

Пяты вершнік Апакаліпсісу

Да Беларусі дакаціўся Крызіс. Рэакцыя грамадзтва – ірацыянальны страх, які выяўляеца ў боязі беспрацоўя, масавай пагоні за далярамі і імпартнымі электратаварамі. Прычына гэтага страху заключаецца ў слабым разуменіні прыроды самога Крызісу. Калі б сярэднявечны графік Альбрэхт Дзюрэр жыў у сучаснай Беларусі, то пятым вершнікам Апакаліпсісу мог бы лёгка стаць Крызіс. Першыя чатыры (Чума, Вайна, Голад і Смерць) у рэаліях ХХІ ст. нікога асабліва не здыўляюць. Зразумець нараканыні суайчыннікаў на неспрыяльнную эканамічную кан’юнктuru можна без асаблівых цяжкасцяў: за апошнія 20 гадоў мы перажылі і дэфіцит тавараў, і татальнае безграшоўе пачатку 1990-х.

Жыцьцё наладзілася, калі на Беларусь набегла хвала крэдытнай ліхаманкі. Аднак шчасльце бесклапотнай экзистэнцыі было нядоўгім: за акіянам пачаў блукаць прывід глябальнага фінансава-еканамічнага Крызісу. Пяты вершнік Апакаліпсісу ў касьцюме Мікі Маўса пагрукаў у нашыя дзіверы. З вуснаў высокіх дзяржаўных асобаў пачалі зрыванца нясьмелыя ліберальныя ноткі. Сёй-той у выпадковай камбінацыі гэтых нотак нават пачуў мэлёдью адлігі. Зрэшты, для ахвотных падмануща і песьня папсавіка Аляксандра Саладухі падасца фрагментам з “Палёту валькірый” Вагнера.

Адыход улады ад амплюа дзяжурнага бабая азначае банаўнае жаданье атрымаць як мага больш прышчепак ад вірусу сусветнага Крызісу. Адсюль і флірт з некаторымі прадстаўнікамі грамадзянскай супольнасці. Яно і зразумела: за гады зачыстак перарвалася большасць камунікацыйных каналуў паміж уладай і незалежным грамадзтвам. Большаясць рашэнняў прымалася ня толькі без узелу, але часта і насуперак прапановам структураў грамадзянскай супольнасці. Таму абсолютна лягічна, што адказнасць за гаспадарчыя пралікі наўпрост ляжыць на уладзе. А вось гэта ўжо непрыемны бок уладнага

мэдалю. І, здаецца, некаторыя высокія асобы гэта пачалі разумець. Сапраўды, не БРСМу ж выконваць ролю пасярэдніка паміж уладай і народам. Калі яшчэ на позна, то лепей адказнасць за няўдачы падзяліць з самім грамадзтвам. На практыцы гэта азначае мінімізацыю пагрозы несанкцыянованага выбуху на ўзор кіргіскай Туліпанавай рэвалюцыі.

Пазытыўная дынаміка ўзаемадносінаў дзяржавы і трэцяга сэктара выяўляеца ў рэгістрацыі некалькіх дзясяткаў НДА, спробах стварэння разнастайных кансультатыўных органаў і г.д. Хоць казаць пра паўставаныне спрыяльнага асяродзьдзя для грамадzkіх ініцыятываў яшчэ рана, але варта прызнаць, што мінімальная мяжа магчымасцяў пачалі адкрывацца. Адным са сьведчанняў агучанай тэзы ёсьць правядзенне VI Асамблеі няўрадавых арганізацый і ініцыятываў, якая адбылося ў Менску ў пачатку сакавіка. Удзел у форуме некалькіх сотняў дэлегатаў засвідчыў наяўнасць у краіне сілы, здольнай усклісці на сябе частку цяжару, звязанага з Крызісам. Галоўнае, каб улады па традыцыі не праігнаравалі галасы прадстаўнікоў незалежнага грамадзтва.

Менавіта ў пашырэнні мяжаў магчымасцяў для НДА і можна ўбачыць адзін зь нешматлікіх пазытыўных момантаў Крызісу. Залагоджваныне сацыяльных канфліктаў магчымае толькі пры наяўнасці трывальных структураў грамадзянскае супольнасці. Такая пастаноўка пытання дазваляе грамадzkім актывістам патрабаваць ад уладаў большых саступак. Прывілеіванае становішча грамадзянскай супольнасці – у тым, што яно перажывае дэпрэсію, якая зьяўляеца нармальнай жыццёвой зьявай. Падэпрэсаваў – і з адноўленым настроем за справы. З Крызісам, які церпіц дзяржава, ситуацыя выглядае куды складней. Пасыля Крызісу заўжды паўстает новая ідэнтычнасць. Зь якім тварам выйдзе з Крызісу беларуская дзяржава, залежыць у тым ліку і ад грамадзянскай супольнасці.

Віват, Крызіс! ■

Жанчыны пра Асамблею і трэці сэктар

*Круглы стол сацыяльных арганізацыяў
напярэдадні Кангрэсу*

“Праходзьце далей, тут гарбаты можна выпіць, у гэтым сэнсе ў нас поўная дэмакратыя”, - такімі словамі Ірына Жыхар сустракала ўдзельнікаў круглага стала. Дакладней, удзельніцаў. Аўдыторыя ў асноўным склалася жаночая. Адзіны прадстаўнік моснага полу Віктар Андрэеў (Рэгіянальны цэнтар падтрымкі і развязвіцца дэмакратычных пераўтварэнняў імя Філона Кміты, г. Ворша) разам з Ірынай выконваў абавязкі каардынатора.

Ганна Журавінка

Y межах падрыхтоўкі да VI Асамблеі няўрадавых арганізацыяў ды ініцыятываў Беларусі ў Менску адбыўся тэматычны круглы стол сацыяльных арганізацыяў. Галоўнай яго мэтай стала абмеркаванье стану трэцяга сэктару ў Беларусі, а таксама сумеснай дзеяннасці арганізацыяў, іх матывацыя ў супольных мерапрыемствах, бачаньне будучыні Асамблеі і яе ролі ў трэцім сэктары.

Спачатку кожны з актыўістай прысутных арганізацыяў апавёў пра стан справаў у сваім рэгіёне. Найбольш актыўна паказала сябе Магілёўская вобласць. Напрыклад, г. Горкі быў прадстаўлены чатырма арганізацыямі розных кірункаў: Горацкая жаночая ініцыятыва “Агата”; грамадзкая ініцыятыва “Горацкая антыядравая група”; Горацкая педагогічная ініцыятыва “Дзеці будучыні”; Горацкая раённая арганізацыя Таварыства інвалідаў.

Удзельніца “Горацкай антыядравай групы” (г. Горкі) Галіна Будная прывяла прыклад пасыплюховай дзеяннасці грамадзкой ініцыятывы. На думку актыўістаў, дзякуючы іхнай актыўнай працы (збор подпісаў, друк і распаўсюд матэрыялаў па праблеме) у Горках ня будзе пабудаваная АЭС. На цяперашні момант антыядравая група не спыніла сваёй дзеяннасці. Кан-

чатковая мэта ініцыятывы – поўнае скасаванье рашэння пра будаўніцтва атамнай электрастанцыі ў Беларусі. Аднак, нягледзячы на станоўчыя вынікі, Галіна Будная адзначыла і нэгатыўныя моманты, сярод якіх – адсутнасць палітычнай і грамадзкай актыўнасці ў мясцовага насельніцтва.

Сябра БАПЖ (г. Клічаў) Людміла Данільчык зьвярнула ўвагу прысутных на праблему дачыненіння ўз мясцовым насельніцтвам. Актыўістка заўважыла, што звычайнія людзі ідуць на контакт пры ўмове атрымання якой-колечы матэрыяльной падтрымкі. Такая матывацыя, як уздел у грамадzkіх справах альбо дапамога грамадzkім ініцыятывам, не спрацоўвае.

Іншая меркаванье выказала актыўістка БАПЖ зь вёскі Востраў (Ляхавіцкі раён, Берасцейскі

кай вобласць) Марына Аліева, якая распачала дзейнасць з добраўпрадкаўнія сваёй мясцовасці. Паступова да Марыны долучылася каля 20 жанчынаў. Актыўістка зазначыла, што нягледзячы на цяжкі матэрыяльны і мэральны стан вёскі мясцовыя жыхары ахвотна супрацоўнічаюць з імі. Праўда, для гэтага спачатку неабходна патлумачыць мэты арганізацыі.

– Вельмі цяжка весыці размову з людзьмі. Гэта мы даўно ў грамадzkіх арганізацыях. А на вёсцы наогул ніколі нічога падобнага не было. Людзі нічога ня ведаюць. Трэба зь імі працаваць, апавядоць пра іншыя грамадzkія арганізацыі. Мы запрашалі жанчынаў з Бабруйску (каардынатор Людміла Кокаш, БАПЖ), праводзілі разам зь імі мерапрыемствы. Такім чынам, два чалавекі да нас яшчэ да-

лучыліся. Што датычыць мужчыну, то яны ніяк не дапамагаюць. П'юць – абы была съценка, да якой прыхіліца, – апавяла Марына Аліева.

Падчас круглага стала абміркоўваліся праблемы стасункаў паміж мясцовымі ўладамі, грамадзкімі ініцыятывамі і насельніцтвам. Як заўважылі ўдзельніцы мерапрыемства, мясцовыя ўлады разумеюць неабходнасць існавання грамадзкіх ініцыятываў, аднак праз адсутнасць лібералізму ў заканадаўчай систэме не дазваляюць паўнавартаснай дзеянасці арганізацыяў. Што датычыць звычайных жыхароў, на палішэнье становішча якіх і скіраваная дзеянасць ініцыятываў, то тут нярэдка спрацоўвае стэрэатып: апазыцыя – гэта кепска. Менавіта праз гэта людзі і дапамагаць не жадаюць.

Увага ўдзельнікаў круглага стала таксама была скіраваная на праблему рэгістрацыі незалежных сацыяльных арганізацыяў і перашкоды з боку ўладаў. Удзельнікі мерапрыемства канстатавалі неабходнасць засяродзіць увагу Эўрапейскага Звязу і Камітэту ААН па правах чалавека на фактах незаконай адмовы ў рэгістрацыі сацыяльных арганізацыяў у Беларусі.

Падчас другой часткі круглага стала ўдзельніцы разгледзелі непасрэдна дзеянасць Асамблеі дэмакратычных няўрадавых арганізацыяў. Цяпер у склад Асамблеі ўваходзяць 235 грамадзкіх арганізацыяў, прычым іх колькасць у парыўнанні з мінулымі гадамі не падвышаецца, а, наадварот, скарачаецца. З нагоды неабходнасці прынцыповых зьменаў у Асамблі былі вызначаныя прычыны, якія перашкаджаюць эфектыўнай дзеянасці гэтай структуры:

- незарэгістраванасць асобных арганізацыяў;
- адсутнасць мабільнасці лідеру;
- палітызаванасць арганізацыяў;
- адсутнасць маналітнасці ва ўнутраным складзе;
- адсутнасць агульнай мэты. ■

Постпраўматычны сындром, альбо Новае лідерства

Палітоляг Юрый Чавусаў – пра вэтэрансскую хваробу, сымулякр калабка і пэрспэктыву Асамблеі.

АД АМОРФНАГА ДА СТРУКТУРАВАНАГА

За дванаццаць гадоў свайго існавання Асамблея зазнала шмат зьменаў. Структура, якая існуе цяпер пад гэтай шыльдай, толькі ў агульных рысах нагадвае тое, што задумвалі ініцыятары яе стварэння ў 1997 годзе. Зрэшты, у грамадзка-палітычных справах гэткае несупадзенне плянаў і вынікаў ня ёсьць рэдкасцю.

Парасонавае згуртаванье няў-

няга варыянту з больш структураванай пабудовай аб'яднання. Гэта абумоўлена патрабаваннямі беларускага заканадаўства што да дзеянасці саюзаў і асацыяцыяў юрыдычных асобаў.

АД ТЭХНІЧНАЙ ДАПАМОГІ ДА АРГАНІЗАЦІІ СУПОЛЬНЫХ ДЗЕЯННЯЎ

Натуральна, што структурныя зьмены ў пабудове Асамблеі ў вялікай ступені выкліканы і зъмя-

Парасонавае згуртаванье няўрадавых арганізацыяў зъмянялася па сваёй структуры, вагаючыся ад амаль аморфнай нефармальнай систэмы самазапісу да максымальна фармалізаванай систэмы зь фіксаваным сяброўствам

радавых арганізацыяў зъмянялася па сваёй структуры, вагаючыся ад амаль аморфнай нефармальнай систэмы самазапісу (пры канцы 1990-х для ўступленья ў яе аднаму чалавеку было дастаткова з горам абвясціць “я – лякальная ініцыятыва”) да максымальна фармалізаванай систэмы зь фіксаваным сяброўствам, якое пацьвярджаеца пратаколам вылучэння.

Відавочна, што калі чарговая спроба зарэгістраваць Асамблею ў якасці асацыяцыі грамадзкіх аб'яднанняў прывядзе да посыпеху, ківач схіліцца менавіта да апош-

ненънем функцыяў, якія выконвае гэтае аб'яднанне.

У перыяд яе стварэння Асамблея мусіла служыць перш за ўсё апірышчам, дапамогай для сваіх сябраў, у пэўным сэнсе выконваючы абавязкі рэурсавага цэнтра. Дапамога ў фандрэйзінгу і ў справе пошуку айчынных і замежных партнэраў, інфармацыйнае забяспечаньне, спрыяньне падвышэнню прафэсійнага ўзроўню супрацоўнікаў арганізацыяў і нават простая дапамога ў распрацоўцы друкаваных выданьняў – за ўсё гэта бралася Асамблея ў пачатко-

вы перыяд свайго разъвіцца.

Аднак з цягам часу гэтая функцыя перастала задавальняць арганізацыі, што ўваходзілі ў Асамблею. У першую чаргу гэта было звязана з тым, што самыя моцныя структуры арганізацыіна сталелі і навучыліся пасьпхова выконваць усе гэтыя функцыі самастойна альбо з дапамогай спэцыялізаваных рэурсавых цэнтраў у рэгіёнах. Таксама паўсталі і іншыя арганізацыі сэрвіснага харктуру, што спэцыялізаваліся на паслугах у справе арганізацыінага разъвіцца, адкуцы, сувязю з грамадзкасцю і інш. Асамблея як арганізацыя, што займаеца адначасова ўсім, перастала быць запатрабаваная.

І напэўна, на гэтым місія Асамблеі і скончылася б тады, на пачатковым этапе разъвіцца айчыннага непрыбытковага сэктару. Але ўмяшаўся вонкавы фактар у дачыненьні да грамадзянскага сэктару (у краіне начало ўмацаваньне аўтарытарнага рэжыму, што спракавала ціск на структуры грамадзянскай супольнасці). Тады Асамблея стала патрэбнай як цэнтар каардынацыі супольных дзеяньняў па абароне інтэрэсаў сэктару.

Пачынаючы з 1999 году, калі Асамблея стала ініцыятарам СОС-кампаніі па пераадоленіі наступстваў рэпресіўнай перарэгістрацыі грамадзкіх аб'яднаньняў, менавіта супольныя дзеяньні ў форме рознага кшталту кампаніяў сталіся “фішкай” гэтай структуры. У 2002–2003 г. гэта вылілася ў кампанію калектывнай абароны няўрадавых арганізацыяў, якая стала годным адказам на новую кампанію “зачысткі” няўрадавага сэктару. Пазней яна вырасла да маштабнай супольнай кампаніі па адстойванні інтэрэсаў сэктару пад назовай “Наша салідарнасць” (2003–2005).

Менавіта супольныя дзеяньні, магчымасць адначасовай арганізацыі актыўнасці дзясяткай і сотняў арганізацыяў ад вялікіх гра-

мадзкіх аўтаданніяў з тысячамі сябраў да мікраскапічных grass-rooft ініцыятываў – вось што было галоўным вэктарам у працы Асамблеі ў сярэдні перыяд разъвіцца. Апроч названых варты прыгадаць кампаніі з сэрыі “Зробім лепш” у 2002 і 2003 гг., кампанію па назіранні за презыдэнцкімі выбарамі 2001 году, удзел у іншых ініцыятывах і акцыях.

У той час склалася стандартная схема арганізацыі альбо падключэння Асамблеі да гэтых кампаніяў. Паводле ініцыятывы нейкай групы ўнутры Асамблеі (але часам вонкавай у дачыненьні да яе, і нават з-за мяжаў “трэцяга сектара”), прапаноўвалася нейкая тэма альбо праблема, вартая супольных дзеяньняў. Асамблея апраўвала гэту ідэю, афармляла яе ў выглядзе пляну кампаніі, узгадняла з асноўнымі зацікаўленымі актарамі і “укідвалі” ў кола няўрадавых арганізацыяў заклік далучацца да гэтай кампаніі. Практика паказала, што ў такім фармаце можна было разылічаць на даволі поўнае і шчыльнае пакрыццё тэрыторыі Беларусі грамадзянскай актыўнасцю, што зьдзяйсьнялася ў пэўным узгодненым кірунку.

2005–2006: НАША СВАБОДА

Пасьпховасць працы Асамблеі па арганізацыі супольных дзеяньняў прывяла да таго, што арганізацыі-ўдзельнікі Асамблеі збольшага вельмі актыўна ўключыліся ў грамадзянскую кампанію “За свабоду”, якая была цалкам сплянаваная і рэалізаваная напярэдадні і ў часе кампаніі па выбарах прэзыдэнта 2005–2006 гг.

Але ініцыятары кампаніі сталіся яккладнікамі: каб выконваць функцыі яе арганізацыйнага цэнтра, збольшага давялося адмовіцца ад іншых аспектаў дзеянасці Асамблеі: прыпыніць выданье часопіса, замарозіць сайт, практычна зьнікнуць з інфармацыйнай прасторы ў якасці самастойнай арганізацыі. Рудымэнты ранейшай тэхнічнай функцыі Асамблеі, якія па-ранейшаму заставаліся важнымі для пэўнага кола яе кліентаў, таксама былі практычна адкінутыя. Кампанія “За свабоду” стала найбольш яскравым і відочным зьдзяйсьненнем Асамблеі. Ужо адным гэтым Асамблея апраўдала сваё існаванье, але гэта каштавала ёй вельмі дорага. Шмат у якіх сэнсах аўтаданніе перастала выконваць функцыі парасонавай структуры.

Уздел у кампанії, што стала сэрцам грамадзянскага супраціву і звязанага з ім эмактынага накалу, выпаліў ранейшае функцыянальнае напаўненне асамблееўскай працы. Грамадзянскі сэктар апінуўся ў ролі маладёна, якога мабілізуецца на вайну, вучачь кіраваць бамбавіком, год-два даюць небяспечныя заданні, а пасъля даюць мэдальчики, ціснуць лапку і адпраўляюць назад у офіс. У такіх выпадках звычайна пачынаюцца кепскія сны, “вэтэранскі сындром” альбо праблемы са здароўем. Пасъля спробы рэвалюцыі, няхай сабе і каліровай, цяжка перабудавацца да звычайнай працы ў няўрадавай арганізацыі.

З таго часу супольных кампаніяў Асамблея не ініцыявалася і не праводзіла.

Грамадзянскі сэктар апінуўся ў ролі маладёна, якога мабілізуецца на вайну, вучачь кіраваць бамбавіком, год-два даюць небяспечныя заданні, а пасъля даюць мэдальчики, ціснуць лапку і адпраўляюць назад у офіс.

ЦЯПЕР НА РАЗДАРОЖЖЫ

Сёння Асамблея знаходзіцца ў няпэўным стане – няма адчуваньня мэтаскіраванай дзейнасці. З адказаў рэспандэнтаў падчас аптынія грамадзкіх лідэраў пры канцы 2007 году вынікае, што сябры Асамблеі не адчуваюць, што ж іх яднае ў гэтай структуры, якая іх супольная мэта. Можна па-розна-

ЦЯПЕР У 2009 ГОДЗЕ ПЕРАД СТРУКТУРАЙ СТАЯЦЬ ДВА ВАРЫЯНТЫ РАЗВІЦЬЦЯ:

- кансэрватыўны: “аднаўленне таго, што было раней”, то бок сталых сустрэчаў, распрацоўкі супольных плянаў дзейнасці, вяртаньне да грамадзянскіх кампаній непалітычнага кшталту (не такіх, як “За свабоду”, а такіх, як

сальна, але у такім прагрэсіўным фармаце няма месца пераходу да зарэгістраванай дзейнасці. Таксама і функцыю эксперта па пытаннях трэцяга сэктару гэткая структура ня здольная выконваць – яна будзе занадта ангажаваная ў перафматаванье сэктару.

Але на цяперашні момант бачна, што стратэгіі Асамблеі пакуль што спыніліся на першым варыянце – шлях аднаўлення ранейшага стану, як быцца бы нічога не было. У гэтым ёсьць і небяспека: “прагрэсіўная” функцыя таксама мусіць быць кімсьці ў беларускім трэцім сэктары выкананая, і гэты нехта абавязкова зъявіцца. Новыя выклікі – гэта таксама заўжды і новыя магчымасці. Запатрабаваныя новыя формы грамадзкай дзейнасці так ці інакш знайдуць сваіх выканаўцаў. Кампанія “Будзьма”, «Рух “За свабоду”, праца Беларускага інстытуту стратэгічных даследаваній» – гэта ўсё спробы падступіцца да новай нішы грамадзкага ўплыву з розных бакоў.

Паспяховае правядзенне VI Асамблеі няўрадавых арганізацый ды ініцыятываў не павіннае служыць падставай для ігнара-

Пасыя спробы рэвалюцыі, няхай сабе і каляровай, цяжка перабудавацца да звычайнай працы ў няўрадавай арганізацыі

му ацэніваць мэтаскіраванасць дзейнасці Асамблеі. Але, прынамсі, раней было нейкае больше пачуцьцё еднасці. Як падаецца, цяпер Асамблею яднае выключна праца яе выкананых органаў, і такі стан назіраецца прыкладна з 2005 году. Стратэгічны плян развязвіцца Асамблеі, зацверджаны на агульным Кангрэсе 2004 году, як мае дачыненія да ўсіх дзейнасці ў перыяд 2004–2008 гг. Не прызнаўшы гэтага, немагчыма адэватнай ставіцца да самога працэсу плянавання асамблееўскай актыўнасці.

У 2006 годзе Асамблея скарысталася рэурсамі асамблееўскай актыўнасці “нямэтава”, але пры гэтым ажыццяўляла, магчыма, самую важную ў сваёй гісторыі кампанію. Гэта кампанія апраўдала існаванье Асамблеі. Але як жыць, калі структура выканала ўжо сэнс свайго існавання? Можна толькі сысці на пэнсію і ціха дажываць свой век. Асамблея зрабіла тое, што яна магла зрабіць. Паўтарэнне кампаніі “За свабоду” немагчымае. Гэта як ў казы пра калабка: мы зрабілі кампанію, калі “па кадушцы паскраблі, па скрыні памялі”. Зрабіць другога такога калабка немагчыма, бо кадушкі спустошаныя. Да кладней, можна зрабіць сымулякр, што рабіцца раней і цяпер робіцца ў межах штучных мабілізацыйных кампаніяў.

“Зробім лепш”), праектаў, рассылак, круглых сталоў па надзённых проблемах трэцяга сэктару, часопіса, і, натуральна, правядзеніе Кангрэсаў. У гэтым кантэксце будзе таксама адэватным працяг дзейнасці, звязанай з пазыцыяй наўгароднікам Асамблеі як легітымай экспертнай структуры. Такая паслуга запатрабаваная, напрыклад, эўрапейскімі структурамі, якія ацэніваюць змены ў краіне

Пошук новага фармату дзейнасці ў новых умовах, што дэ-факта будзе азначаць руйнаваньне старой структуры Асамблеі

ў кантэксце беларуска-эўрапейскага дыялёгу. Ну, а малым і новым ініцыятывам заўжды будзе патрэбная як самая прымітывная, так і больш прасунутая тэхнічнае падтрымка і паслугі.

- прагрэсіўны: пошук новага фармату дзейнасці ў новых умовах, што дэ-факта будзе азначаць руйнаванье старой структуры Асамблеі. Гэта будзе патрабаваць новага персаналу, новых людзей, “заточаных” пад новыя мэты (кардынальная рэформа выкананых органаў асацыяцыі). Парадак-

ваньня тых выклікаў, што стаяць перад найбуйнейшай парасонавай структурай айчыннага грамадзянскага сэктару. Застаецца спадзявацца, што праведзены форум, такі гучны і паспяховы, зробіцца ня толькі штуршком да аднаўлення ранейшай пазыцыі Асамблеі як завадатара ў айчынным трэцім сэктары. Сэнс гэтае аднаўленне будзе мець толькі тады, калі структура будзе здольная скарыстацца гэтай пазыцыяй па-новаму, у адпаведнасці з актуальным парадкам дня ў беларускім грамадстве. ■

Інтэрнэт-нацыяналізм ад “Будзьма”

Юнэля Сальнікова

ЧАГО ЖАДАЕ BUDZMA.ORG

На budzma.org першым у FAQ вісіць разъдзел “Галоўнае пра сайт”, дзе сярод іншага прописаныя трывадлыныя задачы сайта. А менавіта: 1) супольнымі намаганнямі зьбіраць у адным месцы навіны грамадзка-культурнага жыцця Беларусі і беларусаў; 2) стварыць базу дадзеных грамадзкіх арганізацый, ініцыятываў і пэрсаналіяў грамадзка-культурнай сферы краіны і замежжа; 3) асьвятляць падзеі кампаніі “Будзьма!”. То бок сайт ставіць сабе дастаткова сціплыя, але рэальнаяныя задачы, якія зводзяцца, па сутнасці, да збору інфармацыі па тэмэ “нацыянальнае грамадзка-культурнае жыццё”.

Ідзем далей. Задачы budzma.org карэлююць з ідэяй і мэтамі кампаніі “Будзьма!” у цэлым, амбіцыі якой – аб’яднаць беларусаў, абудзіць у жыхароў Беларусі цікаўласць да культуры сваёй краіны, заахвоціць беларусаў да ўсведамлення беларускай культуры як уласнай каштоўнасці і г.д.

У гэтym сэнсе праграма “Будзьма!”, у тым ліку budzma.org, уяўляеца клясычным узорам нацыябудаванья. Дакладна сформуляваная нацыянальная ідэя: беларусы – гэта ўнікальная нацыя, якая адрозніваецца ад іншых нацыяў па пэўным тыпе культуры, наяўнасці адметнай гісторыі і мовы.

Сайт <http://budzma.org> існуе ў інтэрнэце з 1 кастрычніка 2008 году як частка оффлайнавай грамадзка-культурнай кампаніі “Будзьма!” і дэкларуе сябе як “унікальную пляцоўку для аб’яднання беларускай грамадзянскай супольнасці”. У артыкуле я спрабую разважаць, на сколькі віртуальная “Будзьма!” адпавядае сваім нацыянальным арыентаваным задачам, а таксама сучасным трэндам глябальнага сеціва.

“Будзьма!” сягае далей за культурныя адрозненіні і высоўвае ідею салідарнасці, акрэсліваючы яе тэртыярныя межы (грамадзяне Рэспублікі Беларусь). Як сказаў бы аўтарытэтны дасыледнік нацыянализму Энтані Сыміт, “Будзьма!” прапануе тыповую нацыяналістычную праграму, якая складаецца з чатырох базавых элемэнтаў – съветапогляд, культура, салідарнасць і палітыка.

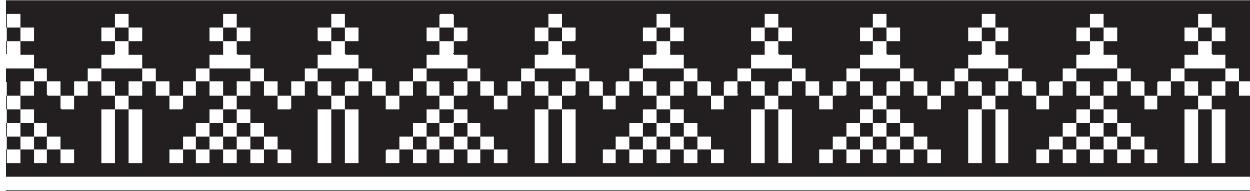
Праўда, палітыка ў “Будзьма!” прысутнічае імпліцитна – кампанія ўсялякім чынам дэманструе сваю нэутральнасць і нават пэўную “захыкленасць” на культуры. Да прыкладу, у дызайне budzma.org адсутнічае палітычная сымболіка – і афіцыйная, і нацыянальная. У той жа час такія выразы, як “поспех магчымы толькі ў адзінстве”, “быць паспяховым народам”, “беларус – гэта кожны грамадзянін Беларусі, незалежна ад нацыянальнага паходжання”, харектэрныя хутчай для палітычнай рыторкі, чым для культурнага арыентаванага праекту.

МЭТАВАЯ ГРУПА

Прэтэнзіі сайту budzma.org на аб’яднанне “беларускай грамадзянскай супольнасці” (дакладней, відаць, он-лайн-супольнасці) падаюцца сумнёўнымі, калі яны ўлучаюць усялякія ініцыятывы няўрадавага кшталту, у тым ліку шараговых інтэрнаўтаў.

Паводле розных крыніцаў, колькасць інтэрнэт-карэстальнікаў у Беларусі складае ад 2,8 да 6 мільёнаў. Паводле каардынатара budzma.org Севярына Квяткоўскага, у пачатку 2009 году пастаяннымі “жывымі” наведвальнікамі сайта з'яўляліся 2 тысячи асобаў, што складае менш за 0,1% ад агульнай колькасці беларускіх інтэрнаўтаў. І гэтыя лічбы, відаць, адлюстроўваюць рэальнае стаўленьне кібер-юзэраў да нацыяналістычно-культурніцкай ідэалёгіі сайту.

Для большасці беларусаў нацыянальная ідэнтычнасць, трэба прызнаць, фармуеца ў тэртыярных і інстытуцыянальных межах краіны – у дзяржавы ёсьць сваё разуменне панятку “нацыя”,

і яна, перадусім праз систэму абавязковай адукцыі, даносіць яго да насельніцтва. Сярэднестатыстычны беларус, хутчэй за ўсё, не адчувае патрэбы канструявання нацыянальнай ідэнтычнасці ў інтэрнэце. Пра гэта съведчаць сацыялягічныя аптытанкі ды рэйтынгі наведвальнасці сайтаў.

Паводле дасьледаваньняў “Новак” і НІСЭПД, тыповы байнэтчык – гэта малады адукаваны забясьпечаны чалавек, які не давярае сёняншняму рэжыму, але ў інтэрнэт, як правіла, ідзе не за палітычнай інфармацыяй. Статыстыка папулярных сайтаў на akavita.com дэманстуе, што беларусы ў он-лайне кіруюцца прагматычнымі матывамі і перадусім шукаюць звесткі практичнага кшталту: прагноз надвор’я, пошук працы, продаж і набыццё машынаў (і ўсяго астатнія), баўленыне вольнага часу. Людзі праста дапасоўваюць інтэрнэт да свайго ладу жыцця, а не мяняюць паводзіны пад уздзеяннем тэхналёгіі.

Нацыяналістычны дыскурс, які сёняння прапануе кампанія “Будзьма!” і сайт budzma.org, – гэта праект меншасці, якая для навязвання сваёй ідэалёгіі мае значна менш рэсурсаў, чым дзяржаўная машына. Сайт добра спраўляецца з задачай “ангажаваць ангажаваных”, даючы ім дадатковыя магчымасці інфармацыі і камунікацыі. Але шанцы на зъяненне матывацыйнага грунту шырэйшага кола карыстальнікаў у найбліжэйшай перспектыве budzma.org – мінімальная.

Да таго ж, “Будзьма!” ідзе па сцяжынцы, пратаптанай паўтара стагодзьдзя таму першымі беларускімі нацыяналістамі, бо культивуе традыцыйныя вобразы народнай і прафесійнай мастацкай творчасці. Асноўныя канцэнты сайту складае дайджэст навінаў з гра-

<http://www.nchidm.com>

мадзка-культурнага жыцця Беларусі, перадусім асьвятляеца беларускамоўны асяродак. Са зьместу сайту вынікае, што быць беларусам – гэта значыць наведваць канцэрты беларускамоўных гуртоў, чытаць кнігі беларускіх пісьменнікаў, хадзіць на экспкурсіі па гісторычных мясцінах гораду.

Арганізаторы кампаніі дэкларуюць імкненне прадэманстраваць жыхарам Беларусі, што “беларуская мова і культура – гэта сучасна, гэта цікава, гэта пэрспэктыўна, і гэта запатрабавана сучасным съветам”. Аднак сайт хутчэй нагадвае музэйную калекцыю, куды скідаюцца артэфакты па нацыянальнай прыкмете. Падазраю, што для маладога і адукаванага он-лайн-юзэра вобраз беларуса, які прэзэнтуе budzma.org, – архаічны і неадекватны сучасным выклікам глябальнага съвету.

ПАТЭНЦЫЯЛ ЁСЦЬ

Патэнцыял нацыяналізму захаваўся і сёняння, што звязана зь ягонай гнуткасцю і варыяцыйнасцю способаў, якімі можна ў нацыяналістычным дыскурсе адаптаваць съветапогляд, культуру, салідарнасць і дзеяньне да розных сітуацый і інтарэсаў. Нездарма, як адзначае Энтані Сыміт, цягам апошніх двух стагодзьдзяў нацыянальная ідэя зьяўляеца

самай пашыранай і ўстойлівой сярод іншых съветапоглядных канцепціяў.

Верагодна, новы подых нацыянальная ідэя можа набыць якраз-такі ў віртуальным съвеце. У гэтым пляне відавочным мінусам budzma.org зьяўляеца ігнараванне магчымасцяў інтэрнэт-нацыяналізму – таго поля, дзе пры амежаваных рэсурсах і невялікіх палітычных актывах магчыма атрымаць перавагу над больш сур'ёзным, але кансерватыўным супернікам. Як дэманстуе байнэт, традыцыйныя дзяржаўныя і іншыя інстытуцыі праста адаптуюць свае звычайнія формы камунікацыі да віртуальнай рэалінасці, аднак сэнсоўна не пераформуляваўшы ключавых стратэгіяў.

Чаму б budzma.org не паспрабаўць сябе ў якасці пляцоўкі, на якой можна было б “абкатаць” беларускі нацыяналізм у сучасных варунках? Ва ўмовах амежаванага дасягу альтэрнатыўнай думкі ў публічную сферу ў тэрыторыяльнай Беларусі інтэрнэт мог бы выступіць унікальным мэдыюмам для шматмоўнага грамадзкага дыялогу.

Калі кампанія «Будзьма!» у цэлым спрабуе “ўпісаць” беларуское пытанніе ў глябальны кантекст, яна павінна быць адэкватнай гэта-

му кантэксту. Адпаведна, наяўнасць толькі беларускамоўнай вэрсіі budzma.org падаецца немэтазгоднай. Сайт budzma.org, пашыраючы межы тэрытарыяльнага нацыяналізму, мог бы знайсці месца беларусаў у сям'і іншых віртуальных нацыяў, тым самым спраўдзіўшы нацыянальную ідэю пра жыццяздолънасць у сучасным съвеце. І ў гэтай перспектыве budzma.org можа рэалізаваць дастаткова амбіцыйныя задачы па вызначэнні шляхоў трансфармациі нацыяналізму ў інфармацыйную эпоху.

ШТО ЎЖО РОБІЦЦА

Вызначальную ролю ў пасъпаховасці раскруткі ідэі адыгрывае ўлік сусьветных тэндэнцыяў па аптымізацыі сайту пад сваіх карыстальнікаў. У гэтым сэнсе budzma.org, на мой погляд, пакуль не знаходзіцца ў мэйнстрыме, хача і прыкладае пэўную намаганыні.

Сайт “Будзьма!” пазыцыянуе сябе як грамадзкі дзёньнік і мае дастатковую адкрытасць для карыстальнікаў. Гэта забясьпечваецца тым, што сайт створаны на рухавіку WordPress, які на сёняня зьяўляецца адной з самых папулярных систэмай вядзеньня блогаў.

Сайт budzma.org арыентаваны на ўнёсак сваіх юзэраў у агульны кантэнт. Да прыкладу, кожны ахвотны без папярэдняй рэгістрацыі можа пакінуць на сайце паведамленыне, звязанае з тэматыкай праекту. Праўда, пакуль, як зазначае Севярын Квяткоўскі, у дасыланыні навінаў карыстальнікі ня дужа актыўныя.

Прысутнічае таксама воблака тэгаў (паводле географічнага размеркаваныня інфармацыі), інтэрактыўная апытанка, магчымасць камэнтаваць кожную наўіну і любы разъдзел сайту, ёсьць пошук па сайце і хуткі пераход па тэматычных рубрыках, стужка RSS, падпіска на навіны, архіў навінаў. У разыдзеле “Спасылкі” сабраныя лінкі ідэалагічна блізкіх прabelарускіх няўрадавых арганізацыяў і інтэрнэт-праектаў (агулам каля 80 найменьняў).

У меню сайта ёсьць асобны разъдзел “Благасфера”, дзе

разъмяшчаюцца пасты блогераў, якія адпавядаюць “панятку грамадзка-культурнага жыцця Беларусі і беларусаў”. Самым папулярным інтэрактывам на budzma.org зьяўляецца фатаконкурс “Будзьма беларусамі!”: пачынаючы з кастрычніка 2008 году свае фатадымыкі даслалі каля сотні аўтараў.

Як бачна, budzma.org імкненца заняць ролю фасылітата, мець дэцэнтралізаваныя характеристыкі і дазволіць сваім карыстальнікам упłyvaць на кантэнт. Сама інтэнцыя budzma.org ставіцца да інтэрнэт-юзэраў як да інфлюэнсераў (ад ангельскага influence – упłyvaць) – зразумелая і апраўданая сучаснымі тэндэнцыямі ў сецыі.

ДАДАТКОВЫЯ МАГЧЫМАСЦІ

Канечне, budzma.org не зьяўляецца статычным сайтом, але лінкабіліці – першы і найбольш важны прыярытэт для ўеб-сайтаў – задзейнічаныя цалкам. Дасягнуць посьпеху пры мінімальным укладаныні фінансаў, але максимальным уліку апошніх тэндэнцыяў уплыву ў сецыі дазваляюць магчымасць інтэрнэт-мэдияў і лічбавыя сяброўскія сеткі.

Да прыкладу, сайт мае ўласны блог на пляцоўцы livejournal.com. Гэта слушны крок з пункту гледжання прамоўшна брэнду сярод ЖЖ-кам’юніці. Але сам зъмест блогу “Будзьма!” – гэта збольшага паўтор дайджэсту навінаў сайту і адсутнасць арыгінальнага, аўтарскага кантэнту. Пры такім падыходзе зьніжаецца імавернасць, што чытач блогу пакіне свае камэнтары ці перапосціць допіс ва ўласны блог.

Матэрыялы сайту варта было б папоўніць такімі папулярнымі сёняня інтэрактыўнымі “фішкамі”, як “даслаць сябру”, “дадаць у блог”, “падзяліцца з сябрамі ў сацыяльнай сетцы”, “дадаць у закладкі” і інш. Самы відавочны прыклад недахопу інтэрактыву на budzma.org – гэта прамоўтарскі тэкст “Адозва кампаніі Будзьма！”, дзе тлумачацца ідэя, задачы і пляны грамадзкай ініцыятывы, але ён даступны толькі для камэнтароў. Калі юзэр пажадае падзяліцца з кімсці гэтым матэрыялам, ён ня

знойдзе ў кантэнце адпаведных інтэрактыўных опцыяў і будзе вымушаны звычайным спосабам капіяваць спасылку ці тэкст сабе ў блог, е-мэйл і г.д.

На сайце budzma.org і ў яго блогу варта ў большай ступені выкарыстоўваць магчымасці фота- і відэашарынгу сайтаў. Кантэнт сайту стане больш разнастайным, арыгінальным і ўнікальным (і адпаведна, больш уплывовым), калі юзэры будуць мець магчымасць разъмяшчаць фота і відэа хаця б з тых мерапрыемстваў, якія анансујуцца на сайце.

Заўважна таксама, што на сайце адсутнічае форум. Калі budzma.org пазыцыянуе сябе ў якасці грамадзкага рэсурсу, то, напэўна, трэба даць магчымасць карыстальнікам ня толькі посыціць навіну, напісаныне якой для некаторых можа падацца складанай задачай (адсюль, верагодна, і нізкая актыўнасць юзэраў як добраахвотных карэспандэнтаў). Форум мог бы выступіць пляцоўкай, якая пашырыла б і зрабіла больш сучасным кантэнт сайту і ў той жа час паказала арганізатарам, якія пытаныні насамрэч хвялююць сёняняшняга беларуса. З той жа мэтай – вызначыць інтарэсы і патрэбы мэтавай групы – на сайт можна дадаць рейтнінг матэрыялаў.

Сыпіс каналаў павелічэння ўплывовасці budzma.org, напэўна, можна яшчэ доўжыць. Так, да гэтага часу артыкул пра “Будзьма!” не размешчаны ў Вікіпэдый. Але ніякія найноўшыя “фішкі” не пачнуть працаўаць, пакуль на сайце ня будзе систэматычна посыціцца арыгінальны і карысны кантэнт (а ня толькі дайджэст навінаў), які будзе стымуляваць актыўнасць юзэраў і ўводзіць у дзеяньне “сарафаннае радыё”.

Для віртуальнай кампаніі “Будзьма!” гэта азначае пераадolenне межаў тэрытарыяльнага нацыяналізму і зварот да стратэгіі, якой кіруюцца сёняня пасьпяховыя інтэрнэт-рухі: думай лякальна (адпаведна ўласным проблемам і ідэнтычнасці), а дзейнічай глябальна – на тым узроўні, дзе гэта сёняня насамрэч мае значэнне. ■

“Праектаў у сувязі з эканамічным крызісам не плянуем”

Аптытанье сацыяльных арганізацыяў

У грубцы гаспадарчага крызісу выгараюць ня толькі надзеі сувязынікаў на прыстойнае існаваньне, але і даверлівыя стасункі паміж людзьмі. На мове сацыялёгіі такі пабоны эфект ад крызісу можна назваць выгараньнем чалавечага капіталу. Зрэшты, на стронках часопісу “Асамблея” дамо слова актывістам сацыяльных арганізацыяў, якія непасрэдна працуюць зь неабароненымі катэгорыямі насельніцтва ў нашай краіне. Ці заўажаюць яны прыкметы крызісу? Калі заўажаюць, то якім чынам яны плянуюць супрацьстаяць поўнай дэканструкцыі сацыяльных правоў? Можа быць, крызіс – гэта ня толькі час страчаных магчымасцяў, але і падстава для запуску сацыяльных праектаў?

Тамара Храпавіцкая, жаночая ініцыятыва “Пяшчота”, г. Паставы:

Калі вядзеца пра эканамічны крызіс, факты кажуць самі за сябе. У дачыненьні да маленъкіх раённых цэнтраў гэта жудаснае беспрацоўе, жаночае ў першую чаргу. Напрыклад, у нас горадаўтваральнае ўласнае прадпрыемства дрэваапрацоўкі. Там шмат відаў працы разылічана на жанчынаў. Але цяпер прадпрыемства не працуе напоўніцу. У выніку чаго, адпаведна, скарацілася колькасць месцаў. У асноўным у адпачынак за свой рахунак сышлі жанчыны. І ніхто на гэтую праблему не реагуе.

У нашай арганізацыі мы псыхалігічна падтрымліваем жанчынаў, расказываем, куды зьвярнуцца па адказы на пэўныя пытанні. Жанчыны цяпер знаходзяцца ў гістэрычным стане. Таму жаночыя арганізацыі патрэбныя хаяць у сэнсе маральнай падтрымкі. На жаль, у сэнсе матэрыяльным мы ня можам дапамагчы. Арганізацыя існуе за кошт уніёскай сяброў арганізацыі. Мы ніколі ня мелі грантаў, таму менавіта для нас што быў крызіс, што ня быў – адно і тое ж. Канкрэтных праектаў у сувязі з эканамічным крызісам не плянуем.

Галіна Будная, г. Горкі, “Антыйдравая група”:

Нашая ініцыятыва ніякай фінансавай падтрымкі ня мае і ня мела. Мы працуем зь вялікай колькасцю людзей. Даводзіца і па кватэрах хадзіць, і размаўляць. Да крызісу людзі больш ішлі на контакт, ня так на жыццё скардзіліся. Тыя праекты, якія рэалізуюцца цяпер, былі заяўленыя раней, яшчэ да крызісу. Праектаў у звязку з крызісам у нас пакуль няма.

Тацяна Язэпава, г. Гомель, “Беларуская арганізацыя працоўных жанчынаў”:

Фінансавае забясьпечаньне арганізацыі базуецца на ахвяраваньнях, таму ўсё будзе залежаць ад людзей, а менавіта ад таго, колькі грошай яны змогуць ахвяраваць. На нас крызіс ніяк не адлюстроўваўся. Як грошай не было, так іх, напэўна, і ня будзе (съмлечча). Наконт новых праектаў у сувязі з крызісам: пакуль нічога не плянуем.

Марына Аліева, “Беларуская арганізацыя працоўных жанчынаў”, Берасцейская вобласць, Ляхавіцкі раён, вёска Востраў:

У нас самафінансаваньне. Як грошы ёсьць, то можна і мерапрыемствы ладзіць. Вось, напрыклад,

раней мы съявы праводзілі, мелі магчымасць падарункі дзеткам набыць. Паколькі ў вёсцы раней нічога падобнага не было, народ пачаў пытацца: “Адкуль грошы?” А мы кажам: “Давайце скідвацца, і будуць падарункі”. Жыхары вёскі згадзіліся. Мне падаецца, цяпер фінансавы крызіс адбіваецца ня толькі на арганізацыях, але і на людзях асабіста. На вёсцы гэта наогул вельмі адчувальна. Наконт праектаў у сувязі з эканамічным крызісам: плянуем пэўныя мераўпрыемствы.

Людміла Кокаш, “Беларуская арганізацыя працоўных жанчынаў”, г. Бабруйск, каардынатор:

На дзейнасці арганізацыі крызіс ніякім чынам не адбіваецца. У нас ніколі не было фінансаваньня. Калі што трэба арганізуваць, то мы самі робім унёскі і арганізоўваем мерапрыемствы за свой кошт. Таму на нашай арганізацыі крызіс ніяк не адбіваецца. Наогул, для актыўнага чалавека крызісу не існуе. А для іншых гэта зручная нагода съпіхнуць свою пасіўнасць на крызіс. Маўляў, цяпер крызіс, але раней мы абавязковы дапамаглі б. Ня трэба думачы, што нехта праста падорыць табе грошы. Я, напрыклад, не зважаючы на крызіс, толькі сёлета пачала весьці групу “Шчаслівая жанчына”. У кітайцаў ёсьць іерогліф, які абазначае і крызіс, і магчымасці адначасова. Дык вось, я гэты іерогліф люблю бачыць у значэнні магчымасцяў.

У сувязі з крызісам мы нічога не плянуем. Няхай дзяржава плянуе, як зь яго выходзіць. Я лічу, што заўжды існуе шмат магчымасцяў і выйсьця. Пачынаць трэба з сябе. ■

Аптывала Ганна Журавінка

Дэцэнтралізаванае супрацоўніцтва ў цэнтралізаваным грамадзтве

Зыміцер Кухлей, палітоляг

Ад пашырэння Эўразьвязу ў 2004 г. Беларусь зьяўляецца непасрэдным усходнім суседам ЭЗ з працяглай мяжой і нафтагазатранспартнай систэмай, празь якую паставаўляюцца значныя аб'ёмы гэтых мінеральных рэчываў у цэнтральныя і ўсходнія рэгіёны ЭЗ. Да пашырэння Беларусь адсутнічала ў “парадку дня” эўрапейскай палітыкі, у чым былі зацікаўленыя абодва бакі. Аднак суседства ЭЗ з краінай, якая не адпавядае патрабаванням прававой дзяржавы з разьвітай грамадзянскай супольнасцю, патрабуе ад ЭЗ прыняцця мераў па “падцягненіні” дзяржаўных інстытутаў і палітычнага працэсу гэтай краіны да ўзору, які б адпавядаў мінімальным дэмакратычным критэріям.

Адной з асноўных недэмакратычных практык беларускай кіроўнай эліты, якая разыходзіцца з эўрапейскімі базавымі каштоўнасцямі, зьяўляецца перашкода ў разьвіцці грамадзянскай супольнасці ў Беларусі. При гэтым Эўразьвяз мае адмысловыя інструменты па ўзмацненні патэнцыялу структураў грамадзянскай супольнасці як у краінах – чальцах ЭЗ, так і за мяжой. Сярод мэханізмаў замежнай дапамогі ЭЗ па ўзмацненні ролі грамадзянскай супольнасці ў супрацоўніцтве з мясцовымі органамі ўлады ў сфэры разьвіцця існуе праграма “Аб’яднаныя грамадзянаў і мясцовыя ўлады: партнэрства дзеля разьвіцця” (да 2007 г. “Дэцэнтра-

лізаванае супрацоўніцтва”). Беларусь удзельнічае ў грантавым спаборы па гэтай бюджетнай лініі ўжо чацверты раз: у 2005 і 2006 гг. – па праграме “Дэцэнтралізаванае супрацоўніцтва” агульная сума грантаў складала 950 тыс. ёура штогод, у 2008 г. па праграме “Аб’яднаныя грамадзянаў і мясцовыя ўлады: партнэрства дзеля разьвіцця” агульная сума разъмеркованых грантаў складала 1000 тыс. ёура, такая ж сума заплянаваная і на 2009 г. Ключавымі актарамі па гэтай бюджетнай лініі зьяўляюцца грамадзкія аўтаданыя і мясцовыя органы ўлады, сумесная дзеянасць якіх павінна прынесыць эфектыўныя вынікі па скарачэнні галечы і зыняцці напружанасці ў грамадзтве. Аднак ці зьяўляецца гэтая праграма эфектыўным інструментам выкананняния заяўленых мэтаў і задачаў у Беларусі?

Кароткая выніковая справа-ваздача маніторынгу і ацэнкі праграмы “Дэцэнтралізаванае супрацоўніцтва ў Беларусі”¹ падкрэслівае існаваныне шэрагу істотных перашкодаў, з якімі сутыкнулася рэалізацыя праграмы ў беларускіх умовах.

Асноўнай дэкляраванай мэтай праграмы зьяўляецца “дапамога ў скарачэнні галечы ва ўмовах устойлівага разьвіцця, уключна з рэалізацыяй Мэтаў разьвіцця тысячагодзідзя”. Выкарыстаныне структураў грамадзянскай супольнасці для садзейнічання змякчэнню сацыяльных канфліктаў і напружанасцяў у грамадзтве мае шэраг істотных перавагаў для дзяржавы, што даўно ўжо выкарыстоўваецца ў заходніх грамадзтвах. У выпадку з гэтай праграмай канфлікт, які можа ўзыніцца ў сувязі з галечай і сацыяльным раслаеннем, стварае небяспечную ситуацію сацыяльнага выхуху і нестабільнасці ў грамадзтве. Дзяржава, калі залучае структуры грамадзянскай супольнасці да змякчэння гэтай праблемы, спрабуе падзяліць адказнасць з грамадзянскай супольнасцю як пасярэднікам паміж грамадзянінам і дзяржавай. Акрамя таго, традыцыйна дзяржава імкнецца скараціць свае выдаткі за кошт выка-

рыстаньня рэсурсаў грамадзянскай супольнасці. Сама праграма ахоплівае шырокі спектар краінаў, таму мае ўніверсалісцкія характеристики: краіны ЭЗ, Афрыкі, Карыбска-Ціхаакіянская рэгіёну, Лацінская Амэрыкі, СНД, Міжземнамор'я, Азіі, краіны – кандыдаты на ўступленыне ў ЭЗ, а таксама разъвіцьцёвые краіны. Як заўажана вышэй, праграма скіраваная на разъвіцьцё патэнцыялу аб'яднання грамадзянства і мясцовага уладаў, падтрымку іх "уласных ініцыятываў" і супрацоўніцтва. На пачатак 2009 г. спабор прапановаў на атрыманьне фінансаванья па гэтай бюджетнай лініі быў аблёгены ў 32 краінах, сума фінансаванья па асобных краінах складае ад 450.000 эўра (Туніс) да 4.000.000 (Бангладэш, Бразылія, Камбоджа, Тайланд).

Універсалісцкія характеристики праграмы зьяўляюцца значным яе недахопам: аб'яднаныне ў адну праграму краінаў, дзе існуе разъвітае мясцовая самакіраваньне (як, напрыклад, у краінах ЭЗ), і дзяржаваў, дзе мэтасткіравана, на ўсіх узроўнях абмяжоўваецца ўплыў грамадзянства на прыняцце рашэнняў і назіраюцца тэндэнцыі цэнтралізацыі ўлады (як у Беларусі), зьяўляюцца пралікам распрацоўшчыкі. Для паспяховай рэалізацыі краіна павінна падзяліць мэты і задачы праграмы, мець жаданьне імкнушца да дасягнення заяўленых мэтадаў. Датычна ж Беларусі асобныя пункты праграмы, якія маюць на мэце дэмакратызацыю палітычнага працэсу на мясцовым узроўні, супярэчачь агульнапалітычнаму курсу дзяржавы, вызначаному адзінай "дзяржаўнай ідэалёгіяй", таму зьяўляюцца непрымальнімі з пункту гледжаньня яе кіроўных элітаў. Як засведчана ў кароткай канчатковай справаздачы па ДС, на сънегашні 2008 г. не было ніводнага партнэра гэтай праграмы ў Беларусі, які быў бы непасрэдным бенэфіцыарам: усё фінансаваньне па праграме Дэцэнтралізаванага супрацоўніцтва ідзе праз партнэрскія арганізацыі ў краінах ЭЗ. Асноўнымі партнёрамі ў Беларусі зьяўляюцца грамадзкія аб'яднанні.

Існуе шэраг прычынаў, зь якіх праграма ня можа быць эфектыўна рэалізаваная ў Беларусі:

1. У Беларусі адсутнічае адзін з неабходных для рэалізацыі праграмы суб'ектаў: дэцэнтралізаваныя (мясцовыя) органы ўлады. Існая мадэль мясцовага кіравання і самакіравання ўбудаваная ў дзяржаўную сістэму кіравання: выканаўчыя камітэты зьяўляюцца часткай прэзыдэнцкай вэртыкалі. Сённяшні Саветы ўсіх узроўняў на ёсць самастойнымі органамі і цалкам кантролююцца дзяржаўнай адміністрацыяй. Паводле Ю.Шаўцова, "рэгіяналізму няма за што зачапіцца, каб стварыць патэнцыял, які здольны вытрымачь супрацьстаянне з уладай".

2. Праекты ў межах праграмы "Аб'яднаны грамадзянству і мясцовыя ўлады: партнэрства дзеля разъвіцьця" не зьяўляюцца іміджавымі для дзяржаўнай адміністрацыі, таму ня могуць быць выкарыстаныя з прапагандысцкім мэтамі. Асноўнай мэтай кожнага рэжыму зьяўляюцца захаваньне стабільнасці і ўстойлівасці свайго існаваньня. Аўтарытарны рэжым забяспечвае гэта адмысловымі мэтадамі, адзін з іх

У Беларусі адсутнічае адзін з неабходных для рэалізацыі праграмы суб'ектаў: дэцэнтралізаваныя (мясцовыя) органы ўлады

Праграма ж перадугледжвае супрацоўніцтва НДА з дэцэнтралізованнымі органамі ўлады. Паспрабаваўшы вырашыць гэтую проблему, удзел мясцовых органаў ўлады ў праграме "Аб'яднаны грамадзянству і мясцовыя ўлады: партнэрства дзеля разъвіцьця" зрабіў неабавязковым. Аднак такім чынам зъмяненіе сама сутнасць праграмы.

2. Малаліксыць НДА, якія маглі быць патэнцыйнымі ўдзельнікамі праграмы. Беларускі рэжым на працягу апошніх гадоў рэалізуе стратэгію закрыцця непадконтрольных некамэрцыйных арганізацыяў і падмену іх ляльнымі дзяржаўнымі грамадзкімі арганізацыямі, што зьяўляюцца праваднікамі дзяржаўнай ідэалёгіі. Такім чынам, другі абавязковы суб'ект праграмы недастаткова рэпрэзэнтаваны ў краіне, каб напоўніць скарыстацца з удзелу ў праграме.

3. Для існай палітычнай культуры органаў ўлады, як на цэнтраль-

– маніпуляваныне грамадзкай думкай. Прыкладам, у верасні 2008 г., якраз перад парламэнцкімі выбарамі, у г. Масты пачалася рэалізацыя буйнога праекту па будаўніцтве сістэмы цэнтральнага водазабяспечання левабярэжнай часткі гораду, дзе жыве значная колькасць насельніцтва. Гэты праект быў ускосна скарыстаны дзяржаўнай адміністрацыяй падчас выбараў 2008 г. дзеля забяспечання народнай падтрымкі праўладнага кандыдата, і ў мясцовай раённай газэце дагэтуль можна прачытаць артыкулы пра клопат мясцовай (або рэгіяナルнай) ўлады пра насельніцтва; праводзяцца сустрэчы дзяржаўных прапагандыстаў, якія надалей пашыраюць "ідэалёгію беларускай дзяржавы" на конкретным прыкладзе "будаўніцтва для народа цэнтральнага водазабяспечання". Аднак нікто з грамадзянамі і не здагадваецца, што будаўніцтва гэтага значнага аўкту, якога людзі чакалі ўжо не адно дзесяцігодзьдзе, прафинанса-

ванае дзякуючы пазыцы Сусьеветнага Банку. Такім чынам, можна съцьвяджаць, што ўлады выкарыстоўваюць замежную дапамогу з пропагандысцкімі мэтамі дзеля кансэргаванія палітычнай сітуацыі. Програма “Аб’яднаныні грамадзянаў і мясцовыя ўлады: партнэрства дзеля раззвіцця” не дае дзяржаўнай ідэалігічнай машыне магчымасыці скарыстацца зь яе для маніпулявання грамадзкай съядомасыцю і мабілізацыі насельніцтва на падтрымку рэжыму.

5. На сёньняшні дзень у Беларусі адсутнічаюць адпаведныя ўмовы для выкарыстання структураў грамадзянскай супольнасці як сродку захаваньня стабільнасці ў грамадстве, зъмякчэння канфліктаў. Дзяржаўная адміністрацыя ціагам апошніх 15 гадоў самастойна выконвае функцыю ўтрымання кантролю над сітуацыяй, перадухілення дэстабілізацыі і, наадворт, уважае непадкантрольныя НДА за агентаў дэстабілізацыі. Болей за тое, мясцовыя чыноўнікі ня бачаць неабходнасці дзяліцца сваім уплывам на грамадзтва. “Кожны грамадзянін мае магчымасыць прыйсці ў выканкам, папрасіць дапамогі і атрымаць яе – навошта патрэбныя нейкія іншыя арганізацыі, калі гэтыя функцыі выконваюцца выканкамам?” – так нядаўна заяўіў адзін з чыноўнікаў Мастоўскага раёну выканкаму падчас размовы пра стварэнне грамадзка-кансультатыўнай “Рады па ўсходніх інтэграцый”. Сярод асноўных мэтаў задуманай Рады было прыцягненне фінансавых сродкаў з фондаў ЭЗ. Акрамя таго, разнастайныя праграмы і стратэгіі, якія рыхтуюцца выканкамамі, – гэта паперкі-справазадачы для цэнтральных органаў, якія часцей за ўсё не адпавядаюць рэчаіснасці. Таму чыноўнікамі незразумела, дзеля чаго займацца стварэннем дадатковых паперак, такіх як стратэгіі ўстойлівага раззвіцця, “мясцовыя парадакі дня 21”, і далучаць да гэтага НДА, якія могуць выявіць не-эфектыўнасць кіраваньня мясцовых чыноўнікаў.

6. Адсутнасць досьведу рэалізацыі і разумення мэханізмаў рэалізацыі падобных праграмаў у Бе-

Тэрэспаль – першая чыгуначная станцыя на тэрыторыі ЭЗ, якая ўражвае правінцыйнай цішынёй і дэфармацыяй другой літары ў назве населенага пункта. Ужо некалькі год запар беларусы трапляюць з памежнага Берасця ў TFRESPOL

ларусі. Згодна з справаздачай на сінегань 2008 г., не было ніводнага бэнэфіцыара зь Беларусі, які бы атрымліваў дапамогу наўпрост з фондаў ЭЗ, уся падтрымка ідзе праз ўсходніх пасярэднікаў. Адсутнасць станоўчага досьведу рэалізацыі праграмы беларускім бокам адштурхоўвае патэнцыйных удзельнікаў з боку мясцовай дзяржадміністрацыі ад супрацоўніцтва. Болей за тое, безыніцыятыўнасць зьяўляецца абавязковай характэрнасцю беларускага чыноўніка, якія забясьпечвае ягонае выжыванье ў аўтарытарнай сістэме. У дадатак, большасць НДА не валодае ведамі пра неабходныя мэханізмы рэалізацыі падобных праграмаў у Беларусі.

Такім чынам, распрацаваная адмыслоўцамі краіна з устойлівой дэмакратычнай праграмой, якая перадугледжвае імкненне дзяржавы супрацоўніцаў з структурамі грамадзянскай супольнасці, ня ўлічвае асаблівасцяў раззвіцця палітычнай сістэмы Беларусі на сёньняшнім этапе. Магчымае паглыбленьне ў Беларусі эканамічнага крызісу ў найбліжэйшы

час можа стварыць умовы, калі беларускай кіроўнай эліце спатрэбіца дапамога структураў грамадзянскай супольнасці, як і фінансавыя рэсурсы ЭЗ. Чыноўнікі ўжо пачынаюць наракаць на ніzkую грамадзкую актыўнасць насельніцтва, што перашкаджае рэалізацыі шмат якіх агульнадзяржаўных праграмаў на мясцовым узроўні, аднак пакуль не разумеюць вытокаў праблемы і шляхоў яе вырашэння. Пры гэтым, існуе небяспека прыцягнення дзяржаўнай створаных за апошнія гады тых субстытутаў грамадзянскай супольнасці, якія ня ў стане эфектыўна выконваць функцыі грамадзянскае супольнасці.

ЗАЎВАГІ

¹ Моніторинг и оценка программы «Децентрализованное сотрудничество в Беларуси. Краткий итоговый отчет. Декабрь 2008 г. [Электронны дакумент]. Галоўны ўэб-сайт Беларуска-эўрапейскага супрацоўніцтва і партнэрства. – Рэжым доступу: http://eurobelarus.info/images/stories/Researches/Final_Report,_Rus.pdf (наведаны 20.02.2009 г.) ■

Сацыяльная работа цэрквой

Натальля Васілевіч

Часта царкву цяжка ўяўіць сабе без ланцуту жабракоў, што просьяць капейчыну “Хрыста дзеле”. У царкву людзі часта звяртаюцца, шукаючы дапамогі: маргіналы, бамжы, тыя, хто нядайна вызваліўся зь месцаў пазбаўлення волі, жабракі, старыя, хворыя. Часцяком гэта набывае масавы маштаб і робіцца прафесійным ашуканствам. Вялікі наплыў асацыяльных асабаў часам прымушае царкоўных людзей сумнівацца ў шчырасці тых, хто звяртаецца па дапамогу. Але міласэрнасьць, дабрачыннасьць – гэта сутнасьць хрысьціянскага жыцця і служэння: у прыпавесыці пра добрага самараніна альбо ў прыпавесыці пра Страшны Суд адназначна гаворыцца, што тыя, хто накарміў галоднага, напаіў сасмаглага, прыняў вандроўнага, апранаў голага, наведаў вязні ці хворага, успадкуюць Царства Небеснае [Мц. 25:31-46].

Хрысьціянская міласэрнасьць за часамі Савецкага Саюзу была абмежаваная да індывідуальных дабрачынных дзеяньняў альбо ажыцьцяўлялася на ўзору малых групаў вернікаў. У пачатку 1990-х гадоў сацыяльная дзейнасьць рэлігійных арганізацый была дазволеная. Першапачаткова яна разъвівалася ў двух кірунках. Найперш гэта была гуманітарная дапамога, галоўным чынам замежная, у выглядзе вонраткі, прадуктаў харчаванья і г.д. Часта вялікая частка таго дапамогі разъмяркоўвалася паміж маламаёманімі, шматдзетнымі, беспрацоўнімі членамі рэлігійнай абшчыны, а частка – сярод больш широкіх колаў насельніцтва, у большасці выпадкаў спалучаючыся з місіянэрскай дзейнасьцю. Напрыклад, ад тых, хто атрымліваў гуманітарную да-

памогу, патрабавалася наведваньне багаслужэнняў, для дзяцей – нядзельнай школы.

Паступова гуманітарная дзейнасьць стала скарачацца, што было звязана з ускладненнем мытных працэдураў, магчымымі злоўживаннямі. Апроч таго, прыход ці абшчына як першасная ячэйка рэлігійных арганізацый здолела забясьпечыць першасную дапамогу маламаёманім: сабраць прадукты харчаванья альбо вонратку. У праваслаўнай царкве часта ежа, назыбраная на паніхідны столік, разъмяркоўваецца сярод бедных, гэтаксама пры прыходах збироюць рэчы для перадачы тым, хто мае ў іх патрэбу. Падобныя мэханізмы дзейнічаюць і ў іншых канфесіях. Тут варта згадаць і вядомую міжнародную каталіцкую арганізацыю Caritas, у якую ўваходзіць 120 незалежных нацыянальных арганізацый па ўсім сьвеце. Беларускае аддзя-

леньне Caritas дзейнічае пры Рымска-Каталіцкай Царкве ў Беларусі (<http://www.caritas.catholic.by/>). Першапачаткова Caritas займалася гуманітарнай дапамогай, працягвае гэту дзейнасьць і цяпер. У супрацоўніцтве з Caritas зямлі Верхні Лінц (Аўстрыя) дзейнічае Дзіцячы дабрачынны сацыяльна-рэабілітацыйны цэнтр у гонар сьв. ап. Луکі, які садзейнічае хворым дзецям у атрыманьні мэдычнай дапамогі, дапамагае сем'ям, у якіх ёсьць хворыя дзеці.

З іншага боку, застаецца спэциялізаваны напрамак гуманітар-

най дзейнасці, звязаны з рэдыстыбуцыяй спэцыяльных мэдыкамэнтаў, інвалідных вазкоў, прыла-

ДАВЕДКА АСАМБЛЕІ:

Камэрцыяна структура
"Дыяканія", заснаваная
БПЦ у пачатку
1990-х гг., займалася
ўтрыманьнем шэрагу
гандлёвых кропак Царк-
вы. Праз гэтыя гандлёвыея
кропкі "Дыяканія" рэалізоўвала
разнастайную прадукцыю, пачы-
наючы ад алькаголю і цыгарэтаў
і заканчваючы прымысловымі
таварамі. Яшчэ за Кебічам айцы-зас-
навальнікі "Дыяканії" дамагліся выз-
валення ад мытных і падатковых аб-
кладаньняў на імпарт і экспарт.

Наяўнасць адназначнай сувязі паміж БПЦ і камэрцыйнай структурой УП "Дыяканія" давесці досыць складана. Паводле дзіўнага зъбегу абставінаў пазначаны на бутэльках адрас (г. Менск, вул. Ракаўская, 26) супадае з адресам некаторых упраўленняў БПЦ. Ва ўсёй гэтай гісторыі цешыць толькі адно: заснавальнікі УП "Дыяканія" гандлююць ня танным "бырлам", а з большага "культурнымі" напоямі.

Міністэрства сацыяльных взыходаў, прыла-
даў і г.д. Гэта і ёсьць
уласна "міласэр-
насць". Рэалізата-
рамі гэтай місіі
зьяўляюцца спэцы-
яльныя арганізацыі,
зарыентаваныя на
сацыяльную працу
(сястрынствы міла-
сэрнасці, галоунай
задачай якіх ёсьць на-
ведваньне рознага
кшталту мэдычных
установаў для дапамогі
хворым, дзіцячых
інтэрнатаў і г.д.). Сяст-
рынствы пераважна
існуюць пры прыходзе, яны
аб'ядноўваюць пераважна жанчы-
наў, але часта да іх далучаюцца і
мужчыны. Першапачаткова сяст-
рынствы былі скіраваныя менаві-
та на сацыяльную дзейнасць, ця-
пер жа прыходзіцца сястрынствы
могуць мець розныя канцэпцыі.
Па-першае, сёстры міласэрнасці
займаюцца зборам ахвяраваньня
на прыход, будаўніцтва храму ды
інш. Па-другое, сястрынствы
існуюць як арганізацыі жанчы-
наў, што дапамагаюць у пры-
ходзе (у прыборцы храму,
продажы сьвечак і пры-
маньні запісак для памі-
наньня). Па-трэцяе, да-
памога хворым і лю-
дзям з абмежаванымі
магчымасцямі.

У 1997 г. былі распачатыя падрыхтоўчыя работы па арганізацыі каардынацыйнага цэнтра па зборы інфармацыі аб дзейнасці сястрынстваў БПЦ, а ў 1998 г. на зъездзе старэйших сёстраў міласэрнасці прыходаў Менску і Менскага раёну было прынятае рашэнне аб стварэнні Саюзу сястрынстваў міласэрнасці Менскай эпархіі (далей — ССМ МЭ). Пры далучэнні сястрынстваў іншых эпархіяў ССМ МЭ быў у 2001 г. пе-

раўтвораны ў Саюз сястрынства ѹ міласэрнасці Беларускага Экзархату, які стаў займачца каардынаций дзейнасці сястрынстваў, а таксама пашырэннем праектавай дзейнасці праз супрацоўніцтва з рэурсавай арганізацыяй “Беларускі Круглы Стол па міжцаркоўнай дапамозе”. На цяперашні момант у ССМ МЭ ўваходзіць 94 арганізацыі з усёй Беларусі (37 з іх – зь Менскай эпархіі), прычым гэта не заўсёды ўласна сястрынствы. Удзельнічаюць у Саюзе і групы міласэрнасці пры прыходах ці брацтвах, дыяканічныя станцыі і дыяканічныя цэнтры. Панятак “дыяканічная станцыя”, як і сама слова “дыяканія”, “дыяканічнае служэньне”, быў пазычаны з заходняга досьведу, у першую чаргу зь нямецкага. Менавіта нямецкія царкоўныя донары і фундацыі на сёньняшні момант зьяўляюцца адной з асноўных крыніцаў фінансаваньня сацыяльных праектаў. У Нямеччыне дыяканічныя станцыі – гэта прыходзкія арганізацыі са сваім пастаянным штатам, фінансаваньнем. У Беларусі такія станцыі не прыжыліся на найніжэйшым, прыходзкім узроўні. Таму было вырашана надалей ствараць такія станцыі на эпархіяльным узроўні. Больш за тое, для каардынацыі сацыяльнай дзейнасці ў эпархіі – ствараецца сацыяльныя аддзелы эпархіяй, першым зь якіх стаў сацыяльны аддзел Менскай эпархіі. Асноўнымі кірункамі дзейнасці такога аддзела, як зафіксавана ў Палажэнні, сталі: разьвіццё і каардынацыя сацыяльнага служэньня прыходаў і арганізацыяў БПЦ на тэрыторыі эпархіі, садзенічанье ў працы каардынацыйных радаў і працоўных групах па рэалізацыі пагадненій і праграмаў, заключаных БПЦ і дзяржаўнымі ўстановамі, уздел у дабрачынных праграмах і мера-прыемствах і інш.

Тым ня менш, менавіта рэлігійная абшчына, прыход застаецца базавай адзінкай сацыяльной дзеянасці. Апроч гуманітарнай дапамогі маламаёмы прыходы могуць браць шэфства над дзіцячым домам альбо весьці ліставаньне з тымі, хто знаходзіцца ў месцах зняволеняня. Гэтым займаецца

Нямецкія царкоўныя донары і фундацыі на сёньняшні момант зьяўляюцца адной з асноўных крыніцаў фінансавання сацыяльных праектаў

ініцыятыўная група прыходжанаў, брацтвы ці сястрынствы. Нярэдка двухбаковыя праекты рэалізуюцца з дапамогай партнэрскіх арганізацый з-за мяжы альбо беларускіх рэурсавых арганізацый. На прыклад, у прыходзе сьв. Эўфрасійні Полацкай у містечку Івянец разьвіваюцца абодва кшталты дзейнасці; сярод асноўных кірункаў прыходзкай сацыяльнай дзейнасці – наступныя: 1) духоўная дапамога і псыхалігічная падтрымка дзяцей-інвалідаў, дзяцей-сиротаў з разумовымі абмежаваннямі, якія знаходзяцца ў спэцыялізаванай установе – Івянецкім dome-інтэрнаце; 2) дабрачынная кухня, якая дзейнічае з 2000 г. Кухня корміць гарачымі абедамі 25 дзяцей з малазабяспечаных сем'яў; 3) дабрачынная дапамога адзеньнем, абыткам, прадуктамі харчаванья сацыяльна неабароненым і малазабяспечаным старым людзям, інвалідам, шматдзетным сем'ям і ахвярам Чарнобылю, духоўная апека цяжка хворых і адзінокіх старых, якія знаходзяцца на сацыяльных ложках у месцавай бальніцы. Падобныя праекты з донарскай дапамогай (ці на ўласныя рэсурсы ад гаспадарчай дзейнасці і ахвяраваньня) рэалізуюцца у той ці іншай ступені многія прыходы. Апроч таго, з дапамогай швэдзкай хрысьціянскай асацыяцыі “Дзецы Чарнобылю” г. Сымёгіна ў Івянцы быў створаны дом апекі “Віторыя”, які ў далейшым стаў існаваць выключна на ахвяраваньні вернікаў. У дому апекі выхоўваюцца і жывуць дзяўчата – сацыяльныя сіроты ці з проблемнымі сем'яў, а ў зімовы пэрыяд у дому жывуць адзінокія старыя людзі, якія ня могуць заўсяпчыцца сабе начлег.

Часта такое двухбаковае супрацоўніцтва вырастает да буйных маштабаў, як гэта адбылося ў

менскім прыходзе ў гонар іконы Божай Маці “Усіх тужлівых Радасць”. Пры дапамозе дабрачыннай арганізацыі імя Фрыдрыха Бадэльшвінга “Бэтэль” (Білефельд, Нямеччына), царкоўнай акругі Dortmund-West і іншых нямецкіх арганізацый быў рэалізаваны ўнікальны праект майстэрні для людзей з фізычнымі і разумовыми абмежаваннямі. У працы майстэрні занятыя каля

ны, з выкарыстаньнем самых сучасных тэхналёгіяў, пры ім дзейнічае выдатны мэдычны цэнтар “Элеос”. Больш за тое, дом Міласэрнасці стаў супольным дзяржаўна-царкоўным сацыяльным аб'ектам. Аднак, па сутнасці, памяшканыні дому Міласэрнасці выкарыстоўваюцца як нятанны гатэль для замежных дэлегацый, а кошты ў мэдычным цэнтры досягнуць высокія. Трэба адзначыць, што ў непасрэднай сувязі з домам Міласэрнасці дзейнічала і скандальная вядомае УП “Дыяканія”, назва якога была звязаная на з чым іншым, як з дыяканіяй – сацыяльным служэльнем царквы.

Свята-Елізавецінскі манастыр у Навінках апякуеца рэспубліканскім клінічным псыхіяtryчным шпіталем у Навінках, а так-

Апроч гуманітарнай дапамогі маламаёмага прыходы могуць браць шэфства над дзіцячым домам альбо весьці ліставаньне з тымі, хто знаходзіцца ў месцах зняволеня

80 чалавек з разнастайнымі расстройствамі. Безумоўна, апроч гэтага буйнога праекту прыход займаецца і больш дробнымі – сацыяльная трапезнaya, апека над дзіцячым домам, іпатэрапія і інш.

З буйных праваслаўных прыходзкіх сацыяльных праектаў таксама вылучаюцца яшчэ два – гэта менскі дом Міласэрнасці і Свята-Елізавецінскі манастыр у Навінках. Дом Міласэрнасці ў імя Ёва Шматпакутнага пры рэлігійнай абышчыне ў гонар Усіх святых быў збудаваны з дапамогай нямецкіх донараў, дзяржаўных уладаў, а таксама беларускіх прадпрымальнікаў, якіх адміністрацыйнымі мэтадамі заахвочвалі ахвяраваць сродкі на будаўніцтва гэтай установы. Меркавалася, што дом Міласэрнасці стане цэнтрам сацыяльнай дзейнасці ў Менску, нават даменнае імя было зарэгістраванае як <http://charity.by>. І сапраўды, сам дом шыкоўна збудава-

сама яго дзіцячым аддзяленнем. На цяперашні момант манастыр у Навінках і сястрынства існуюць за кошт ахвяравання, якія зьбіраюць сёстры на вуліцы, за кошт добраахвотных унёску ѹ іншых людзей. Аднак найбольшая кропіца фінансавання – гэта ўласная гаспадарчая дзейнасць, выраб і продаж прадуктаў харчаванья, мёду, а таксама розных прадметаў, неабходных для багаслужэньня, упрыгожанья храмаў, сувэнірной прадукцыі, выдавецкай дзейнасці. Уся гэта дзейнасць “шэрай”, не аблодаеца падаткам і дазваляе акумуляваць вялікія фінансавыя рэсурсы. На сёньняшні момант, апроч згаданай апекі над псыхіяtryчнымі установамі, манастыр праводзіць дзейнасць у 2-м гародzkім клінічным шпіталі, тубдysпансэры, дзіцячым інтэрнаце. На падвор'і манастыра ў в. Лысая Гара жывуць і працуеца “труднікі” – тыя, хто знаходзіцца

ў цяжкой жыццёвой сітуацыі, маргіналы, бамжы, алькаголікі, наркаманы, былыя вязні. Часта яны застаюцца працаўца і жыць на падвор'і толькі ў зімовы час, разъбягаючыся і вяртаючыся да свайго ранейшага жыцця ўлетку. Безумоўна, гэта датычысь ня ўсіх.

Наагул, трэба адзначыць, што пад міласэрнасцю царкоўнымі арганізацыямі часта разумеецца ня толькі матэрыяльная дапамога, мэдычны дагляд, сацыялізацыя асобных групай насельніцтва, але таксама і ўласна рэлігійная дзейнасць у сацыяльных установах (рэлігійна-асьветніцкія гутаркі, удзел у таемнасцях, распаўсюд духоўнай літаратуры, сустрэчы са сівятаром і г.д.). Вось так, напрыклад, апісацца дзейнасць у псыхіяtryчным шпіталі: “Зь нецярпеннем чакаючы хворыя супольных малітваў, цікавых аповедаў, простага чалавечага ўдзелу. Адзін раз на тыдзень адмыслова для хворых зьдзяйсняецца ў сьценах шпіталю літургія. Большасць людзей, якія праходзяць лячэнне ў РКПШ, праз псыхічны стан ня маюць магчымасці наведваць храм, таму сівятары спавядаюць, прычашчаюць і хрысьцяць хворых праста ў аддзяленьнях”.

Я ўжо закранула пытаньне фінансаваньня праектаў, вызначыўшы наступныя яго крыніцы: ахвяраваньні, гаспадарчая дзейнасць, дапамога ад замежных партнэраў у двухбаковых праектах. Аднак з 1995 г. у Беларусі, паводле ініцыятывы Сусьеветнай Рады Цэркви, была створаная рэурсавая арганізацыя “Круглы Стол па міжцаркоўнай дапамозе”. Падобныя “круглыя сталы” ствараліся ва Ўсходняй Эўропе з метай адраджэння сацыяльнага служэння ў постсавецкіх краінах. Яны былі створаныя ва Украіне (дабрачынны фонд “Вера, Надзея, Любоў”), у Рәсей (у Маскве ў межах Аддзелу вонкавых царкоўных сувязей Маскоўскага Патрыярхату, у Санкт-Пецярбургу), Грузії, Армэніі. Гэтыя арганізацыі прынцыпова міжканфесійныя, кіраўніцтва імі ажыццяўляюць офіс па справах Усходняй Эўропы Сусьеветнай Рады Цэркви у Беластоку, а ў Беларусі заснавальнікамі “Круглага Стала”

выступілі БПЦ, Саюз эвангельскіх хрысьціянаў-баптыстаў і Саюз эвангельска-лютэранскіх абшчынаў. Адміністрацыйная рада “Круглага Стала” прымала і зацвярджала праекты і презентавала іх замежным донарам. У 2005 г. арга-

што выразілася ў падпісаньні ў 2007 г. чатырма рэлігійнымі аўяднаннямі – БПЦ, РКЦ, СЕХБ, СЕЛА – дэкларацыі аб сацыяльным партнэрстве ў галіне ВІЧ/СНІД.

На мой погляд, існуе некалькі проблемаў рэалізацыі сацыяльных праектаў у Беларусі. Па-першае, гэта няздольнасць царкоўных арганізацыяў працаўца паводле праектавага прынцыпу – арганізоўваць дзейнасць адпаведна мэтам, задачам, часавым абмежаванням. Па-другое, гэта часта нямэтавае выкарыстаныне сродкаў – укладаныне сродкаў пераважна ў будаўніцтва альбо ўпрыгожаныне храму, што ў сіядомасці як паспалітых вернікаў, так і сівятароў таксама мае значэнне дабрачыннасці. Па-трэцяе, гэта вялікая залежнасць ад замежных донараў.

Памяшканыні дому Міласэрнасці выкарыстоўваюцца як нятанны гатэль для замежных дэлегацыяў, а кошты ў мэдычным цэнтры досыць высокія

нізацыя была пераўтвораная ў міжканфесійную місію “Хрысьціянскае сацыяльнае служэнне”, асноўнымі партнэрамі і донарамі якой, апроч Сусьеветнай Рады Цэркви, у міжканфесійнай місіі выступаюць Дыяканічная служба Эвангелісцкай царквы Нямеччыны, Швэдзкая і Нарвэская царкоўныя дапамогі, Прасвітарыянская царква ЗША. Як рэурсавая арганізацыя, ХСС займаецца каардынацыяй сваіх праектаў, маніторынгам, мэтадычнай дапамогай царкоўным арганізацыям па падрыхтоўцы і рэалізацыі праектаў. Асноўныя праекты, якія ажыццяўляюцца праз місію, – гэта праекты па дабрачыннасці. Таксама вялікую вагу маюць праекты ў межах праграмы па праблеме ВІЧ/СНІД. Менавіта апошняя праблематыка стала вядучай у міжканфесійным супрацоўніцтве,

Па-чацвертае, амаль уся дзейнасць ажыццяўляецца на валянтарскіх пачатках. Сястрынствы старэюць, і многія сёстры ўжо самі маюць патрэбу ў дапамозе.

Апошнім часам трансфармацыя сацыяльнага служэння ў Беларусі адбываецца пад уплывам глябальнага эканамічнага крызісу. З аднаго боку, зьяўляюцца большая колькасць людзей, якія апынаюцца ў цяжкой жыццёвой сітуацыі, вымагаюць дапамогі. Зь іншага боку, скарачаюцца фонды. Фонды на Беларусі наагул закрываюцца, менш людзей пачынае ахвяраваць, што стварае вялікі дэфіцыт рэсурсаў на многія сацыяльныя праекты. Без сумнёву, у такіх умовах важную ролю будзе выконваць валянтарскія праграмы, нефармальная акцыя дабрачыннасці і міласэрнасці, не прывязаныя да найкіх праектаў. ■

Прамога дзеяньня б...

Беларускія экалягічныя арганізацыі цяжка папракнуць у радыкализъме. Наўрад ці можна ўявіць, што нашыя эколягі распрануцца ўзімку дагала дзе-небудзь ля Нарачы, пратэстуючы супраць будаўніцтва АЭС. Як, напрыклад, здарылася ў Швайцарыі, калі сотні аголеных людзей на ледніку Алечш пазавалі амэрыканскаму фатографу Спэнсэру Туніку, вядомаму інсталацыямі ў стылі "ню". Такім чынам валянтэры спрабавалі зьвярнуць увагу грамадзкасці на глябальнае пацяпленне. Пакуль што ў Беларусі бракуе акцыяў наўпростага дзеяньня. Таму дзейнасць беларускіх эка-ініцыятываў з большага нагадвае па сваім драматызъме эпісталярны твор беларускага аўтара XVI стагодзьдзя Філона Кміты-Чарнабыльскага "Лісты" і замыкаецца на перапісцы зь Мінпрыроды.

Алеся Пабегава

Для пачатку неабходна адзначыць, што разумеецца ў дадзеным артыкуле пад паняткам акцыі наўпростага дзеяньня. Маюцца на ўвазе негвалтоўныя мерапрыемствы неінтытуцыйлізаванага характару тыпу блякадаў, мітынгаў, дэманстрацыяў і г.д., скіраваных на прыцягненне ўвагі да канрэтных парушэнняў. Так, у Чэхіі на адным з найбуйнейшых буравугольных разрэзаў актыўісты Грынпісу сталі на шляху 50-мэтровага экскаватора, перагарадзіўшы яму дарогу. Добраахвотнікі экалягічнай арганізацыі сваім дзеяньнямі выступілі супраць забруджвання клімату і ляндшафту. Падобнай акцыяй актыўісты выказалі патрабаваныне закрыць дадзены кар'ер да 2012 году, а таксама запатрабавалі ад уладаў паступова змяніць выкіды вугляроду ў атмасферу.

Да мэтадаў наўпростага дзеяньня не адносяцца збор подпісаў, стварэнне сайтаў, распаўсюд улётак і г.д. Аднак, як паказвае практика, часта акцыі наўпростага дзеяньня ідуць разам з акцыямі інтытуцыйлізованнымі. Тут можна ўзгадаць кампанію "Мараторый", праведзеную ў сярэдзіне 1990-х гадоў і скіраваную супраць вырубкі рэліктавых лясных масіваў расейскай Карэліі. Тады былі выкарыстаныя два тыпы акцыяў: інфармацыйныя і наўпростыя. У межах інфармацыйных акцыяў адбываўся распаўсюд інфармацыі ў СМИ пра антыэкалягічную дзейнасць у Карэліі. Наўпростыя дзеяньні складаліся зь пікетаў і блякавання лесаных хвоставак. У

якасці ілюстрацыі: на лесаных хвостах адной з кампаніяў актыўісты блякавали лесаных хвосточную тэхніку і пад'езды да камбінату, прыкоўваючы сябе да тэхнікі ці адгароджваючы дарогу да камбінату вялікім кантэйнерам.

Акцыі наўпростага дзеяньня ня маюць нічога агульнага з тэрарызмам. Патрабаваныне да такога тыпу мерапрыемстваў - адсутнасць гвалту. Разам з тым, наўпростыя дзеяньні могуць прызнаўца ўладамі супрацьпраўнымі. Аднак, як адзначаў расейскі эколяг В. Гушчын, "ва ўмовах невыкананні дзяржавай законнасці і скрайне высокага ўзроўню карупцыі сярод дзяржаўных чыноўнікаў грамадзяне маюць права патраба-

ваць законнасці негвалтоўнымі мэтадамі, нават калі на дадзены момант гэтыя мэтады аднесены да катэгорыі супрацьпраўных". Аўтар дадае, што ў большасці цывілізаваных краін сусвету "наўпростыя акцыі" з'яўляюцца легальнымі, і для іх спынення неабходнае судовае рашэнне. Расейскі эколяг заўважае, што ў 2001 годзе блякаваныне судна з радыёактыўнымі адкідамі ў Францыі і цягніка з радыёактыўнымі адкідамі ў Нідэрляндах былі прызнаныя правамоўнымі. Таксама В. Гушчын падкрэслівае, што ў адкрытым моры з'яўляюцца законнымі дзеяньні эколягаў, скіраваныя супраць забойства кітоў: "кітабой мае права страліць, а лодка з эка-ак-

Каб зьвярнуць увагу грамадзкасці на глябальнае зъяненне клімату, 600 добраахвотнікаў пазавалі ў межах супольнага праекту Greenpeace і фатографа Спэнсэра Туніка, вядомага сваім маштабнымі інсталацыямі ў стылі "ню".

Яраслаў Бекіш, каардынатор супольнасці экалягічных арганізацыяў, ініцыятываў, экспертаў і актывістаў "Зялёная сетка":

Кар.: Пазытыў ад існаванья зялёной сеткі?

Яраслаў Бекіш: Вырашэнне экалягічных пытаньняў.

То бок міні-Асамблея ў пэўным сэнсе?

Я не могу сказаць нічога канкрэтнага, бо цымяна ўяўляю, што такое Асамблея.

Ці можаш назваць прыклады ўдалага супрацоўніцтва?

Самае ўдалае супрацоўніцтва – у сферы адукцыі для ўстойлівага разьвіцця.

Ці ёсьць які-кольківец плён ад супольнай працы?

Прыпыненая высечка лесу ў некалькіх месцах. У прыватнасці, у Батанічным садзе, у Альшэве. Так сама мы змаглі паўплываць на пазыцыю Беларусі ў межах падрыхтоўкі да Кіёцкіх пагадненіньня па пытаньнях глябальнага зъманення кімнату. У галіне арганічнай сельскай гаспадаркі праведзеныя даследаваныні і паспяхова прасоўваюцца практыкі экалягічнага сяброўскага сельскага гаспадарання.

Колькі структураў яднае "Зялёную сетку"?

Афіцыйна восем. Плюс некалькі да нас хочуць далучыцца. "Зялёная сетка" – гэта не юрыдычная асаба, а проста таварыства. Аб'яднаныне, якое дзейнічае на падставе дамовы аб супольнай дзейнасці. Дамову падпісалі 8 зарэгістраваных арганізацыяў і індывидуальная асобы. Часта яны зъявляюцца прадстаўнікамі ініцыятыў незарэгістраваных арганізацыяў.

тывістамі мае права ўстаць перад суднам".

Трэба сказаць, што радыкальныя акцыі наўпростага дзеяньня не заўжды зъявляюцца разумнымі і патрэбнымі. Так, паведамляе "Рускі Newsweek", у 2004 годзе актыўсты адной з экалалягічных арганізацыяў (хутчэй за ёсё, "Фронту вызваленія жывёлаў") разబілі ў Маскоўскім дзяржаўным універсітэце клеткі з птушкамі сям'і крумкачовых. Пярнатыя стварэнны ўдзельнічалі ў бяскрыўдных досыльдах па выяўленыні межаў іхных разумовых здольнасцяў. Як пазыней заяўлі ў МДУ, большасць птушак добрахвотна вярнулася ў свае клеткі.

Што датычыць Беларусі, то тут акцыяյ наўпростага дзеяньня экалалягічнай скіраванасці назіраецца няшмат. Апошняя яркая кампанія, скіраваная супраць пабудовы хімічнага заводу па вырабу небяспечнага хіміката дуст, адбылася без удзелу экалалягічных арганізацыяў. Тады ініцыятарамі выступілі звычайнія грамадзяне некалькіх пасёлкаў Пухавіцкага раёну Менскай вобласці. Падчас гэтай кампаніі разам з інштытуцыялізаванымі дзеяньнямі (збор подпісаў) былі выкарыстаныя і акцыі наўпростага дзеяньня. У межах кампаніі адбыўся несанкцыянаваны мітынг, дзе было расказана пра пагрозу забруджвання экалалягічнага асяродзідзя, кошт будаўніцтва самога заводу і кошт ліквідацыі наступстваў забруджвання. Прайшла акцыя супраць свавольства ўладаў, калі ўдзельнікі ў супрацьгазах скандавалі "Не - хімзводу!". На возеры "Мацярынскае" Пухавіцкага раёну ініцыятыўная група супраць будаўніцтва хімзавода зладзіла экалалягічную акцыю "Чыстае возера". За 5 гадзінай працы было вывезена некалькі трактарных прыцэпаў съмецця, добраўпарадкаваная пляжная зона, сплянаваная тэрыторыя пляжа.

А вось антыядравая кампанія пакуль прыкметай ня стала. Апроч запытаў, адукацийна-асьветніцкіх мерапрыемстваў, ледзь заўажных пікетаў і ўзгадак Орхускай канвенцыі, экалалягічным арганізацыям ды ініцыятывам пахвалицца няма чым. Да і станоўчых

вынікаў кампаніі няма. І наўрад ці будуць, калі акцыі будуць адбывацца ў тым жа рэчышчы. Дарэчы, у якасці прыкладу. Экалягічным рухам у Вялікабрытаніі ўдалося ў свой час дасягнуць прыпыненьня будаўніцтва ў Кэмбрыджы спэцыяльнага цэнтра па досыльдах жывёлаў. Паводле інфармацыі "Рускага Newsweek'u", "сыстэма бяспекі, здольная адмежаваць будаўнікоў ад пратэстуючых, зрабіла праект "залатым", і ад яго давялося адмовіцца. "Мы ня можам сабе дазволіць пабудаваць Форт-Нокс замест навуковага цэнтра", - заўважыў тады адзін з навукоўцаў.

Часта экалалягічныя акцыі ў Беларусі зводзяцца да звычайных інфармацыйных кампаніяў. Акцыя ў абарону Белавескай пушчы ператварылася папросту ў спаборніцтва тэкстаў. Мэтафара постструктуралістаў, што ўвесь съвет - гэта тэкст, у межах той акцыі наўбыла літаральнае значэнне. У друкаваных і віртуальных выданнях пачалі зъявляцца радыкальныя артыкулы тыпу "Хватит щелкать гранты в дупле: зеленый фронт закрыт, все ушли на... фуршет" пад аўтарствам Валерыя Дранчука ("Зеленый край", № 5, 2001), "Белорусы между небом и землей: Беловежская Пуща", а таксама развагі Георгія Казулькі "Зеленый базар, или Почему белорусские экологи не поддержали акцию в защиту Беловежской пущи". Быў створаны адпаведны сайт пра абарону пушчы "Белавеская пушча - XXI стагодзідзе". Лідэры экалалягічных арганізацыяў у інтэрвю журналістам нават агульлі прычыну няўдаласці акцыяў па абароне Белавескай пушчы - адсутнасць скардынаванасці ўнутры экалалягічнага руху. На гэтым абарону Белавескай пушчы і скончылася.

Аўтар гэтага артыкулу спадзяецца, што пачынаючы з 2009 году акцыі беларускага экалалягічнага руху будуць больш эфектыўнымі. Падаецца, прыкметы той скардынаванасці, на адсутнасць якой так скардзіліся некаторыя экалалягічныя актыўісты, нарэшце ёсё ж такі пачалі выяўляцца. У канцы 2008 году ў Менску адбылася прэзэнтация экалалягічнага та-

варыства "Зялёная сетка", куды на момант узьнікнену ўвайшло сем экалягічных арганізацыяў. У студзені нават прыйшла акцыя гэтага таварыства. "Зялёная сетка" звязрнулася да Міністэрства з афіцыйным лістом. У дакумэнце экалягічнае таварыства выдзеліла некаторыя праблемы па захаванасці і ўтрыманні зялёных насаджэнняў у гарадах Беларусі, а таксама прапанавала чыноўнікам правесці некалькі працоўных сустэречач. Між іншым, пра арганізацыю самастойнага выпраўлення сітуацыі (напрыклад, пасадку дрэваў на месцы вырубленых зялёных насаджэнняў) сіламі "Зялёной сеткі" ў СМІ па-

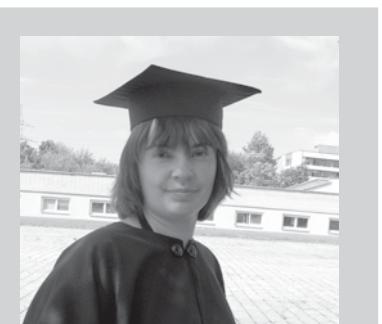

Трыццаць актывістаў Грэнпісу з 8 краінай спынілі працу гіганцкага 50-метровага экскаватара на адным з найбуйнейшых буравугольных разрэзаў у Чэхіі. "Зъмяненне клімату пачынаецца тут", — напісаны на плякаце.

куль што не паведамлялася.

Сярод улюблёных акцыяў беларускіх экалягічных арганізацыяў ініцыятываў можна адзначыць добраўпарадкаванне тэрыторыяў. Некалькі гадоў таму ідэю экалягічных мерапрыемстваў па навядзеніі парадку ў паркавых ці каліводных зонах перанялі і праўладныя арганізацыі. Добраўпарадкаванне тэрыторыяў стала ўлюблёным кірункам БРСМ. Экалягічныя мерапрыемствы праўладнай арганізацыі праходзіць спакойна. А саме галоўнае, не патрабуюць дзяржаўных грошай на іх рэалізацыю і зьяўляюцца бяспечнымі для ўладаў. Падобнае можна сказаць і пра праект па аднаўленні балотаў у Беларусі. У 2007 годзе "Ахова птушак Беларусі" ініцыявала праект па аднаўленні асушаных балотаў. Дадзеная ініцыятыва добрая і патребная. Толькі кошт мерапрыемства аплочвае замежны фонд. Праект ААН і Глябальны экалягічны фонд выдатковалі на мерапрыемства працягласцю ў чатыры з паловай гады адзін мільён даляраў. Якія ж улады адмовяцца ад падобнага мерапрыемства, калі ўсё прыносіцца на спадачку, ды яшчэ і не за дзяржаўныя гроши? Чаму б за кошт замежных грантаў не аднавіць асушанае балота ці рукамі валянтарэаў не папрыбіраць съмецьце каля якой-небудзь ракі? Недахоп такіх акцыяў у тым, што яны як кропля ў моры сярод існых экалягічных праблемаў. Ды і крэатывнасць разам з масавасцю ім бы не перашкодзілі.

У часопісе "Асамблея" за 2005 год выйшаў артыкул пад шматабяцальнай назвай "Радыкалізацыя непазыбежная", прысьвечены пэрспектывам экалягічнага руху ў Беларусі. Пад канец аўтар матэрыялу Сямён Асаевіч адзначыў наступнае: "Радыкалізацыя экалягічнага руху непазыбежная. У Беларусі гэта справа будучыні і будучых пакаленій эколагаў, якія ня будуць зважаць ні на пагрозу страты легальнасці, ні на "памяркоўную" пазыцыю сваіх папярэднікаў". На жаль, праз чатыры гады пасля публікацыі артыкулу прагнаваная будучыня для беларускага экалягічнага руху так і не наступіла. ■

Ганна Канюс узначальвала студэнцкую экалягічную ініцыятыву "Росток", г. Берасьце. На цяперашні момент — старшыня Берасьцейскай гарадзкой арганізацыі БСДП "Грамада":

Мне сумна ад усьведамлення, што якім стане знаходзяцца нашыя экалягічныя арганізацыі. Яны нібыта ёсьць, аднак іх дзейнасці ня бачна. Няма пратэсту. Праводзяцца сэмінары на экалягічную тэматыку. Без актыўнасці такая дзейнасць нічога ня значыць. У такім выпадку складана съцвярджаць, што ў нас экалягічныя ініцыятывы на нешта ўплываюць. Калі казаць пра акцыі наўпроставага дзеяньня, то яны ў Беларусі існуюць. Аднак у ніводным падобным мерапрыемстве ня ўдзельнічалі экалягічныя арганізацыі. Нават больш за тое, экалягічныя арганізацыі да такой ступені нэутральна паводзяць сябе ў дачыненіі да рашэнняў беларускай улады, нібыта баяцца, што страцяць магчымасць працаўваць далей. У акцыях наўпроставага дзеяньня ўдзельнічаюць палітычныя партыі, звычайнія грамадзяне, але не экалягічныя арганізацыі. Што датычыць паўстаннія "Зялёной сеткі", то задума гэтая добрая. Аднак пры ўмове, што гэта будзе сапраўдны кангламэрат грамадзкіх аўтэнтычных, а не клуб "засядцеляў", якія будуть толькі абмяркоўваць праблемы, нічога пры гэтым ня робячы.

Форум: падзеі і людзі

6–7 сакавіка 2009 году ў менскім Міжнародным адукацыйным цэнтры (IBB) адбылася VI Асамблея няўрадавых арганізацый ды ініцыятываў. Мерапрыемства сталася самым вялікім сходам беларускіх НДА за ўсю 12-гадовую гісторыю Асамблеі. Пра доўгатэрміновыя вынікі, якія дасыць Кангрэс, яшчэ казаць, відаць, рана, але і сам факт правядзення Форуму засвідчыў сваю прынцыпавую важнасць і надзённасць.

Юнэля Сальнікова

ЛІЧБЫ VI АСАМБЛЕІ

355 удзельнікаў, сярод якіх 298 прадстаўнікоў грамадzkіх арганізацый і ініцыятываў, 27 замежных гасцей (у тым ліку з амбасадаў), 30 журналісташ;

270 НДА-ўдзельніцаў, найбольшае прадстаўніцтва меў Менск – 87 НДА, Магілёўшчына – 42 НДА і Гомельшчына – 40 НДА;

12 справаздачаў з круглых столоў (6 рэгіянальных і 6 тэматычных), праведзеных у межах падрыхтоўкі да Кангрэсу;

11 відэаролікаў і 17 стэндавых прэзэнтацый у межах Фесту грамадzkага актыўізму;

3 пераможцы прэзэнтацыяў НДА: «Студэнцкая Рада», «Новая Група» і Магілёўскі грамадzкі цэнтар;

4 тэматычныя сэкцыі: “Салідарнасць у дзеяньні”, “Стратэгіі і/ці развязвіцьцё”, “Дачыненьні НДА з уладамі і міжнароднай супольнасцю”, “Камунікацыі з грамадзтвам”;

1 круглы стол “Будаўніцтва АЭС у Беларусі. Пазыцыя і дзеяньні грамадзянскай супольнасці”

1 майстар-кляса з удзелам чэс-кага мэдзы-актыўіста Вацлава Вашку;

3 рэзалюцыі: Агульная рэзалю-цыя VI Асамблеі, Заява “Аб спы-неніні ўсіх формаў палітычнага перасыледу” і Рэзалюцыя з патра-баваннем шырокага адкрытага абмеркавання пытаньня пабудо-вы АЭС у Беларусі.

ДАКЛАДЫ І ПРЭЗЕНТАЦЫИ

Папярэдні Кангрэс Асамблеі адбыўся ў 2004 годзе, таму цалкам натуральна, што пленарныя высту-пы будаваліся перадусім на ацэнцы сітуацыі ў трэцім сэктары за апошнія пять гадоў. Асноўны сэнс дакладаў (і, па сутнасці, усяго Кангрэсу) можна звязаць з тэзы-запытаньня – ці змяніліся варункі існавання беларускіх НДА і ці патрэбная трэцяму сэктару новая стратэгія.

Сяргей Мацкевіч, старшыня Рабочай групы Асамблеі НДА, адкрываючы Кангрэс, падкрэсліў, што “глабальных зъменаў не назіраецца ні ў цэнтры, ні ў рэгіёнах”. Маючы на ўвазе ста-сункі трэцяга сэктару і ўлады, Мацкевіч зафіксаваў толькі касмэтичныя характеристики зъменаў, але ня выключыў пачатку ў беларускім грамадзтве “пэўнай адлігі”.

Тое, што журналісты і дыпляматаў называюць “стрыманым апты-мізмам”, назіралася і ў выступе юрыста Юрыя Чавусава. Аналізу-ючы прававое становішча беларускіх НДА, Чавусаў канстатаваў, што за апошнія чатыры гады кампанія ліквідацыі стала менш моцнай і фактычна спынілася. Да таго ж, як съведчала статыстыка і практыка рэгістрацыі новых НДА, ба-р'ер атрымання легальнага ста-тусу цяпер зьяўляецца пераадоль-ным.

З агульных прэзэнтацый запом-ніўся выступ эксперта Ўлада Вялічкі, які прэзэнтаваў папярэд-нія вынікі дасыдання патэн-цыялу трэцяга сэктару як суб'екту

пераменаў. Пачынаючы з 2006 году, група аналітыкаў зладзіла самае маштабнае на сёняня апы-танье ў межах беларускага гра-мадзкага сэктару. Вынікі дасыдан-вання будуть выкладзены ў асобнай кнізе, але, на думку Вялічкі, адна з задачаў праекту – апісанье наяўнай сітуацыі як штуршок да самааналізу арганізацый – была дасягнутая (да прыкладу, 49% з апытаных НДА агучылі жаданье ўплываць на дэмакратызацыю грамадзтва).

ПРА СТРАТЕГІЮ

Пра стратэгію для Асамблеі як структуры і для трэцяга сэктару Беларусі ўвогуле казалася шмат. Варта адзначыць, што пытанье “быць ці ня быць Асамблеі як асобнай інстытуцыі” ўздымалася, але ўсё ж такі асноўная дыскусія ішла вакол іншага сакрамэнталь-нага пункту – “што рабіць”. Тут меркаваны ўдзельнікі ўтварылі дастаткова шырокае бачанье будучыні Асамблеі:

- пляцоўка для камунікацыі, самапрэзэнтацыі і супрацоўніцтва НДА (па выніках круглага стала моладзевых арганізацый і ініцыятываў),

- структура па спрыяньні развязвіцьцю арганізацый – сябраў Асамблеі (па выніках круглага стала НДА Віцебшчыны),

- суб'ект уплыву і рэурсавы цэнтар (па выніках круглага стала жаночых і сацыяльных арганізацый),

- каардынатор агульнанацый-нальных кампаніяў і арганізатар

Усьмешкі на тварах і бясконцыя сяброўскія
абдымкі – гэта, бадай, першае, што заўважыў бы старонныі назіральнік, калі бы выпадкова завітаў у дні Кангрэсу ў будынак
Міжнароднага адукацыйнага цэнтра. Радасць ад сустэрэча з аднадумцамі, а таксама спадзяваннне на канкрэтныя вынікі ад
Форуму выказвалі і самі ўдзельнікі.

выпрацоўкі стратэгіі трэцяга сэктору (па выніках круглага стала НДА Гарадзеншчыны),

— карпаратыўны суб'ект (па выніках круглага стала экалягічных НДА),

— сэрвісная кантара і ўплывовы суб'ект у прыняцьці рашэнняў (па выніках круглага стала культурніца-краязнаўчых НДА),

— непалітычная пляцоўка для вызначэння праблемаў і парасонавая структура для прасоўвання агульных інтарэсаў (па выніках круглага стала адукатычных НДА).

Вострая палеміка ішла вакол абмеркавання стратэгіі для трэцяга сэктору, у прыватнасці, на тэматычнай сэкцыі “Стратэгіі і/і развязвіццё”. З падачы мэтадоляга Ўладзімера Мацкевіча асноўны фокус дыскусіі зъмісціўся на ролю грамадзкасці ў дыялёгу з Эўропай. На думку Мацкевіча, актуальнай стратэгіяй (паклікань-

Аляксандар Казулін

нем) НДА зъяўляецца вывядзенне рэсурсаў, назапашаных з 1996 году ўнутры трэцяга сэктору, у публічную прастору з мэтай уплыву на грамадзка-палітычную ситуацыю. Інакш, паводле Ў. Мацкевіча, Эўропа будзе і далей размаўляць з асобнымі грамадзкімі дзеячамі і ня меці кансалідаванай пазыцыі беларускай няўрадавай супольнасці ў цэлым.

VIP-ПЭРСОНЫ

Нягледзячы на запрашэнны арганізатарап, ніхто з прадстаўнікоў дзяржаўных органаў, у тым ліку з адміністрацыі прэзыдэнта, на Кангрэсе ня быў заўважаны. Затое зь вітальным словам да ўдзельнікаў

Форому выступілі вядомыя апазыцыйныя і замежныя палітыкі: прадпрымальніцкі лідэр Аляксандар Патупа, лідэр «Руху “За свабоду”» Аляксандар Мілінкевіч, экспандыдат у прэзыдэнты і былы палітвзянец Аляксандар Казулін, намеснік старшыні Партыі БНФ Вінцук Вячорка, амбасадар Швэціі ў Менску Стэфан Эрыксан.

Аляксандар Мілінкевіч прадманстраваў “выдатны настрой” і нагадаў, што быў у ліку заснавальнікаў Асамблеі. Мілінкевіч імпэтна запэўніў, што ягоная арганізацыя будзе разам з астатнімі імкнуща да цывілізаванай Беларусі: “Мы заслугоўваем добрай будучыні, і мы яе здабудзем”.

Вінцук Вячорка падкрэсліў, што “беспрэцедэнтная шматлюднасць, шматлікасць Асамблеі паказвае на тое, што беларуская дэмакратычная грамадзянская супольнасць здаровая і рэальная”. Палітык таксама пажадаў Асамблеі трymацца “цвёрда на глебе каштоўнасцяў, не спадзявацца прыкінуцца хімічна чыстым, далёкім ад грамадzkіх выклікаў трэцім сэкторам”.

Стэфан Эрыксан на добрай беларускай мове адзначыў вызначальную ролю дыялёгу, якім, па сутнасці, зъяўляецца Асамблея. Дыплямат параіў беларускім НДА развязваць сувязі з эўрапейскімі структурамі, але найперш умацоўвацца самім: “я жадаю яднаныя — толькі разам вы адыграеце ролю ў грамадзтве”.

Зрэшты, відаць, усе тры сотні ўдзельнікаў Кангрэсу падпадаюць пад вызначэнне VIP (асабліва важныя пэрсоны). Форум сабраў на два дні ў Менск, бадай, усіх найбольш заўважных грамадзкіх дзеячаў Беларусі, чия дзейнасць вядомая як на лякальным, так і на міжнародным узроўні.

А ТЫМ ЧАСАМ У КУЛЮАРАХ

Усьмешкі на тварах і бясконцыя сяброўскія абдымкі — гэта, бадай, першае, што заўважыў бы старонын назіральнік, калі б выпадкова завітаў у дні Кангрэсу ў будынак Міжнароднага адукатычнага цэнтра. Радасць ад сустрэчы з аднадумцамі, а таксама спадзяваныне на канкрэтныя вынікі ад

Стэфан Эрыксан

Форому выказвалі і самі ўдзельнікі.

ВОСЬ НЕКАТОРЫЯ МЕРКАВАНЬНІ.

Сяргей Драздоўскі, кіраўнік Рэспубліканскай асацыяцыі інвалідаў-вазочнікаў:

Мне вельмі радасна, што Форум адбыўся. Тут вельмі шмат знёмых твараў. На маю думку, цяпер арганізацыі церпяць ня толькі вонкавы ціск, але і ўнутраны крызіс таксама. Мы ўсе змагаемся па адным, а тут якраз тая пляцоўка, дзе можна гэта абмеркаваць.

Тэльман Мацлюкоў, кіраўнік сіветлагорскай арганізацыі ТБМ:

Правядзенне Асамблеі паспрыяле таму, што, прынамсі, грамадзянская супольнасць вернеца на тыя пазыцыі, на якіх яна была ў першай палове 1990-х гадоў. І вельмі добра, што Асамблея ўвогуле праводзіцца, — гэта паказвае, што ёсьць пэўнае адзінства трэцяга сэктору Беларусі.

Валер Булгакаў, рэдактар часопіса ARCHЕ:

Я вельмі цешуся, што тут шмат цеплыні паміж людзьмі. Што вельмі важна, сабраліся людзі з усяго сьвету, ня толькі з усёй Беларусі. Я думаю, шмат людзей праста выкарыстоўвае ўнікальны шанец, каб пабачыцца з сябрамі, з якімі ня бачыліся доўгія гады.

Уладзімер Коўзелеў, кіраўнік Гомельскай абласной асацыяцыі дзяцей і моладзі (АСДЕМО):

Мерапрыемства добра падрыхтаванае. Файна ўжо тое, што сабраліся і абмеркавалі важныя пытаныні. Але мяркую, што пакуль канкрэтных вынікаў ня будзе — у нашай дзяржаве так лёгка нічога не робіцца. ■

Неафіцыйныя намінацыі VI Асамблеі

Нефармальными намінантамі Кангрэсу мы называем тых асобаў і тыя факты, якія хача і ня трапяць у афіцыйныя справаздачы, але заслугоўваюць узгадкі за стварэнне запамінальной атмасфэры ў часе імпрэзы.

“Самы актыўны ўдзельнік” – **Эдуард Брокараў (Горкі)** – прэзентаваў 7 відэаролікаў і прыкладна столькі ж разоў у часе Кангрэсу падыходзіў да мікрофону.

“Самы калярытны ўдзельнік” – чэскі фатограф **Вацлаў Вашку** з арыгінальнай фрызурай – доўгімі сівымі дрэдамі.

“Ганаровы фэмініст” – **Віктар Андрэй (Ворша)** – прэзентаваў вынікі круглага стала жаночых арганізацыяў.

“Самая каваактыўная” – каля 200 ананімных ўдзельнікаў, якія нязменна пасыпвалі на кава-паўзу. Паколькі колькасць ўдзельнікаў была на траціну большая, чым разълічвалі арганізатары, доступ да гарачых напояў быў гарантаваны ня ўсім.

“Самая народныя інтэлектуалы” – **Валер Булгакаў, Андрэй Дынько і Артур Клінаў** – у кулюарах раздавалі аўтографы на сваіх часопісах.

“Самая прыемная неспадзянка” – на другі дзень прыйшло столькі ж ўдзельнікаў, колькі і ў першы.

“Самы мілітарызаваны стэнд” – стэндавая прэзэнтацыя **“Моладзі БНФ”** зъмяшчала вайсковыя здымкі сваіх сябраў, якія супраць волі былі забраныя ў войска.

“Самая шумная дэлегацыя” – **правастаўнікі магілёўскіх НДА** – заглушила залю авацыямі, калі відэаролік Магілёўскага грамадзкага цэнтра быў названы ў ліку пераможца. ■

Міністэрства юстыцыі адмовіла ў рэгістрацыі Асамблеі няўрадавых дэмакратычных аўяднанняў

Самай буйной асацыяцыі дэмакратычных няўрадавых арганізацыяў Беларусі Асамблеі не ўдалося дамагчыся рэгістрацыі. 9 красавіка ініцыятары стварэння Асамблеі атрымалі ліст зь Міністэрства юстыцыі за подпісам намесніка міністра Аляксандра Сіманава, у якім паведамлялася пра рашэнне аб нерэгістрацыі саюзу.

Міністэрства аргументавала сваё рашэнне парушэнням парадку стварэння асацыяцыі, якія быццам бы былі дапушчаныя пры заснаванні Асамблеі НДА. У прыватнасці, съцвярджаецца, што ўстаноўчая дамова аб стварэнні асацыяцыі зьяўляецца несапраўднай, паколькі кіраўнікі арганізацыі-заснавальнікаў Асамблеі НДА падпісалі яе бяз згоды кіроўных органаў грамадзкіх аўяднанняў. Таксама міністэрства адзначае, што назва арганізацыі не адпавядае патрабаванням заканадаўства, бо ня ўтрымлівае ўказання на прадмет дзейнасці членай асацыяцыі.

На думку Юрыя Чавусава, які займаўся падрыхтоўкай матэрыялаў аб рэгістрацыі асацыяцыі, сапраўдная прычына адмовы палягае на ў хібах працэдуры, а ў “нежаданні прызнаўчай падобныя асацыяцыі”. Устаноўчая дамова аб стварэнні Асамблеі НДА падпісвалася кіраўнікамі арганізацыі-заснавальнікаў пасля прыняцця рашэнняў кіроўнымі органамі адпаведных грамадзкіх аўяднанняў. “Устаноўлены законам парадак быў выкананы, што пацвярджаецца прадстаўленымі ў рэгістральны орган пратаколамі праўленняў і радаў арганізацыі-заснавальнікаў”, – адзначаў юрист.

Што датычыцца ўказання ў назыве асацыяцыі прадмету дзейнасці арганізацыі-заснавальнікаў, то гэту прэтэнзію яны расцэннююць як прынцыповую і збіраюцца аспрэчваць яе ў Вярховым судзе. На дадзены момант пазыцыя Міністэрства юстыцыі палягае ў недапушчэнні аўяднання арганіза-

цыяў розных кірункаў, дазваляючы існаванье толькі галіновых асацыяцыяў.

Таксама ў якасці падставы для адмовы ў рэгістрацыі міністэрства спасылаецца на тое, што мэты арганізацыі-заснавальнікаў не супадаюць са статутнымі мэтамі асацыяцыі. У прыватнасці, Міністэрства юстыцыі прыводзіц у прыклад грамадзкое аўяднанне шматдзетных сем'яў “Сем Я”, якое мае на мэце аказанне дапамогі шматдзетным сем'ям. У сваю чаргу, Асамблея НДА імкнецца да пабудовы грамадзянскай супольнасці, і дзеля гэтай больш шырокай мэты аўядноўвае арганізацыі рознага характару дзейнасці. Такім чынам, міністэрства убачыла парушэнне ў імкнені да аўяднання дзейнасці арганізацыяў рознага характару.

Старшыня Рабочай групы Асамблеі НДА Сяргей Мацкевіч адмову ў рэгістрацыі камэнтуе наступным чынам: “Я першапачаткова быў настроены даволі скептычна, паколькі існаванье своеасаблівага прафсаюзу няўрадавых арганізацыяў для ўладаў ня выгаднае. І нават у перыяд так званай лібералізацыі яны пабаяліся яго легалізаваць. Для нас гэта – съведчанье адсутнасці прагрэсу ў сферы свабоды асацыяцыяў. Бо факты адмоваў у рэгістрацыі – шматлікія. Мы будзем абскарджаваць рашэнне Міністэрства юстыцыі і маєм намер праз Вярховы суд абараніць магчымасць стварэння шырокай асацыяцыі грамадзкіх аўяднанняў”.

Варта адзначыць, што гэта ўжо другая спроба зарэгістраваць нацыянальную асацыяцыю грамадзкіх аўяднанняў. Ініцыятары стварэння Асамблеі НДА падавалі дакументы на рэгістрацыю ў Міністэрства юстыцыі яшчэ ў 2002 годзе. Але тады яны атрымалі адмову, прычым з парушэннем вызначаных законам тэрмінаў – праз паўтара гады. Гэтым разам адмова была дасланая ў вызначаны законам тэрмін. ■

Стратэгіі для нікога

Цягам выступу Ўладзімера Мацкевіча ў чарговы раз успыла адвечная праблема легітymнасьці інтэлектуала, што супрацьпастаўляе сябе структурам грамадзянскае супольнасьці. Зрэшты, некаторыя рыттарычныя фігуры шаноўнага мэтадоляга съведчылі, што праблемай уласнай легітymнасьці выступу ўца ня надта пераймаеца.

Яўген Крупка

Пасля ўдзелу ў сэкцыі “Стратэгіі і/ці развіцьцё” склалася цвёрдае перакананьне, што асоба Ўладзімера Мацкевіча вымagaе ўвекавечання пры жыцці. І спраўа тут зусім ня ў тым, што паважаны мэтадоляг за свае заслугі перад трэцім сэкторам трапіў ў катэгорыю “няма-прапорка-ў-сваёй-айчыне”. Наадварот, у гэтым канкрэтным выпадку сама постаць Мацкевіча абвяргае падобную фармулёўку, бо інтэлектуальны дэндзі мае досыць вялікае кола прыхільнікаў і пасълядоўнікаў. Настолькі вялікае, што арганізатары Форуму няўрадавых арганізацый спалохаліся, што ўвесь фанклуб паважанага грамадзкага дзеяча ня зьмесціцца ў трох аўдыторыях, у якіх паралельна праходзілі іншыя сэкцыі. Таму для выступу Мацкевіча была адведзеная вялікая канфэрэнцыйная зала, разылічаная на некалькі сотняў чалавек. Дзеля справядлівасці варта зазначыць, што 80% месцаў у прасторным памяшканні засталіся свободнымі. Гэтая малацікавая падрабязнасць зусім не азначае, што Ўладзімер Уладзімеравіч падчас сваёй сустрэчы з актыўістамі НДА не казаў нічога цікавага. Хутчэй інакш: цягам выступу Мацкевіч сыпаў цытатамі з самога сябе ранняга, узгадваў фрагменты зь “Віня-Пыха” і проста даваў усім бясплатныя парады.

invictory.org

invictory.org

Шкада, што традыцыйна “цельпукаватыя” і “абмежаваныя” ідашнікі ня надта съпяшаліся з тэарэтычнай тканіны сканструяваць сабе эфектуўную інструкцыю для дзеяньня.

Матэрыялізацыя Мацкевіча ў нямецкім цэнтры IBB прайшла па звычым сцэнары. Маўляў, я б сюды ўвогуле не завітаў, калі б не абставіны. Прывабная пэрспектыва, якой, відаць, спакусіўся эксперт, палягала ў тым, што для яго адмыслова падрыхтавалі амбон-трыбуну. З вышыні аратарскага становішча імпульсіўны інтэлектуал Мацкевіч вяшаў і кідаў манланкі на партыйных босаў Вячорку і Калякіна (апошніх не было сярод прысутных), лаяў на чым съвет кірауніцтва Асамблеі за недасканаласць і бардак. Заля, як у таго клясыка, маўчала адначасова на знак сваёй згоды і нязгоды. Зрэдчас хтосьці найбольш актыўны выкryвкаў самакрытычнае: “нам усім не хапае дысцыпліны”. “І дасканаласці з парадкам”, – нязменна дадаваў мэтадоляга.

Прычыны пасіўнасці аўдыторыі, трэба меркаваць, былі ў тым, што большасць дэлегатаў сходу мела доўгую гісторыю стасункаў з выступуцам, чытала ягонія кніжкі і ўдзельнічала ў Мацкевічавых сэмінарах. З гісторыі стасункаў вынікала, што спробы ініцыявання дыскусіі з Майстрам часта завяршаліся адкрытай канфронтацияй. У пэрфэкцыяніста Мацкевіча не заўжды атрымліваецца пераканаць слухачоў у сваёй рацыі. Тыя, хто шчасліва пазыбегнуў імпрывінту, перастаюць успрыманыя прапазыцыі мэтадоляга раз і назаўсёды.

Распрацоўка агульнанацыянальнай стратэгii – справа нежар-

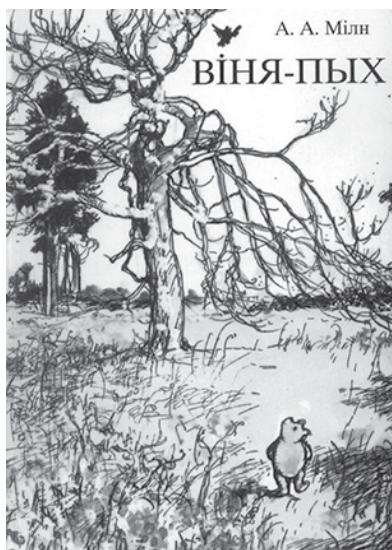

тоўная і вельмі актуальная. Збольшага ў гэтым і намагаўся пераканаць аўдыторыю лектар. Нешматлікія і ледзь заўважныя лірычныя адступленыні датычылі выбараў у Рабочую группу Асамблеі і агульны абстрактны грамадzkіх лідэроў. У канцы сустрэчы нават прагучала сакрамэнтальная фраза: “На гэтым Кангрэсе вырашаўца вузкія кар’ерныя задачы канкрэтных людзей”.

I ЎСЁ Ж ТАКІ СТРАТЭГІЯ

А цяпер – бліжэй да справы. Стратэг Уладзімер Мацкевіч выказаў некалькі вартых увагі ідэяў што да кірунку раззвіцця айчыннага трэцяга сэктару. Згодна з высновамі лектара, да сёньняшняга дня ў Беларусі спрацоўвае стратэгія, сформуляваная ў далёкім 1997 годзе. Сутнасьць дадзенай стратэгіі зводзіцца да спробаў захаванья чалавечага і маёмынага патэнцыялу пад дахам трэцяга сэктару. Увасабленынем гэтай стратэгіі якраз і зьяўляецца наяўнасьць парасонавай структуры Асамблеі, пакліканай садзейнічаць зьберажэнню людzkіх рэурсаў. Слабасць мясцовай інтэлектуальнай традыцыі, паводле Мацкевіча, заключаецца ў адсутнасці “мазгоў”, то бок катастрофічнага недахопу аналітычных цэнтраў.

Калі вольна інтэрпрэтаваць слоўы мэтадоляга, сітуацыя адсутнасці “мазгоў” у трэцім сэктары задавальняла два канфліктныя бакі (дзяржаву і НДА) да моманту Ікс. Гэты лёсавызначальны момант па дзіўнай выпадковасці супаўса зъменай вэктару беларускай замежнай палітыкі. У канцы 2008 – пачатку 2009 гг. курс афіцыйнага Менску ўпершыню за ўсю гісторыю незалежнай краіны стаў па-сапраўднаму шматвэктар-

**За адсутнасць дысыпліны
Ў. Мацкевіч парабаўну некаторых
дэлегатаў Кангрэсу
з пэрсанажамі твору “Віня-Пых”**

ным. Аднак ня будзем у межах гэтага матэрыялу засяроджвацца на прычынах зъмены замежнапалітычнай арыентацыі. Проста паверым на слова МУМ (тут і далей – мэтадоляг Уладзімер Мацкевіч), што ад голасу незалежнага беларускага грамадзства, рэпрэзэнтаванага разглінаванымі НДА, нешта важнае ўсё-такі залежыць. Стаўка важней за жыццё: нашая супольная пазыцыя вызначыць рашэнне Эўропу пра прыём Беларусі ў сям’ю задзіночаных народаў. Як у тым прыкладзе з кропляй, якая перапаўняе кубак цярпеньня. Адпаведна, той “лямант і бардак, які гучыць з вуснаў розных палітыкаў і грамадzkіх дзеячаў, замінае эўрапейцам прыняць адэватнае рашэнне”. Канец цытаты.

Паводле словаў МУМ, калі ў 1997 годзе перад здаровай часткай беларускага грамадзства стаяла за-

дача выратаваць сыцілія заваёвы і дасягненыні, то цяпер мы павінныя аб’яднацца і заявіць пра сябе. Прычым заяўіць такім чынам, каб уся Эўропа пачула, што мы хочам апынуша ў фарватары ўсходняга Партнэрства. Пасыля гэтага МУМ заявіў, што “лібералізацыя патрэбная нам, а не рэжыму”.

Трэба прызнацца, што амаль з усімі тэзамі шаноўнага выступаўцы нас прымушаюць згадзіцца рэшткі здаровага глудзу і аб’ектыўная рэчаіснасць. Вось толькі ёсьць у гэтай канцэпцыі дзівье істотныя хібы. Першая – гэта толькі ў іх, ва ўладзе, прынята абыходзіцца бязь “ляманту і бардаку”. Там усе рашэнні прымамоўца адзінагалосна і адназначна. У дэмакратычным асяродку, нават такім, які мы маем на сёньняшні момант, без плюралізму меркаваныя не абысьціся. Гэтым мы, відаць, выгадна і адрозніваемся ад тых, хто над намі. Другая хіба амаль бездакорнай канцэпцыі МУМ – у тым, што разъяднаны трэці сэктар хтосьці мусіць рэпрэзэнтаваць звонку. Ну, каб Брусьель нас пачуў. Калі МУМ сцвярджае, што Асамблея не рэпрэзэнтуе беларускі трэці сэктар, то паўстае цалкам заканамернае пытаныне: хто павінен прасоўваць інтарэсы здаровай часткі грамадзтва ў Эўропу? На вялікі жаль, адказу з вуснаў шаноўнага мэтадоляга пачуць так і не ўдалося.

І яшчэ, мэтадоляг Мацкевіч прапанаваў з арміі ндашных партызанаў сфармаваць некалькі баяздольных дывізіяў, раўнамоцных сіле палітычных апанэнтаў. Прапанова, канечне, слушная. Аднак у гэтай прапанове выяўляецца фундамэнтальная памылка айчыннага інтэлектуалізму: казаць, “што”, але не казаць, “як”. ■

Асамблея і хімічна чысты сэктар

Ці мусіць існаваць такі карпарацыйны суб'ект, як Асамблея недзяржаўных дэмакратычных арганізацый? Над гэтым пытаньнем разважаюць асобы, што стаялі ля вытокаў Асамблеі.

Аляксандар Патупа, ганаровы старшыня саюза прадпрымальнікаў:

“Калі ёсьць агульныя інтэрэсы, канечне, Асамблея мусіць існаваць. У нашай краіне пропаганда, лобі граюць велізарную ролю”.

Уладзімер Роуда, палітоляг, выкладчык Эўрапейскага гуманітарнага ўніверсytetu:

“Справа ў тым, што калі Асамблея ўзыняла, яна не была карпаратыўным суб'ектам. У карпаратыўную структуру яна пераўтварылася пазней. Варта сказаць, што карпаратывізм мае і адмоўныя бакі, а ня толькі станоўчыя. Аднак першапачаткова Асамблея стваралася дзеля іншых мэтаў: каб дапамагаць тым арганізацыям, якія засведчылі сваю мужнасць і здольнасць змагацца з рэжымам. І карпаратывізм на той момант перашкаджай бы, а не дапамагаў”.

Аляксандар Мілінкевіч, экспандыдат у прэзыдэнты РБ ад дэмсаўду ў 2006 г., лідэр «Руху “За свабоду”»:

“Я лічу, што гэта бясконцая кружэлка, аднак пры гэтым вельмі карысная. Я ганаруся, што быў сузасновальнікам Асамблеі. Нават у дэмакратычнай супольнасці трэба супрацоўнічаць, ня ка- жучы ўжо пра нас. Бяз гэтага мы проста зынкнем. Але ў Асамблеі, мяркую, больш сур'ёзная місія, чымся пачуцьцё еднасць і супольнай працы. Гэтая місія – перш за ўсё разбурэнне страху. Актыўныя людзі павінны паказаць усім, што ня трэба баяцца. Трэба будаваць будучыню краіны, шукаць новых і актыўных людзей. Я іх называю ненормальными. Але насамрэч гэта супернормальная людзі. Іх трэба вучыць быць разам, і вельмі важна аўтадаўца іхныя намаганні. Я вось сёньня казаў, што самаарганізацыя – вельмі важнае слова. Трэба, каб людзі ня проста былі, а ведалі, як вырашыць туго ці іншую праблему. Я жадаю добра га аднаўлення Асамблеі”.

Алесь Бяляцкі, законны прадстаўнік інтэрэсаў заснавальнікаў Грамадзкага праваабарончага аўтадаўца “Наша Вясна”, віце-прэзыдэнт Міжнароднай феадэральнай правоў чалавека (FIDH):

“На жаль, на працягу даволі вялікага тэрміну ў Беларусі застоецца сутыцтва павышанай пагрозы існаванья няўрадавых арганізацый. Падчас заснаванья Асамблеі адной з мэтаў была менавіта абарона і прасоўванне інтэрэсаў няўрадавых арганізацый. Усё гэта застоецца. Мы, мне падаецца, перажывалі не найлепшыя часы трэцяга сэктару. Пэўна, гэты найцяжкі перыяд праходзіць. Тая колькасць удзельнікаў, якая прыехала на Асамблею, іхная актыўнасць для мяне асабіста ёсьць паказальнікам, што мы выходзім з крызісу. Трэці сэктар набывае новае дыханье”.

Вінцук Вячорка, намеснік старшыні Партыі БНФ, старшыня грамадзкага аўтадаўца БНФ “Адраджэнне”:

“Нягледзячы на ўсе рэпрэсіі, скіраваныя як супраць самой Асамблеі, так і супраць яе сябровых арганізацый і актыўісту, гэтая структура ўсё роўна існуе. Яна зьбірае вялікую колькасць людзей і арганізацый. Гэта пацьвярдждае, што Асамблея патрэбная. Яна прыйшла праверку часам. Яе шматлікісць зьяўляецца беспрэцэдэнтнай на постсавецкай прасторы. І гэта, на мою думку, ёсьць вынікам парадак-салнай дзеянасці ўладаў. Гэта яны прымушаюць тримацца разам дастатковая розныя арганізацыі. А зь іншага боку, наяўнасць Асамблеі съведчыць пра пэўныя здаровыя пачаткі ў беларускім грамадстве. І яшчэ адна важная выснова: Асамблея няўрадавых арганізацый ня можа не адказваць на балючыя пытанні лёсу грамадства і краіны ў цэлым. Улада робіць ўсё для таго, каб грамадзкія арганізацыі мелі сваё месца ў агульнадэмакратычнай барацьбе беларускага народу. Гуляць у хімічныя чысты сэктар – у нашых умовах пакуль што недазваляльная раскоша”.

Магчымасьць казаць пра магчымасьці

Падчас паседжанння тэматычных сэкцыяў дэлегаты Кангрэсу мелі магчымасьць ня толькі паслухаць экспертаў, але і падыскутаваць паміж сабой. На сэкцыі “Час магчымасьцяў? (камунікацыя з грамадзтвам, імідж няўрадавых арганізацыяў)” наагул было “съпякотна” ад спрэчак.

Сэкцыя “Час магчымасьцяў” пачалася традыцыйна: са знаёмства ўдзельнікаў. Каля 40 прадстаўнікоў няўрадавых арганізацыяў сабраўся разам, каб абмеркаваць іміджавыя пытанні беларускага трэцяга сектару. У якасці экспертаў арганізатары запрасілі экс-кіраўніка Беларускага саюзу прадпрымальнікаў Аляксандра Патупу і старшыню арганізацыі “Дыярыюш” Вацлава Арэшку.

Мадэратор сэкцыі Лана Руднік агучыла асноўную мэту сустрэчы: сформуляваць прапановы па паляпшэнні іміджу няўрадавых арганізацыяў і аптымізацыі іх камунікацыі з грамадзтвам.

ЭКСПЭРТЫЗА
Прадпрымальнік Аляксандар Патупа адкрыў сэкцыю. Ён апавёў пра становішча трэцяга сектару ў Беларусі на прыкладзе Беларускага саюзу прадпрымальнікаў. Выступуўца пазначыў пэўныя рэкамэндацыі дзеля паляпшэння стану НДА: адказнае стаўленне да мадэляў грамадзкага разьвіцця; неабходнасць разумення спэцифікі разьвіцця Беларусі; асьцярожнае стаўленне да заходняга досьведу функцыянавання грамадзянскае супольнасці; “сяброўства” з сацыялёгіяй; здольнасць прызначаваць свае мінулья памылкі. “Калі мы будзем дазваляць маніпуляваць сабой, то з суб’екту палітыкі мы ператворымся ў аб’ект, таму трэба абавязкована сачыць за выкананнем сваіх праў і ведаць іх”, — нагадаў экспэрт.

Другі экспэрт, Вацлаў Арэшка, зъвярнуў увагу на змены, якія адбываюцца ў беларускім грамадзтве. Ён правёў аналіз дзейнасці трэцяга сектару пачынаючы з 2001 г. На аснове аналізу пропанаваў некалькі мадэляў і парадыгмаў разьвіцця НДА ўварунках так званай “лібералізацыі”: актыўнае інтэграванне трэцяга сектару з дзяржаўнай систэмай; адмаўленне любых контактаў з уладай; аб-

межаваныя контакты з уладай пры разуменіі сваіх прынцыпаў; адход ад палітызаваных і гіерархічных формаў дзейнасці.

“Трэба выпрацаваць праграмы і

тыўіст Віктар Хоміч. Ягоная галоўнай думкай сталася неабходнасць падвышэння ўзроўню палітычнай культуры ўсяго грамадзтва: “Калі мы ня вернемся ў межы прававога поля, то бясконца будзем абмяркоўваць праблемы Беларусі. Праблемы беларускага грамадзтва пачынаюцца зь няведаньня Канстытуцыі”.

“Нават ведаючы Канстытуцыю, людзі не разумеюць, што зь ёй рабіць. Неабходны больш адказны і якасны абмен інфармацыяй ня толькі ў напрамку “арганізацыя — арганізацыя”, але і ў кірунку “арганізацыя — народ”, — пазначыў сваю думку Эдуард Брокараў (Горкі, грамадзкая ініцыятыва “Узгорак”).

Зыміцер Салаўёў (Магілёў, Цэн-

Аляксандар Патупа

стратэгіі дзейнасці на найбліжэйшыя два гады, інакш няўрадавыя арганізацыі могуць перастаць існаваць альбо ператворацца ў клубы па інтарэсах”, — зазначыў Вацлаў Арэшка.

РЭФЛЕКСІЯ

На выступ Аляксандра Патупы жывава адрастагаваў гомельскі ак-

тар моладзевых ініцыятываў) зъвярнуў увагу на разгубленасць народа і адсутнасць у яго даверу ня толькі да дзяржавы, але і да няўрадавых ініцыятываў. “Найбольш магчымы напрамак развіцця трэцяга сектару — у пэўных умовах сутыкацца з уладай, але самастойна працаваць з сваёй мэтаўтай групай”, — адзначыў ён.

Валянціна Быстрык (Наваградак, школьны клуб “Беларускае кола”, філіял ТБШ) звярнула ўвагу прысутных на тэхналёгіі ўплыву ўлады на трэці сэктар: “Паколькі наяўная адукцыйная систэма не спрыяе выхаванью свабодных і адказных грамадзянаў, то любая нізавая ініцыятывы, у якіх дзеці змогуць вучыцца актыўізму, вельмі важныя ў ідэалагічным пляне. Увогуле, зъмены ў грамадзтве трэба пачынаць зь дзяцей”.

Елізавета Яфімава (Менск, каардынатар моладзевай прафсаюзнай групы “Студэнцкая Рада”) нагадала, што галоўная функцыя трэцяга сэктару — дапамога людзям, таму яна выступіла за мабільнасць няўрадавых арганізацый.

Час, выдзелены на працу сэкцыі,

Грамадзкі актыўіст ня толькі ўмее падаць інфармацыю, але і мае жаданьне пачуць яе

казваныняў прадстаўнікоў трэцяга сэктару, для эфектыўнай камунікацыі з грамадзтвам і для паляпшэння іміджу НДА патрэбна: пашырэнне інфармацыйнага поля; зваротная сувязь; креатыўнасць; мабільнасць лідэраў; падышэнне палітычнай і прававой культуры грамадзтва etc.

ПОСТФАКТУМ

Мадэратор Лана Руднік: “Улічаючы тое, якія ўмовы патрэбныя для эфектыўнай групавой працы і камунікацыі, на сэкцыі прысутні-

цы наяўнасці станоўчага іміджу і адмовы ад фундамэнталізму. Я лічу, што абмеркаваць іміджавыя пытаныні не атрымалася, дыскусія мэты не дасягнула. Увесь час размаўлялі пра стасункі “арганізацыя — улада”, а не “арганізацыя — замоўца — мэтавая група”.

Віктар Хоміч (Гомель, сацыяльна-грамадзкае аб’яднанье “Гарызанталь”): “Ад дыскусіі мала чаго чакаю. Пакуль арганізацыі не зразумеюць, што галоўная праблема — у палітычнай плоскасці, мы будзем ваду ў ступе бясконца таўчы. Нам неабходна займацца палітычнай самаадукцыяй. У нашым становішчы прапанаваныя меры мала што дадуць. Эканамічнае становішча ў краіне складанае, трэба захоўваць краіну ад эканамічнага разбурэння, якое можа адбыцца за колькі гадоў. Таму адзінае выйсьце — яднаныне палітычна здаровых грамадzkіх сілаў рэспублікі, каб разам вылезці з эканамічнай яміны”.

Надзея Салаўёва (Магілёў, старшыня жаночага цэнтра “Прапалеска”): “Эксперыты выступілі грунтоўна. У гэтым для мяне была пэўная карысць, бо атрымала новыя веды. Аднак удзельнікі дыскусіі з большага канцэнтраваліся на сваіх праблемах, не заўжды выказваліся па тэме”. ■

Найбольш магчымы напрамак развіцця трэцяга сэктару — у пэўных умовах сутыкацца з уладай, але самастойна працаваць з сваёй мэтавай групай

праляцеў хутка. Выслушаць усіх і ўсё абмеркаваць не атрымалася, таму ня ўсе ўдзельнікі засталіся задаволеныя вынікамі. Былі тыя, хто адкрыта спрачаўся з мадэраторам. Аднак **Лана Руднік** нагадала, што “грамадзкі актыўіст ня толькі ўмее падаць інфармацыю, але і мае жаданьне пачуць яе”. Вынікі былі падсумаваныя. Паводле вы-

чала зашмат людзей. Але я задаволеная тым, што людзі актыўна ўдзельнічалі ў дыскусіі”.

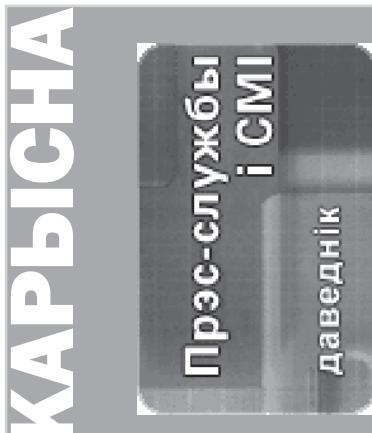
Зьміцер Салаўёў: “Я прыйшоў сюды пачуць новыя ідэі і парады. Да чыненых арганізацый з уладай мяне не цікавяць. Упłyvaць на ўладу мы зможем толькі тады, калі адчуваецца пэўная падтрымка дзейнасці. А дасягнуць яе можна

ЭЛЕКТРОННЫ ДАВЕДНІК «ПРЭС-СЛУЖБЫ І СМИ» – НА САЙЦЕ ГА "БАЖ" (BAJ.BY)

У даведніку вы зможаце знайсці каардынаты прэс-службаў розных дзяржаўных установаў, беларускіх і міжнародных арганізацый, рэдакцыяў шэрагу зарэгістраваных друкаваных і электронных СМИ Беларусі, што асвятляюць грамадска значныя падзеі.

Уся інфармацыя падзеленая на катэгорыі («Камітэты», «Міністэрствы», «Пракуратуры», «Суды» і г.д.), дзеяльнічае систэма пошуку.

Калі нейкая зьмешчаная ў даведніку інфармацыя зъмянілася, альбо калі ў вас з'явіліся заўвагі і прапановы наконт яго напаўнення, калі ласка, паведамляйце пра гэта на press@baj.by

Новыя варункі “падполья”

Трэцяму сэктару час выйсьці з “падполья” і заняць пазыцюю пасярэндніка паміж уладамі і грамадзтвам. Да такіх высноваў прыйшли ўдзельнікі круглага стала па тэме “Ўзаемадачыненіні няўрадавых арганізаціяў з уладамі і міжнароднай супольнасцю”.

Вольга Хвоін

Новай расстаноўкі сілаў патрабуюць ня толькі некаторыя перамены ў чаканьях грамадзянскай супольнасці, але і агульны сацыяльна-палітычны кантэкт. Самаіаліцыя ўладаў адыходзіць на другі плян. Сацыяльны контракт паміж дзяржавай і грамадзтвам, калі ўлады гарантавалі пэўны сацыяльна-эканамічны дабрабыт, а грамадзтва пакідала ўладам увесы спектар палітыкі і кіраўніцтва, таксама паступова трансфармуецца праз немагчымасць надалей падтрымліваць нефармальную давому ў новых варунках. Адначасова назіраецца карэнная перамена стаўлення да Беларусі Эўразіязу, які пачаў шырока выкарыстоўваць тактыку авансаў афіцыйнаму Менску. Апошні імкліва перахапіў ініцыятыву і ўпершыню за чатырнаццаць гадоў улада, а не апазыцыя пачала наладжваць дыялёг з Захадам. Аказалася, што трэці сэктар і нават палітычны блёк апазыцыі былі не гатовыя да такога павароту. Замест выпрацоўкі кансалідаванай стратэгіі некаторыя прадстаўнікі апазыцыі пачалі высывяціць адносіны на конт чысьціні намераў.

Старшыня грамадзкага аб'яд-

наньня “Беларуская асацыяцыя журналістаў” Жанна Літвіна адзначае, што беларуска-эўрапейскі дыялёг праходзіць ва ўмовах несвабоды слова, дзеянасці рэпрэсійных артыкулаў Крымінальнага кодэксу, якія перадугледжаюць пакараныне за дзеянасці ад імя незарэгістраванай арганізацыі, абрауз кіраўніка дзяржавы ці дыскрэдытациі краіны. “Дыялёг патрэбны, на яго трэба ісьці, — падкрэслівае спадарыня Літвіна. — Пасля шэрагу візытаў эўрапейскіх палітыкаў высокага рангу я схіляюся да меркаваньня, што стасункі Беларусі з Эўразіязам пераходзіць у новую фазу, дзе размарожваныне ситуацыі можа адбывацца без уліку дэмакратычных прынцыпаў. І гэта трывожны знак. Мы паўнавартасны ўдзельнікі перамоўных працэсаў унутры і паза межамі краіны, і мусім выпрацаваць крытэрыі для паляпшэння ситуацыі”. Беларуская асацыяцыя журналістаў для сябе іх ужо сфермавала: роўныя эканамічныя ўмовы для СМИ (вырашэнне проблемаў распаўсюдзу, друку, два недзяржаўныя выданыні — “Віцебскі кур’ер” і “Товариш” — з гэтых прычынаў спынілі свой выхад), роўны доступ да інфармацый, увядзеньне заяўнага прынцыпу акредытациі, прывядзенне за-

канадаўства ў галіне СМИ да міжнародных нормаў. Активістам трэцяга сэктару кіраўніца БАЖу прапануе актыўна працаваць і працоўваць свае інтэрэсы ва ўладнай структуры. “Чаму б нам не выкарыстоўваць такую форму, як навязванье, ініцыяванье грамадзкіх слуханьняў па набалелых праблемах?”, — звяртаецца да калегаў Жанна Літвіна.

Кіраўнік грамадзкай арганізацыі “БНФ-Адраджэнне” і на месцікі старшыні партыі БНФ Вінцук Вячорка звяртае ўвагу на той факт, што ўлада пакуль не ўспрымае аўтэнтычнай ініцыятывы “зьнізу”. “Матывам стварэння Асамблеі было прасоўванье агульнадэмакратычных каштоўнасцяў і ініцыяванье неабходных для гэтага рэформаў, — нагадвае спадар Вячорка. — Давайце зважаць на тое, што дыялёг — гэта, у першую чаргу, унутрынацыянальнае паразуменіне. Міжнародны аспект другасны. Высветлілася, што Брусэль пагаджаецца на “азэрбайджанізацыю” Беларусі. Унутры Беларусі толькі ўлада выбірае, з кім ёй хочацца весьці дыялёг, роўнасці бакоў няма. Ёсьць трох рады, у якія запрасілі прадстаўнікоў апазыцыі, але ня факт, што тое, што ў іх адбываецца, можа быць данесена да найвышэйшага вуха”. Палітык і грамадзкі дзеяч ставіць пад сумнёў канцэпцыю “ястрабаў і галубоў”, якая быццам бы характарызуе атачэнніне Лукашэнкі. Аргументам тут зьяўляюцца па-

дзеі, што папярэднічалі прыезду ў Еўрапейскіх чыноўнікаў, — арыштаваў кавысіх актывістаў, разгоны дзіўю акцыяў, палітычныя прызывы ў войска. «Гэта была дэмансстрацыя кансалідацыі ўлады, той, хто зрэжысаваў гэта, сказаў Эўропе: любі мяне такім як ёсьць. Лукашэнка выйграў трохомфальна і пазбавіўся ўсялякіх ававязкай перад Эўропай, бо яна была задаволеная папярэднім мінімумам», — падсумоўвае апошняя палітычныя падзеі спадар Вячорка. Разам з тым, ён згодны з прыхільнікамі дыялёгу ў тым, што кожная грамадская арганізацыя павінна выкарыстоўваць любыя магчымасці для адстойвання сваіх інтарэсаў. І размоваў пра цэлікаваныне, калябарацыянізм не павінна весьціся. Аднак грамадзкая актывісты мусіць прынцыпова трymацца агульнадэмакратычных каштоўнасцяў. Палітыкі маюць права на кан'юнктурнасць, грамадзкія дзеячы — не.

Старшыня рады дырэктараў грамадзкага аб'яднання “Цэнтар сацыяльных інавацый” Таяцяна Пашавалава папярэджвае, што плакаць па страчаных магчымасцях бессэнсоўна, затое варта думаць пра новыя. Напрыклад, месца трэцяга сэктару ў праграмах Усходняга партнэрства, у палітыцы ў Еўрапейскага добрауседзства.

Удзельнікі круглага стала падкрэсліваюць, што рэальным вынікам лібэралізацыі мусіць быць інстытуцыянальныя зьмены. Крытэрамі зьяўляюцца: свобода выказвання для СМІ, свобода ў стварэнні асацыяцыяў, палітычнай дзейнасці, зьмены выбарчага заканадаўства і выбарчай практикі. Пакуль што ніводнага з названых кірункаў у праграме найбліжэйшай сесіі парламэнту німа. Больш за тое, час ад часу закідаваюцца “пробныя шары”, каб праверыць рэакцыю Захаду. Напрыклад, прызнаныне аднаго з леташніх нумароў часопісу ARCHE экстремісцкім. Замежнікі стомленыя “беларускім пытаннем”, паступовыя крокі ў адкрыцці съвету Беларусі матывуюцца геапалітычна, эканамічна. Верагодна, і пасля сканчэння

тэставага перыяду цяперашні трэнд у замежнай палітыцы Беларусі захаваецца. І, як сказаў намесьнік старшыні «Руху “За свабоду”» Віктар Карніенка, “нашай задача — знайсці ў ім месца”.

Але аказалася, што на месцах ня ўсе гатовыя да такога павароту. Прыйманыні пра тое, што трэці сэктар не гатовы да працы з насельніцтвам, — таму пачыверджаныне. Калі ў сталіцы грамадзка актыўныя людзі трymаюць руку на пульсе пераменаў і гатовыя рынуцца ў новыя варункі з сваім ідэямі, то ў рэгіёнах пакуль узважваюць “за” і “супраць” працы ў новых умовах, чакаюць парады ад калегаў з Менску. “Першыя чаканыні ад Асамблеі — лабіраваныне інтарэсаў грамадzkіх арганізацыяў і ініцыятываў, у тым

эфектыўнай працы НДА зь дзяржструктурамі. Напрыклад, Таварыства па ахове помнікаў гісторыі і культуры пад кірауніцтвам Антона Астаповіча за апошняя два гады змагло звярнуць увагу, калі ня ўсёй грамадзкасці, то, прынамсі, найбольш актыўнай яе часткі на праблему захавання культурнай спадчыны Беларусі. Тоэ ж можна сказаць і пра Таварыства беларускай мовы імя Ф. Скарыны. Старшыня гэтага грамадзкага аб'яднання Алег Трусаў пакрокава, год ад году, дабіваеца вяртаньня роднай мовы ў штодзённы ўжытак беларусаў.

Натуральная, у перыяд не найлепшых эканамічных часоў насельніцтва куды больш цікавяць побытавыя, надзённыя праблемы. Тут варта прывесці ў прыклад Асацыяцыю гарадоў Украіны,

Рэальным вынікам лібэралізацыі мусіць быць інстытуцыянальныя зьмены. Крытэрамі зьяўляюцца: свобода выказвання для СМІ, свобода ў стварэнні асацыяцыяў, палітычнай дзейнасці, зьмены выбарчага заканадаўства і выбарчай практикі

ліку і неасацыянованай грамадзянскай супольнасці на ўсіх узроўнях. Рэгіёны чакаюць, што прапануе Асамблея, які будзе фармат працы ў новых умовах. Ёсьць неразуменіне таго, як жыць у новых працэсах, што пачынаюцца ў Менску і могуць перайсці на рэгіёны. Я маю на ўвазе стварэнні шэрагу радаў, у якія запрасілі палітыкаў, экспертаў, працтаванікі НДА. І мы, рэгіёны, чакаем, які фармат узаемадачыненіяў абарэ Асамблея, бо ёсьць некаторая разгубленасць”, — гаворыць сябра Рабочай групы Асамблеі Уладзімір Радзівончык.

У Беларусі ёсьць шэраг прыкладаў пазытыўнай і, што галоўнае,

якая працуе 17 гадоў. Асацыяцыя выкарыстоўвала ў працы з насельніцтвам дарадчыя камітэты, грамадзкія слуханыні, заангажаваныне актыўных людзей. Посьпехі на гэтыя ніве вытлумачальныя — свая кашуля заўсёды бліжэй да цела, чаго на скажаш пра якую-небудзь разбураную старасьвецкую сядзібу, якую большасць беларусаў, можа, і ў очы ніколі ня бачыла і чуць пра яе ня чула. Універсальны парадай да супрацьца з уладамі можа стаць хіба такая: неабходна імкнуцца ўзаконіць нарматыўна-прававым чынам кожную ініцыятыву. Гэта дае магчымасць патрабаваць ад афіцыйных структураў выкананьня прапісаных ававязкага. ■

Салідарнасьць у размове

Алесь Пабегава

Сэкцыя "Салідарнасьць у дзеяньні" так бы і прайшла ў спакойнай атмасфэры размоваў пра ўзаемападтрымку, калі б не жанчына-гіпісталага ўзросту. Апошняя ад пачатку катэгарычна заявіла, што не давярае ёсім, хто старайшы за 30 гадоў, пры гэтым падкрэсліўши, што гіпі не старэюць ніколі. Пасля яна перабіла мадэрата-раў, спытаўши, чаму менавіта Ўладзімер Лабковіч і Ігар Лялькоў будуць выступаць у якасці экспертаў і падкрэсліла, што таксама мае прыклад салідарнасьці ў дзеяньні. Малада-сведчаная вядоўцы не змаглі супакокіць нястомнную прадстаўнічку гіпоўскага руху. Таму выступ эксперта Ўладзімера Лабковіча, які першапачаткова мусіў чытаць Алесь Бяляцкі, адбываўся на фоне заўвагаў экспцэнтрычнай уздельніцы сэкцыі.

Эксперт Уладзімер Лабковіч падзяліўся досьведам супольных дзеяньняў праваабаронцаў. На ягоную думку, сумесная дзейнасьць ня можа быць эфектыўнай, калі арганізацыі ня маюць агульных прынцыпаў і адсутнічае агульная кампанія. Эксперт паведаміў, што больш за чатыры гады праваабаронцы з разнастайных грамадзкіх аўяднаньняў працуяць разам у некалькіх кірунках. Па-першае, гэта чарнавая падтрымка. То бок дапамога ў судах, аплата паслугаў адвакатаў, мэдычная дапамога, харчовыя перадачы арыштаваным актывістам. Па-другое, адукацыйная дзейнасьць. У межах гэтага кірунку працуе, напрыклад, штогодовая школа па правах чалавека. У бліжэйшых плянах - навучанье мультыплікатараў. Сярод супольных дзеяньняў Уладзімер Лабковіч прывёў у прыклад такія кампаніі, як "Праваабаронцы за свабодныя выбары", падчас якой адбывалася доўгатэрміновае назіраньне і маніторынг выбараў. Нядаўна стартавала супольная кампанія "Праваабаронцы супраць съмяротнага пакараньня".

Уладзімер Лабковіч

Святлана Зінкевіч зь міжнароднага асьветніцкага аўяднаньня "Акт" задала надзённае пытаньне: ці магчымая супольная дзейнасьць паміж сацыяльнымі непалітычнымі і палітычнымі арганізацыямі. Галоўнае, паўтарыў сваю думку Ўладзімер Лабковіч, трэба прыдумаць агульную дзейнасьць. Сыходзячы з дзялейшай дыскусіі (ужо па-за межамі гэтай сэкцыі) датычна правамоцнасці ўдзелу палітыкаў у Асамблі, такая агульная дзейнасьць яшчэ не прыдуманая.

Наступным экспертыам выступіў Ігар Лялькоў з презэнтацияй культурніцкай кампаніі "Будзьма". Ён апэраваў вялікай колькасцю лічбаў, спрабуючы зьдзівіць прысутных маштабнасцю кампаніі. Пачынаючы з таго, што за першыя тры месяцы было арганізавана каля 220 мерапрыемстваў, дзе пайдзельнічала каля 20 тысяччы асоб, і заканчываючы тым, што кампанія аўядноўвае больш за 20 арганізацыяў. Яшчэ больш Ігар Лялькоў зьдзівіў усіх маштабнасцю мэтаў кампаніі: "Будзьма" будзе доўжыцца да моманту, пакуль большасць насельніцтва не адчуе сябе беларусамі. Кім на дадзены час адчуваюць сябе жыхары Беларусі, эксперт не паведаміў.

Ва ўдзельнікаў сэкцыі ўзынікла заканамернае пытаньне, якім чынам будзе вымірацца эфект ад кампаніі. То бок, у які момент можна будзе сказаць, што большасць нарэшце стала беларусамі. На жаль, канкрэтнага адказу так і не было пачута. А каардынатор БХК па Берасцейскай вобласці Ігар Маслоўскі іранічна пацікавіўся, ці не зьяўляецца ўвядзенне дня беларускай мовы ў ідэялагічным аддзеле Берасцейскага выканкаму заслугай кампаніі "Будзьма".

Намеснік старшыні Партыі БНФ Віктар Іашкевіч падзяліўся думкамі наконт праблемаў, якія замінаюць супольным дзеяньням. Па-першае, гэта тое, што кожны варыянт ва ўласным соку. Па-другое, праблемы з фінансаваньнем. Ён прапанаў свой варыянт салідарнасці ў дзеяньнях: абменьвацца ідэямі, а пасля іх рэтрансляваць.

Ігар Лялькоў

Пасылья выступу двух заплянаваных экспертаў слова далі жанчыне-гіпі, якая, як высьветлілася, прадстаўляе ня толькі сусьеветны рух дзяцей кветак, але і моладзевую ініцыятыву па стварэнні інтэлектуальна-аграматнага клубу, а таксама арганізацыю па правах жывёлаў. Людміла Беліцкая каротка апавядала пра сваю дзейнасць. "Увесь народ ня выхаваеш, - зазначыла Людміла Іванаўна, - таму я пачала працаўваць зь дзецьмі. Яны пішуць навуковыя працы на тэмы, якія лёгка пойдуць народу. Напрыклад, "Помнікі, якіх няма" ці "Памяці нашых пакутнікаў". Пасылья паводле дадзеных працаў адбываюцца экскурсіі, дзе гідамі выступаюць самі дзеці. "Працаўваць трэба з малымі групамі. Тады мы пераможам!" - падсумавала свой выступ Людміла Беліцкая.

Ейны выступ ня выклікаў рэакцыі. Удзельнікі працягвалі слоўныя спаборніцтвы. Віктар Івашкевіч падкрэсліў, што ва ўмовах крызісу мусіць зъмяняцца формы дзейнасці. Сябра БСДП "Грамада" Леанід Гаравы нагадаў, што праблема салідарных дзеяньяў заключаецца ў tym, што мусіць адстойвацца інтарэсы звычайных людзей, і парайу праваабарончым арганізацыям пераарыентавацца на сацыяльныя дзеянья. Рэдактар газэты "Мой рынак" Сяргей Парсюковіч заявіў, што цягам сэкцыі не заўважыў анікіх ідэяў датычна канкрэтных дзеяньяў і, каб выправіць сітуацыю, прапанаваў у кожным населеным пункце

"Будзьма" будзе доўжыцца да моманту, пакуль большасць насельніцтва не адчуе сябе беларусамі. Кім на дадзены час адчуваюць сябе жыхары Беларусі, эксперт не паведаміў

прывічныя каардынатара. Актыўістка зь Беларускай арганізацыі працоўных жанчынаў заклікала выявіць салідарнасць у рэгістрацыі: "Выйсці ад імя Асамблеі да Ўраду з патрабаваннем зарэгістраваць аўяднаныні". Ігар Лялькоў выказаў ня новую на гэтай сэкцыі ідзю прыдумаць агульнае дзеяньне. Пры канцы прагучала думка наконт стварэння аналітычных і каардынацыйных цэнтраў у кожным раёне, а таксама стварэння крэатыўнага цэнтра. На гэтым удзельнікі скончылі дыскусію, так і не прыйшоўшы да кансэнсу адносна агульнай справы. ■

Меркаваньні:

Віктар Івашкевіч:

Трэба высьветліць, якія праблемы агульныя для ўсіх няўрадавых арганізацыяў. На маю думку, гэта нерэгістрацыя і забарона дзейнасці без рэгістрацыі, гэта праблема свабодаў. Падобныя праблемы маюць усе арганізацыі. З праблемамі свабоды сустракаюцца пратэстанцкія цэрквы, палітычныя партыі, незалежныя газеты і прафсаюзы. Мы можам сабрацца, прадстаўнікі ўсіх структур, каб абмеркаваць парадак дня і распрацаўваць агульны слоган. Кожны ўстаўляе свой пункт у агульнае змаганье. І сацыяльны, і палітычны, і культурны. І прыдумваем акцыю. Пачынаем найперш з інфармацыйнай кампаніі. Каб тыя ж рабочыя заводу зразумелі, што іхнае скарачэнне і

звалненне звязанае з тым, што няма свабодаў у краіне. Потым пачынаем пісаць пасланні ўладам, адначасова эўрапейцам. Калі ёсьць агульны плян, тады артылерысты страляюць, будаўнічы батальён катае.

На сёньня ў нас шмат людзей у войску дэмакратыі, але яны дзейнічаюць хаатычна. Адсюль і пралікі.

Людміла Беліцкая:

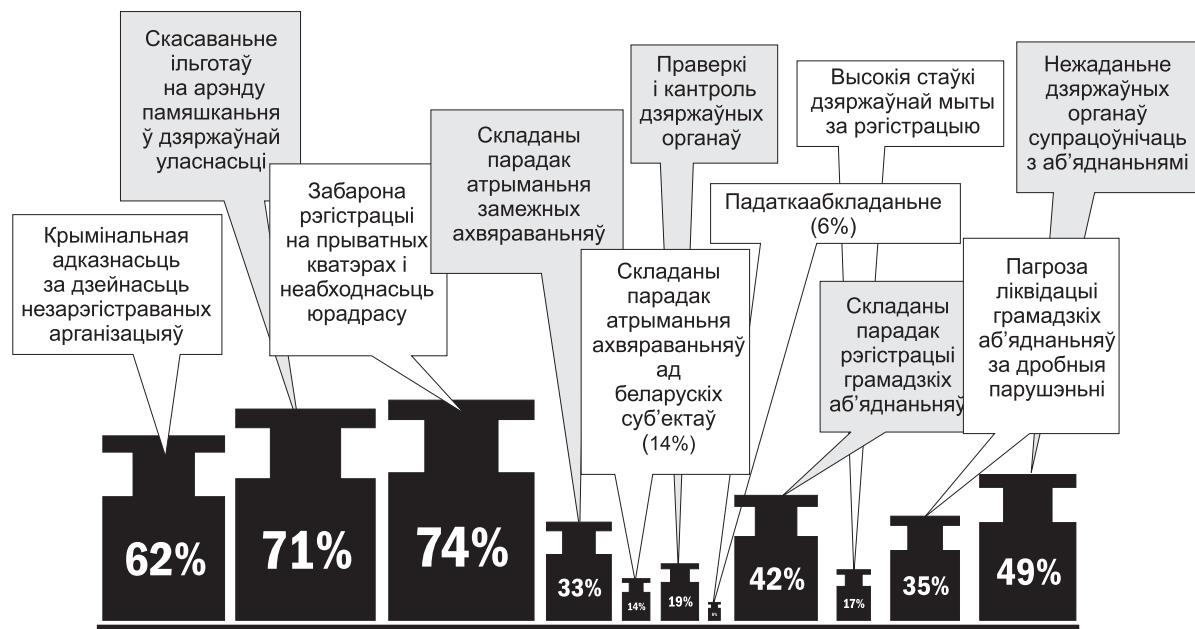
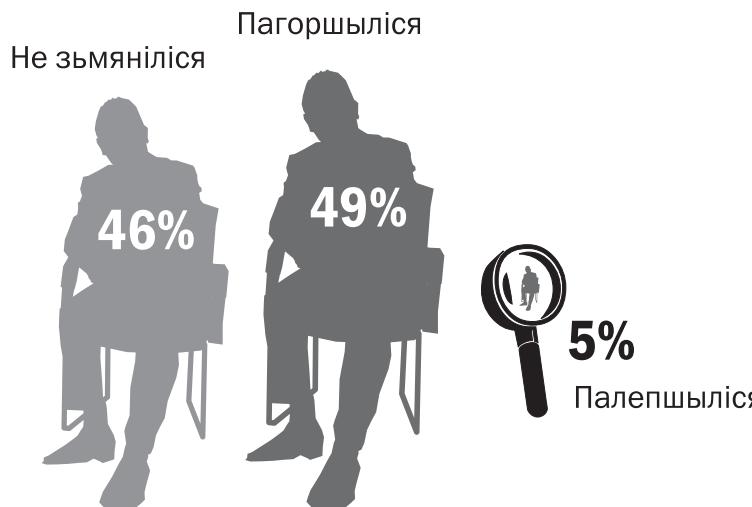
Па-першае, ніякага фармалізму. Па-другое, толькі асабістыя контакты. Толькі кааліцыйная і каардынацыйная праца. Толькі ўсялякія сустрэчы, пастаянныя пераконванні адно аднаго, толькі асьветніцкая праца. Ніякага гвалту і мярзотнага істэблішменту...

Лібералізацыя ў краіне крывых люстраў

Большасць удзельнікаў VI Асамблеі ня бачыць паляпшэння прававых умоваў для дзейнасці няўрадавых арганізацый. Гэта паказалі вынікі апытаўніцтва, праведзенага падчас VI Асамблеі няўрадавых арганізацый ды ініцыятываў.

Удзельнікі мерапрыемства адказалі на пытанні, звязаныя з ацэнкай права-
вога клімату для дзейнасці няўрадавых
арганізацый, зь юрыдычнымі праблемамі і патрэбамі грамадзкіх аўтаданніяў. Анкету запоўнілі прадстаўнікі 78 арганізацый, што ўдзельнічалі ў Асамблі.
Вынікі гэтага дасьледавання ў далейшым будуть выкарыстаныя дзеля эфектулага плянавання асьветніцкай і кансультатыўнай дзейнасці ў юрыдычным кірунку. ■

Як зъмяніліся ўмовы для дзейнасці няўрадавых арганізацый у 2007 г.

**Найважнейшыя
праблемы
для беларускіх
арганізацый**

Старшыня Рабочай групы Сяргей Мацкевіч – пра галасы апанэнтаў, прасоўваньне інтарэсаў трэцяга сэктару, легітымнасць Асамблеі і гаспадарчы крэзіс.

Яўген Крупка

Кар.: Падчас Кангрэсу Вас перарабралі старшынём Рабочай групы Асамблеі няўрадавых арганізацыяў. А як Вы ацэньваеце вынікі свайго старшынявання цягам папярэдняга тэрміну?

Мацкевіч: Уз্যянутыя падчас VI Кангрэсу праблемы съведчаць, што вынікі свайго першага стар-

каваныне меншасці было ўлічанае. Гэта дэмакратычны прынцып. Нашая супольная задача палягае ў tym, каб удасканаліць наяўную камунікатыўную пляцоўку, зрабіць яе як мага больш прыдатнай для выказваньня разнастайных поглядаў. Тыя асобы, якія выступалі нашымі апанэнтамі, мелі магчымасць і змаглі выказаць сваю пазыцыю. Некаторыя з агуальных пытаньняў паводле азначэнні не маглі быць вырашаныя ў межах VI Кангрэсу. Думаю, мы зможем іх разгледзець на наступным Сходзе і перагледзець некаторыя ранейшыя пазыцыі.

Ці можна Форум НДА, што адбываўся ў Менску ў пачатку сакавіка, назваць рэвалюцыйным як паводле

Сяргей Мацкевіч:

“Трэба выступаць публічна”

шынявання трэба ацэньваць до- сыць сціпла. Чаму? Проста ад моманту правядзення папярэдняга Кангрэсу ў 2004 годзе рэчаіснасць істотна зъмянілася. У новых умовах нам не ўдалося ў поўнай меры дасягнуць стратэгічных мэтаў. Добра, што атрымалася супольнымі намаганнямі ўвогуле захаваць Асамблею, а такая пагроза над намі вісела. Сёняня Асамблея ёсьць своеасаблівай інфармацыйна-сэрвіснай службай, але гэтага для амбітнай арганізацыі яўна недастаткова.

У чым канкрэтна заключаецца праца старшыні?

Дзякуючы Выканаўчаму бюро праца ў сэрвіснай службе робіцца без майго непасрэднага ўплыву. У прынцыпе, калі паўстаюць якія-небудзь праблемы, то ў нас часта выказваюцца разнастайныя погляды. Мая праца палягае якраз у tym, каб стварыць камунікатыў-

ную пляцоўку, у межах якой выпрацоўвалася б супольнае меркаванье наконт дачынення Асамблеі да той альбо іншай сітуацыі. Так было, напрыклад, перад апошнімі презыдэнцкімі выбарамі і перад запускам кампаніі “За свабоду”. У той перыяд у нас гучалі розныя меркаванні адносна таго, як гэтую кампанію развязваць і якім чынам ангажоўваць людзей.

Наколькі прадказальнымі вынікі VI Кангрэсу былі для Вас асабісты? Ці не зьдзівіла Вас колькасць незадаволеных людзей, галасы якіх былі досыць гучнымі?

Мая пэрсанальная ацэнка – я гэтага і чакаю. Калі ў працэсе аформіравання важных пытаньняў паўстаюць спрэчкі, то для гэтага і ствараюцца і склікаюцца такія Асамблеі. Калі ўсё адзінадушна прымаецца – мне гэта не падабаецца самому. Важна, каб галасы апанэнтаў былі пачуты і каб мер-

драматургіі, так і паводле вынікаў?

Пра якую рэвалюцыйнасць можа весьціся гаворка, калі мы пяць гадоў не зьбіраліся?! І адразу за пяцігодку прыняць нейкія рэвалюцыйныя рашэнні – так няробіцца. Мінулы стратэгічны плян мы распрацоўвалі паўтара гады. Цяпер прыйшло асэнсаванне патрэбы супольнага выказвання сваёй пазыцыі ад імя грамадзкага сэктару. Гэта звязана з tym, што вонкавая сітуацыя для Беларусі зъмянілася сур'ёзным чынам, а мы дагэтуль ня вызначыліся з супольнай пазыцыяй. Нам трэба вельмі пасыпшацца. Лічу, што на цяперашні момент праўільнай будзе не рэвалюцыйная праца, а карэктная расстаноўка акцэнтаў у дзейнасці Асамблеі. Мы павінны засяродзіцца на прасоўванні інтарэсаў грамадзкага сэктару. У нас такі пункт быў у пляне і раней. Я думаю, што вар-

та паставіць яго на першае месца і надалей аддаваць яму шмат працы.

Ці агортвала Вас пачуцьё расчаванаасыці падчас першага старшынявання? З чым гэта было звязана?

Так, некалькі разоў падобнае адчуванье ў мяне ўзынікала. Першы выпадак — калі быў масавы наезд на грамадzkія арганізацыі за ўдзел у Асамблее. Гэта быў вельмі непрыемны момант, калі пад ціскам арганізацыі начальнікі адміністраціі пачалі адмаялляцца ад нашых агульных каштоўнаасыці і здабыткаў. Другі — калі нам не ўдалося разгарнуць напоўніцу кампанію “За свабоду”, ініцыяваную Асамблеяй. У пэўны момант назіраўся рост грамадzkай актыўнаасыці па-за межамі структураваных палітычных і грамадzkіх арганізацій. Мне здаецца, гэта быў шанец калі не для пераменаў, то для масавага прытоку людзей у грамадzkую дзейнаасыць. Гэтага, на жаль, не адбылося.

Можаце падрабязней апавесыці пра гэты другі пункт?

Мы думалі, што кампанія “За свабоду” нават пры ўмове правалу на выбарах будзе працягвацца. Таму што змаганье за каштоўнаасыці ідзе далей. Да пэўнай стадыі мы съядома трymалі каардынацію кампаніі ў сваіх руках, кантролівалі яе хаду і напаўненіе. Калі мы перадалі кампанію “За свабоду” ў агульнае карыстаньне, своечасова не былі створаныя каардынаційныя структуры. «Рух “За свабоду”», на жаль, паўстаў пазней на паўгоду, калі хваля грамадzkай актыўнаасыці ўжо спадала. Гэта не абвінавачанье канкрэтных асобаў, а проста канстатация. Усім нам не ўдалося дасягнуць жаданага эфекту. З пэрспэктыўы сённяшняга дня застаецца верыць, што людзі, зачэпленыя кампаніяй “За свабоду”, трymаюць той настрой унутры сябе. Магчыма, у будучым заклікі да актыўнаасыці ўпадуць на падрыхтаваную глебу.

У інтэрвю часопісу «Асамблея» ў 2004 годзе Вы казалі, што ня трэба зашыклівацца на рэгістрацыі. Аднак цяпер з новай сілай распачалася падрыхтоўка да рэгістрацыі Асамблее.

Чаму было прынятае такое рашэнне?

Адказ відавочны — гэта новы Крымінальны кодэкс. Тады не паўставала такой вострай патрэбы ў легалізацыі, бо людзі аб'ядноўваліся ў арганізацыі нягледзячы на тое, будуць яны зарэгістраваныя ці не. Зразумейце, калі рэгістрацыя патрэбная, каб зайсьці, напрыклад, у адукатыўную ўстанову, то тады рэгістрацыі можна і не рабіць. Калі ставіцца пад пагрозу свабода — гэта ўжо іншая сітуацыя. А цяпер другая спроба зарэгістравацца робіцца ня толькі для таго, каб стаць легальнымі, а проста каб эфектыўнай ажыццяўляць прамоцыю і прасоўванье структураў трэцяга сэктару. Для гэтага мы мусім быць зарэгістраванымі.

Калісці на мінулым Кангрэсе

што можна дзейнічаць публічна нават без рэгістрацыі. У прынцыпе, сітуацыя, калі мы не выступалі публічна, — гэта няправільна. Трэба нават без рэгістрацыі дзейнічаць з адкрытым тварам.

Вы лічыце, што легалізацыя можа павесыці за сабой легітымізацыю самай Асамблеі?

Не, якраз думаю, што ўсё ж такі мы маём дастаткова легітымнаасыці і без рэгістрацыі, бо, папершае, у нас дастаткова дэмакратычныя працэдуры прыняцця рашэнняў. Па-другое, Асамблея ёсьць форумам грамадzkіх арганізацій, які ад свайго імя выказвае занепакоенасыць сітуацыяй з абмежаваньнямі свабоды асацыяцыяў у краіне. Для выпраўлення стаўлення дзяржавы да незалежнага грамадztва мы ініцыюем раз-

*Калі ўсё адзінадушна прымаецца — мне
эта не падабаецца самому. Важна,
каб галасы апанэнтаў былі пачуты і
каб меркаванье меншасыці было
у́лічанае*

мы сформулявалі мэты, якія съведчылі пра намеры дзейнічаць публічна. Аднак признаюся, што нашыя ініцыятывы па прасоўванынні інтарэсаў трэцяга сэктару, арганізацыі кампаніяй і разнастайныя маніторынгі не заўжды праходзілі адкрыта. Гэта рабілася для таго, каб не падстаўляць пад рэпрэсіі грамадzkія арганізацыі, якія зьяўляліся сябрамі Асамблеі. Мы заўжды імкнуліся быць дастаткована публічнымі, запрашалі на нашыя мерапрыемствы прадстаўнікоў улады, якія ў большасыці выпадкаў адмаўляліся нас чуць. Таму пытанье рэгістрацыі ставіцца на кожным Кангрэсе.

Што будзе, калі не атрымаеца зарэгістрацыя Асамблею?

Калі нас зноўку не зарэгіструюць, мы будзем спрабаваць рэгістрацыа падвойна. У адрозненінне ад папярэдніх часоў, мы паспрабуем пераканаць нашых сяброў,

настайныя справы, напрыклад, прыняцьце адмысловых рэзолюцый. Інакш кажучы, дэмакратычнаасыцьць працэдураў і нашая дзейнаасыцьць дазваляюць казаць пра неактуальнаасыцьць пытаньня дэфіциту легітымнаасыці. Асамблея ёсьць суб'ектам уплыву на дзяржаву, і гэта прызнаецца. І тое, што яна патрэбная, — гэта дадатковае прызнанье самай арганізацыі.

Глябальны фінансава-эканамічны крызіс істотна падкарактаваў стаўленіне ўладаў да незалежных грамадzkіх ініцыятываў. Ці ўлічваеца faktar крызісу падчас распрацоўкі новай стратэгіі Асамблеі?

Тут, хутчэй за ўсё, іншая сітуацыя. Проста крызіс упłyвае на ўладу, якая вымушаная весьці не-празрыстыя перамовы з Захадам. Сваёй чаргой, гэтыя перамовы працягняюць акно магчымасыцяў і для грамадzkіх арганізацій, якія павінны намагацца быць пачу-

тымі ў таямнічым дыялёгу. Гэтай сітуацыяй трэба скарыстацца напоўніцу. Выйсьце – у нармальнаі камунікацыі і супрацоўніцтве з Эўропай. Калі нам удасца дэмакратызаваць краіну, тады магчымасці і для краіны, і для нашых грамадзянаў будуць большыя.

Як вы лічыце, якая проблема цяпер самая актуальная для трэцяга сэктару?

Мне здаецца, самай актуальнай проблемай зьяўляецца матываныя людзей да ўдзелу ў грамадзкай дзеянасьці. Канечне, улады ўмоваў не ствараюць і фон кепскі, але людзі нашыя крышачку страшлі адчуваюць таго, што супольна можна зрабіць нейкія справы. Можа быць, гэта на ўсіх датычыць. Магчыма, наяўная адукцыяйная сістэма не спрыяе раскрыццю здольнасцяў нашай моладзі што да грамадзкай актыўнасці. У прынцыпе, проблема выходзіць за межы трэцяга сэктару. Людзі прости на маюць патрэбы ў супольным дзеяньні. Адпаведна, не ствараюць арганізацыяў, на кожучы ўжо пра асацыяцыі.

На сёнянішні дзень складаеща ўражанье, што трэці сэктар пасіўны і “трошкі мёртвы”. Як вы лічыце, што трэба зрабіць, каб яго ажывіць?

Атмасфера запалохваныя прывяла да таго, што крыніцы папаўнення грамадзкага сэктару значна менш буюць. Дарэчы, менавіта таму мне шкада часоў 2006 году, калі ў шэрагі грамадзкіх арганізацыяў увайшла новая мо-

чакаць, пакуль пад уплывам вонкавага актару адбудзеца ўсплеск актыўнасці, але гэта няправільна. Трэба актыўна працаваць у кірунку назапашваньня сацыяльнага капіталу.

Якія будуць змены ў Асамблі ў часе Вашай чарговай кадэнцыі?

Не выключаю, што будуць змены. Мы пачалі працэс аналізу сітуацыі разам з сацыёлагамі і экспертыамі. Спадзяемся, гэта скончыцца пэўнымі распрацоўкамі і экспертымі заключэннямі, якія мы зможем абмеркаваць і выкарыстаць. У будучыні мы бачым Асамбллю сама меней як пляцоўку, з якой агучаваюцца прапановы і патрабаваныя няўрадавых

Мы маєм дастаткова легітимнасці і без рэгістрацыі, бо, па-першае, у нас дастаткова дэмакратычныя працэдуры прыняцця рашэнняў

ладзь. Крыніца перапоўнілася, а потым гэта плынъ праішла міма. Канечне, нам трэба думаць, як стымуляваць матываныя людзей да грамадзкай актыўнасці. Можа быць, праз сістэму грамадзянскай адукцыі. Людзі на прыйдуть, калі не ствараюць спрэцільных умоваў для іх ўдзелу. Можна, канечне,

арганізацыяў – сябраў Асамблі. Максымум – голас усяго недзяржаўнага сэктару. Пакуль, Рабочая група не спрайялецца з такой амбітнай мэтай. Мы лічым, што да наступнага Кангрэсу нашая арганізацыя будзе мець пераходныя харарактар з тэндэнцыяй да ўзмацнення. ■

ДАПАМОГА Ў РЭГІСТРАЦЫІ НЕКАМЭРЦЫЙНЫХ АРГАНІЗАЦЫЯЎ

Пропануем дапамогу ініцыятыўным групам па стварэнні грамадзкіх аўяднаньняў:

- Кансультатыўныя і выбары арганізацыйна-прававой формы аўяднаньня
- Складаныне статуту і іншых дакументаў, неабходных для рэгістрацыі
- Дапамога ў пошуку памяшканьняў пад юрыдычны адрас
- Інфармацыя аб парадку правядзення і магчымых формах устаноўчых мерапрыемстваў
- Праверка і канчатковое афармленне пакету дакументаў для падачы ў рэгістрацыйны орган

Па гэтыя паслугі, а таксама па кансультатыўнай інфармацыі, датычнай рэгістрацыі грамадзкіх аўяднаньняў, іх арганізацыйных структураў, установаў, з пытаньнямі юрыдычнага характару звязваюцца па e-mail ngo@belingo.info

Слова пра “Рок-Кола”

Калі б арганізатар “Рок-Кола” Аніса займаўся правядзеннем моладзевых рок-фэстаў у якім-небудзь нямецкім карлмарксштаце, ягоную дзейнасць назвалі б анімацыяй. Прасцей кажучы, арганізацыяй вольнага часу творчае моладзі. За падобную дзейнасць шаноўны арганізатар мог бы разьлічваць сама меней на званьне ганаровага месціча, сустрэчу з мэрам і грашовую прэмію ад муніцыпалітету. У звязку з tym, што наваполацкія чыноўнікі не разъбираюцца ў нюансах сацыяльнай працы, нястомнаму арганізатару традыцыйнага фэсту “Рок-Кола” Анісу даставаўца з большага арэха ў выглядзе проблемаў з мясцовым начальнствам.

М.Б.

Пра наваполацкі фэстываль “Рок-Кола” не пісаў толькі лянеры. Гэтаму ёсьць свае тлумачэнны. Па-першае, статус рэспубліканскага рок-фэстывалю да моманту закрыцця ў 2007 годзе фэсту “Рок-Кола” не было з кім дзяліць. Падругое, з пункту гледжання гісторыі і традыцый гэты рокерскі форум можна параянць хіба толькі з “Басовішчам”, якое праходзіць штогод у польска-беларускім Гарадку. На гэтым падабенства двух фэстывалаў сканчваецца. Галоўнае адрозненне – у tym, што вось ужо амаль дваццаць гадоў “Рок-Кола” круціць ініцыятыўны навапалачанін Сяргей Анішчанка. У музычных і каламузычных асяродках гэты чалавек, што праўда, больш вядомы пад сцэнічным псеўданімам Аніса.

Пісаць пра аўтарытэты з прэфіксамі “муз” заўжды няпроста. Асабліва гэтая заканамернасць датычыць асобаў, задумы якіх па сваім маштабе праста асуджаныя

на канфлікт з рэаліямі правінцыі. Адразу трэба зазначыць, што ў дадзеным матэрыяле пад правінцыяй будзе разумецца не “аддаленая геаграфічна ад сталіцы адміністрацыйная адзінка”, а выпаленая пустэча з кволымі прыкметамі творчага жыцця. Калі ўсё ж такі дапусціць думку, што і па-за межамі МКАД могуць адбывацца культурніцкія падзеі, то выпадак “Рок-Кола” якраз і трэба ўзгадаць. Пошуки сымптомаў комплексу правінцыянасці ў ініцыятара “Рок-Кола” Сяргея Анішчанкі – справа марная.

У Беларусі багата раённых цэнтраў, якія існуюць за кошт працы горадаўтваральных прадпрыемстваў. Але, на жаль, у такіх месцах вельмі востра адчуваеца дэфіцит горадаўтваральных асобаў. Фэстываль “Рок-Кола” быў спынены полацкім гарадзкім ўладамі ў каstryчніку 2007 году. Афіцыйная фармулёўка забароны музычнага форуму выглядала наступным чынам: “Лічыць немэтазгодным правядзенне ў горадзе мерапры-

емстваў кшталту фэстывалю “Рок-Кола”, далёкіх ад гісторычнай, духоўнай спадчыны Полацку і праваслаўя”. Канец цытаты. У сытуацыі адсутнасці крытычнай масы горадаўтваральных асобаў любая несанкцыянаваная грамадзкая актыўнасць па азначэнні будзе супярэчыць “духоўнай спадчыне і праваслаўю”. Нават збор сродкаў на новы звон для Сафійскай царквы. Што тут казаць пра рокерскі фэстываль, у якім частымі гасціямі зьяўляюцца не вакальна-інструментальная ансамблі імя Панцеляймона Панамарэнкі, а паўпадпольныя “NRM”, “Крама”, “Нейро Дюбель” etc.

АНІСА І “РОК-КОЛА”

З Анісам аўтар гэтых радкоў пазнаёміўся ў даволі спэцыфічных абставінах. Адначасова з украінскай Памаранчавай рэвалюцыяй у 2004 годзе ў беларускім Наваполацку праходзіў 14-ы фэст “Рок-Кола”. Менавіта на гэтае мерапрыемства я быў адкамандзіраваны ў якасці карэспандэнта аднаго інтэрнэт-выдання. Ехаў у якасці карэспандэнта, але нечакана для сябе трапіў у склад журы. Месца ў каманду доктара каламузычных навук вызвалілася зь невядомых прычынаў. Магчыма, хтосьці з акулаў музычнай журналістыкі не даехаў да “Рок-Кола” праз далёнюю адлегласць і неспрыяльны кліматычны сэзон (гэта былі першыя дні зімы). Знаходжанье на судзейскай перадавой дазволіла

разгледзець у непасрэднай набліжанасыці якасьць і аб'ём зробленай Анісам працы. Мінімальны бюджет фэсту застаўся за кулісамі мерапрыемства: галоўную сцэну фэстывалю ўпрыгожвалі самаробныя, але з душой і стылем выкананыя дэкарацыі. Якасным харарактрыстыкам аппарату “Рок-Кола” маглі пазайздросыцца і арганізатары сталічных канцэртаў. Гэта толькі ў прыватнай размове Аніса признаўся, што падчас падрыхтоўкі мерапрыемства даводзіцца эканоміць на ўсім. А больш-менш адэкватныя кошты за амартызацыю аппарату – хутчэй вынік знаёмстваў, чымся паспяховае бізнэс-пагадненне.

Дзеля гістарычнай справядлівасыці варта зазначыць, што на згаданым наваполацкім фэсце даўёка ня ўсё радавала нармальная беларуская вуха. Так, цягам двух дзён “Рок-Кола’2004” прагучала ўсяго дзяве песні па-беларуску: “Спадчына, я цябе какаю”, – раўлі панкі з “Агоніі” ды госьці зь Менску “J-Mорс” заспявалі мэлядычную “Глядзі”. На гэта Сяргей Анішчанка сказаў, што “наваполацкая і полацкая моладзь не жадае съпяваць на роднай мове, і анічога з гэтым не паробіш”. Нехта з полацкіх музыкаў падтрымаў тады Анісу: маўляў, няма ў іх беларускіх рок-паэтаў, адсюль і моўная абмежаванасыць. Пераадолець беларускамоўны бар’ер атрымалася ў наступным годзе, калі абавязковым патрабаваннем да ўдзельнікаў фэсту стала выкананьне адной песні на роднай мове.

АНІСА ЯК МУЗЫКА

Згодна з дадзенымі аднаго з наваполацкіх інтэрнэт-рэсурсаў, творчая біяграфія Сяргея Анішчанкі пачалася ў канцы 1960-х гг. Тады малады музыка разам са сваімі братамі даваў анплагты (акустычныя канцэрты) бацькам і суседзям. У аснове рэпертуару хлапчага гурта ляжалі папулярныя мэлёды з савецкіх мульцікаў... А калі сур’ёзна, то першыя крокі ў якасці рок-музыкі Аніса зрабіў у 1978 годзе ў складзе наваполацкага гард-рокавага гурта “Scale”. Тым разам стварыць наваполацкі “Deep Purple” у Анісы не атрыма-

Архіў С.Анішчанкі

лася. У 1982 годзе Сяргей Анішчанка пачаў граць у гурце “Поиск”, які пад уплывам барда Сержука Сокалава-Воюша ператварыўся ў “Пошук”.

Пасыля пачалася гарбачоўская перабудова, падчас якой Аніса стварыў і ачоліў наваполацкі рок-клуб. З 1988 па 1993 гг. ён паралельна ўдзельнічаў у групах “Рокаш”, “Кадэцкі корпус”, “Грунвальд”. Разам з музыкай Аніса спрабаваў сябе і ў якасці дырэктара групы “Мясцовые час”.

Эпоха голага энтузізму скончылася ў сярэдзіне 1990-х гг., калі многія наваполацкія музыкі пасыходзілі ў бізнэс альбо пазъяжджалі за мяжу. Адным зь першых на цяніку “Наваполацак – Нью-Ёрк” выправіўся аўтар папулярнай калісці песні “Мне краёў чужых на трэба” С. Сокалаў-Воюш. Сяргей Анішчанка застаўся і ўпарты працягваў круціць “Рок-Кола”.

АНІСА ЯК АНІМАТАР

У шэрагу пэдагагічных ВНУ рэспублікі рыхтуюць адмысловыя кадры для вырашэння грамадzkіх праблемаў. Спэцыяльнасць “людзям дапамагаць” называеца проста: сацыяльная работа. Паколькі ў розных людзей бываюць розныя праблемы, то ў залежнасці ад тыпу кліентаў вылучаюцца і напрамкі гэтай самай сацыяльнай

работы. Калі б Аніса займаўся правядзеньнем моладзевых рок-фэстуў у якім-небудзь нямецкім карлмарксштаце, ягоную дзейнасць назвалі б анімацыяй. Прасцей кажучы, арганізацыя вольнага часу творчае моладзі. За падобную дзейнасць шаноўны арганізатор мог бы разылічваць сама меней на званыне ганаровага месціча, сустрэчу з мэрам і грашовую прэмію ад муніцыпалітэту. У звязку з тым, што наваполацкі чыноўнікі не разыбраюцца ў нюансах сацыяльнай работы, нястомнаму арганізатору традыцыйнага фэсту “Рок-Кола” Анісу дастающа з большага арэхі ў выглядзе праблемаў зь мясцовым начальнствам.

І ўсё ж параўноўваць Анісу са старажытнагрэцкім лузэрам Сызыфам не выпадае. За час існавання “Рок-Кола” ў конкурснай частцы фэстывалю паўдзельнічала некалькі сотняў гуртоў. Гэту лічбу можна съмела памножыць на чатыры (стандартны склад рок-гуртоў), і атрымаеца шматтысячная армія прыхільнікаў нефармальнай субкультуры. Аднак гэта толькі сухая мова статыстыкі, якая адлюстроўвае хіба вяршыню айсбэрга. Падводная частка – адбор музыкаў, пошук месца правядзеньня і амартызацыя апаратуры, дамоўленасыці з уладамі, рэклама і мноства іншых пытанняў, звязаных з арганізацыяй фэсту. Трэба ўлічыць, што па меры аддаленасыці ад сталіцы круціць мерапрыемства кшталту “Рок-Кола” ўсё цяжэй. Таму трэба аддашь належнае Анісу, які з уласцівым яму энтузізмам кожны раз бярэцца за сваю справу. І, самае галоўнае, даводзіць яе да канца.

Сам Сяргей Анішчанка вельмі шкадуе, што ў 2007 годзе мясцовыя ўлады ўбачылі ў традыцыйным фэсце небяспечнае ў ідэалагічным сэнсе мерапрыемства. У нашай размове Аніса падкрэсліў, што за ўсё гады “Рок-Кола” ніводнага разу не справакавала канфлікту паміж прадстаўнікамі розных моладзевых субкультураў. “На “Рок-Коле” стаяць побач і панкі, і скіны. Аднак з любой моладзьдзю трэба працаваць. У гэтым, відаць, нашая ідэалёгія: давяраць

людзям”, — падкрэслівае Сяргей Анішчанка. Дырэктар “Рок-Кола” апавёў, што выступы на вялікіх канцэртных пляцоўках для творчай моладзі заўжды зьяўляюцца выдатным стымулам для ўдасканалення сваіх музычных здольнасцяў. А гэта, у сваю чаргу, мае пазытыўны сацыяльны ёфект: маладёны выкарыстоўваюць свой вольны час менавіта для творчага росту, а не захапляюцца разнастайнімі дэвіяцыямі. Апроч таго, нельга не заўважыць беларускай сутнасці “Рок-Кола”, якая выяўляеца ў патрабаваннях да канкурсантаў падрыхтоўваць беларускамоўныя песні. Калі кожны будзе рабіць справу на сваім месцы, мяркуе Аніса, вынік авабязкова будзе.

I ЗНОЎ ПРА “РОК-КОЛА”

Пра імавернасць рэанімацыі “Рок-Кола” ў гэтым годзе Аніса размаўляе неахвотна, каб не сурочыць. Аднак карэспандэнтаў “Асамблеі” запэўнілі, што для правядзення фесту робіцца ўсёмагчымае. Галоўнае, каб “съячы мядзьведзь” з выканкаму паверыў у лібералізацыйны трэнд. Наконт ідэі правядзення “Рок-Кола” ў іншым горадзе альбо нават у расейскім Смаленску (такія чуткі хадзілі ў мінулым годзе) Сяргей Анішчанка паведаміў наступнае: “У нас была аб’ектыўная магчымасць правесці фэст, напрыклад, у Смаленску, але ня хочацца пазбаўляць Полаччыну лякальнага брэнду. Спадзяемся, мясцовыя дасыпець да разумення каштоўнасці ўласных здабыткаў”.

P.S. У Наваполацку з забаронай “Рок-Кола” музычнае жыццё не прыпынілася. Асобная мясцовыя музыкі і прадусары намагаюцца ладзіць канцэрты, аднак паасобку яны ня могуць дасягнуць узроўню Анісавага фэсту. Сяргей Анішчанка ўзгадвае, як у сярэдзіне 1990-х грамадзкасць упłyvala на расшэніі мясцовых уладаў актыўным адстойваннем сваіх правоў, нават на пляцы насупраць выканкаму. Цяпер месцічы замыкаюцца на прыватных інтэрэсах і ўсё больш актыўнічаюць на гарадzkіх інтэрнэт-форумах. ■
М.Б.

Скажы съяротнаму пакаранью “НЕ”

Прадстаўнікі праваабарончай супольнасці Беларусі ініцыявалі доўгатэрміновую кампанію “Праваабаронцы супраць съяротнага пакарання”. У выніку дзейнасці плянуеца спыніць існаванье съяротнага пакарання ў краіне.

У межах кампаніі праваабаронцы падрыхтавалі адпаведную пэтыцыю, пад тэкстам якой падпісаліся вядомыя асобы і звычайнія людзі Беларусі. Сярод іх – старшыня Вярховага Савету Рэспублікі Беларусь 12 склікання (1994 – 1996) Мечыслаў Грыб, пісьменнік Уладзімер Арлоў, старшыня грамадзкага аб’яднання “Беларуская асацыяцыя журналістаў” Жанна Літвіна, пісьменніца Святлана Алексіевіч, літаратурнік Адам Глебус, лідар гурта “Новае неба” Кася Камоцкая, дыктарка Беларускага тэлебачання Зінаіда Бандарэнка і многія іншыя. Акрамя таго, знятая відэаролікі з выказваннямі гэтых асобаў наконт проблемы.

У пэтыцыі адзначаецца наступнае: “Съяротнае пакаранье мае незваротны характар. Пазбаўленне жыцця ня толькі ня выправіць зьдзейсненага злачынцам і не адновіць спра-

вядлівасці, але і ня зможа прывесці яго да пакарання, усьведамленыя сваёй віны. Акрамя таго, нельга выключаць судовых памылак, што пагражае карамі невінаватых людзей – і гэта ўжо было ў гісторыі Беларусі. У выпадку съяротнага пакарання выправіць судовую памылку і вярнуць жыццё чалавеку немагчыма”.

Ініцыятары кампаніі плянуеца скіраваць гэты зварот Парламенту, Ураду і Прэзыдэнту Рэспублікі Беларусь. Праваабаронцы спадзяюцца, што беларускія ўлады прымуць валявое рашэнне і скасуюць съяротнае пакаранье. Як адзначыла ў гутарцы з карэспандэнтам “Асамблеі” Ірына Тоўсыцкі, “гэтае пытанье насыпела даўно, і праваабаронцам даўно варты было распачаць падобную кампанію. Я лічу, што сёняня існуюць рэальнаяя перадумовы для скасавання съяротнага пакарання ці, прынамсі, увядзення мараторыю”. Паводле інфармацыі Ірыны Тоўсыцкі, да кампаніі плянуеца далучыць міжнародную супольнасць, а таксама ўзняць дыскусію на гэту тэму ў грамадстве. ■

Сяргей Пясецкі

Трэші — лішні

*ААН у Беларусі
супрацоўнічае з уладамі,
а не з грамадзянскай супольнасцю*

Алеся Пабегава

Крытыка дзейнасці ААН сёньня ні для каго не зьяўляецца новай. Арганізацыю Аб'яднаных Нацый ў цяпер крытыкуюць усе: ад эксп-кандыдата ў прэзыдэнты ЗША рэспубліканца Джона Макейна да зачтага амэрыканофаба прэзыдэнта Ірана Махмуда Ахмадынэжада. Суб'екты грамадзянскай супольнасці крытыкуюць ААН за супрацу з аўтарытарнымі рэжымамі і пасіўнасцю ў адстойванні дэмакратычных каштоўнасцяў.

Асобныя сябры ААН выступаюць за большую самастойнасць. Кіраўнікі некаторых дзяржаваў патрабуюць зъмены структуры і статусу Рады Бясьпекі ААН, бо лічач гэтую інстытуцыю нядзеясней. І нарэшце, многія аналітыкі сыходзяцца на думцы пра неефектыўнасць міратворчых аперацыяў войскаў ААН.

СКАНДАЛЫ, НЯЎДАЧЫ, БЯЗДЗЕЙНАСЦЬ: МІЖНАРОДНАЯ КРЫТЫКА ААН

Прафэсар Університету Альберта, спэцыяліст па міжнародных стаунках, аўтар ма-

нографіі “A Changing United Nations” Эндзі Найт адзначае, што Арганізацыя Аб'яднаных Нацый ад пачатку свайго існаванья была асуджаная на гібельне. У артыкуле “Дзейнасць па-за рэфармісцкім імпульсамі ААН” гісторык заўважае наступнае: “З 1948 году спробы ААН пераўтварыць арганізацыю ў кваліфікованую, эфектыўную і актуальную структуру заканчваліся няўдачамі”. Паводле Эндзі Найта, ААН, асабліва ў апошнія дзесяцігодзіні, хутка страчвае давер да сябе і легітымнасць у сувязі зь бюрократызмам, непразрыстасцю некаторых аперацыяў арганізацыі, немагчымасцю вырашаць надзённыя праблемы і адсутнасцю справаздачнасці з боку некаторых яе прадстаўнікоў. Асаблівым ударам па іміджы арганізацыі стаў скандал, звязаны з праграмай ААН “Нафта ў абмен на харчаванье”, матэрыйальную карысць ад якой атрымалі пэўныя высокапастаўленыя супрацоўнікі. Сярод падазраваных у гэтай справе праходзілі сын Генэральнага Сакратара ААН Коджа Анан і памочнік Кофі Анана Бэнон Сэван.

Нагадаем, у 1995 годзе Рада

Бясьпекі ААН ініцыявала праграму “Нафта ў абмен на харчаванье”. Зь яе дапамогай міжнародныя санкцыі, уведзеныя супраць рэжimu Садама Гусэйна, ня мусілі адбіцца на мясцовым насельніцтве Іраку. Праз два гады пасля прыняцця рэзолюцыі пачалася рэалізацыя праграмы, паводле якой гроши, атрыманыя ад продажу ірацкай нафты, павінны былі ісці на набыццё матэрыялаў для мэдыцыны, аховы здароўя, сельскай гаспадаркі, а таксама прадуктаў харчаванья для насельніцтва Іраку. Аднак, як апынулася, прадукты, набытыя ў межах праграмы, не траплялі да галодных, а перапрадаваліся ўрадам Іраку. Таксама, як высыветлілася пазней, кампаніі-экспартэры вярталі Гусэйну 10% ад прыбылку з аперацыямі ірацкай нафты. Кампаніі-імпартэры дзяліліся з Гусэйнам, рэалізуучы прадукты харчаванья і мэдыкамэнты па падвышаных коштах. Як сцвярджаюць некаторыя крытыкі, віна за такую рэалізацыю праграмы ляжыць на некаторых супрацоўніках Сакратарыяту ААН, якія былі задзейнічаны ў брудных пагадненнях з ўрадам Гусэйна.

Апроч таго, заўва-

жаюць крытыкі ААН, з моманту заснаванья арганізацыя не змагла рэальна вырашыць ніводны палітычны ці ваенны канфлікт. Да прыкладу, прыводзіць факты сайт Washington ProFile, “ААН была бязьдзейнай падчас Бэрлінскага (1948–1949) і Кубінскага (1962) крызісаў, калі ЗША і СССР апынуліся на мяжы ядрavай вайны”. Таксама Арганізацыя Аб’яднаных Нацыяў не змагла перадухіліць генацыд у Руандзе (1994), вайну ў Конга, Іраку, гвалт у Судане і многіх іншых краінах. Такім чынам, з 1948 году ААН узяла ў больш чым 20 міратворчых аперацыйах, аднак іх эфектыўнасць, як правіла, была вельмі нізкай.

АДЗІНАЦЦАЦІЯ ПРАДСТАЎНІЦТВАЙ, ЯКІЯ МУСЯЦЬ ЗЪМЯНІЦЬ БЕЛАРУСЬ

Для большасці беларусаў ААН – гэта штосьці кшталту Найвышэйшага Розуму. Быццам бы ёсьць, аднак жыўцом яе мала хто бачыў, хоць агульная інфармацыя пра прадстаўніцтва ААН у Беларусі шмат. Прынамсі, бюлетэні ў разнастайных дайджэстах, выдаенных беларускім прадстаўніцтвам арганізацыі, дастаткова. Звычайна ў такіх друкаваных выданнях разъмяшчецца інфармацыя пра тое, “якія мы добрыя і патрэбныя”. Адна назва ў Бюлетэні ААН (№5, 2008) “Чыстая вада ў беларускіх дамах – вынік нашага спрацоўніцтва” чаго каштую. Ды і самі матэрывалы ў ААНаўскім бюлетэні больш нагадваюць спраўзадачы.

Насамрэч крытычныя матэрывалы, дзе аналізавалася б дзейнасць ААН у Беларусі, знайсьці цяжка. У асноўным прэтэнзіі ідуць ад праваабаронцаў, якія абвінавачваюць арганізацыю ў заблізкім сяброўстве з уладамі Беларусі, калі гранты ААН ідуць не на праектныя патрэбы, а ў Адміністрацыю презыдэнта. Аднак часцей можна пачуць хваласьпевы кшталту “Беларусь зъяўляецца сузаснавальнікам ААН” ці “ААН мае патэнцыял і магчымасці ў вырашэнні найбольш вострых міжнародных проблемаў”.

Як памятаюць усе з школьнай

Для большасці беларусаў ААН – гэта штосьці кшталту Найвышэйшага Розуму. Быццам бы ёсьць, аднак жыўцом яе мала хто бачыў

програмы, у 1945 годзе нашая краіна сапраўды спрычынілася да сузаснаванья ААН. Аднак удзел дэлегацыі БССР у працы гэтай арганізацыі быў чыста фармальным і вызначаўся агульной стратэгіяй СССР. Развагі наконт таго, колькі працэнтаў самастойнасці мае беларуская дэлегацыя на цяперашні момант, пакінем для наступнага артыкулу. На цяперашні момант нас цікавіць іншае: наколькі эфектыўнай зъяўляецца дзейнасць ААН у Беларусі?

Для пачатку паглядзім, якія программы і прадстаўніцтвы ААН увогуле дзейнічаюць у Беларусі. На сайце ААН у Беларусі (<http://un.by/by/>) прыведзеныя спасылкі на наступныя: ПРААН, ЮНФПА, ЮНІСЭФ, ДГІ ААН, ЮНЭЙДС, УВКУ ААН, СУСЬВЕТНЫ БАНК, МФК, МВФ, СААЗ, МАП. Каб чытачоў не палохалі падобныя наборы літараў, расшыфрую кожную з гэтых структураў.

ПРААН – Програма Развіцця ААН. Як паведамляецца на сайце <http://un.by/undp>, Програма Развіцця ААН (ПРААН) зъяўляецца “глябальнай сеткай ААН у галіне развіцця, якая выступае за пазытыўныя змены ў жыцці людзей праз адкрыццё краінам-удзельнікам доступу да кропініцаў ведаў, досьведу і рэурсаў”. Дарэчы, з усіх спасылак на прадстаўніцтвы гэтая інтэрнэт-сторонка працуе найлепей. Тут можна знайсьці і кірункі дзейнасці, і дзейныя праекты, а таксама праекты, якія рэалізоўваліся раней.

ЮНФПА – Фонд Арганізацыі Аб’яднаных Нацыяў у галіне народнасельніцтва ў Беларусі. Дзейнічае ў краіне з 1994 году з мэтай “забясьпечаньня для кожнага чалавека права на здаровае жыццё і роўныя магчымасці для яго захаваньня” (<http://un.by/unfpa/>). У

2009 годзе ЮНФПА мусіць садзейнічаць у правядзеньні ўсеагульнага перапісу насельніцтва Беларусі, а таксама ахове рэпрадуктыўнага здароўя падлеткаў і моладзі і прафілактыцы хатняга гвалту ў дачыненіні да жанчынаў. Без каментарапоў: адзін з праектаў, разлічаны да канца гэтага году, – “ВІЧ/СНІД і Гендэр”. Падчас яго рэалізацыі плянуецца сабраць інфармацыю пра гендэрны аспект эпідэміі ВІЧ у Беларусі. Сярод удзельнікаў праекту, між іншым, – Міністэрства аховы здароўя, адзел прафілактыкі ВІЧ/СНІД Рэспубліканскага цэнтра гігіёны, эпідэміялогіі і грамадзкага здароўя.

ЮНІСЭФ – Фундацыя Аб’яднаных Нацыяў для дапамогі дзецям (http://www.unicef.org/information_center/belarus_background.html). А вось гэтая спасылка, пададзеная на сайце ААН у Беларусі, вынесе наведнікаў на афіцыйны англоўны сайт. Тут зъмешчаны невялікі агульны тэкст, прысывечены нашай краіне. Беларускамоўнай кропінцы інфармацыі пра дзейнасць гэтай фундацыі ў Беларусі знайсьці не атрымалася. Калі яна і ёсьць, то шараговы юзэр траціц свой час на пошук яе ў сусветным павуціні ня будзе.

ДГІ ААН – Дэпартамэнт грамадзкай інфармацыі ААН. Служыць для веданьня і разуменя людзімі мэтаў і задачаў ААН (<http://un.by/ru/dpi/>). Гэтая сторонка працуе добра. Што зразумела, зыходзячы з місіі дэпартамэнту. Тут можна знайсьці інфармацыю пра арганізацыю, яе выдавецкую дзейнасць. Адзінае, бракуе схемы ўсёй складанай структуры ААН. Малюнку з пазначэннем, хто за што адказвае, відавочна, не стае, бо разабрацца ў дзейнасці такой грувасткай структуры, як ААН, насамрэч цяжка.

ЮНЭЙДС – аб'яднаная праграма ААН па ВІЧ/СНІД (<http://un.by/ru/unaidss/>). Пры наведаньні гэтай старонкі паўстае пытаньне: калі існуе асобны кірунак ВІЧ/СНІД у межах дзейнасці ПРААН, для чаго існуе яшчэ асобная праграма?

УВКУ ААН – Упраўленне вярхоўнага камісара ААН па справах уцекачоў (<http://www.unhcr.ch/>). Гэтая інтэрнэт-старонка працуе найгорш з усіх пададзеных на сайце ААН у Беларусі. Наведнік трапляе на нямецкамоўны рэурс, зъ якога цяжка зразумець, якім чынам Беларусь звязаная з гэтым упраўленнем. Распрацоўшчыкі сайтау ААН у Беларусі маглі бы улічыць, што нямецкая мова не зьяўляеца трэцяй дзяржаўнай у нашай краіне, і зымасыцца інфармацыю пра дзейнасць гэтага ўпраўлення на беларускай мове.

СУСЬВЕТНЫ БАНК (афіцыйная назва: Міжнародны Банк Рэканструкцыі і Развіцця) – ажыць-

цяперашні момант, паведамляе сайт МФК, “асноўная дзейнасць IFC засяроджана на раззвіцці малога і сярэдняга прадпрымальніцтва і паляпшэнні інвэстыцыйнага клімату”. У адным з апошніх нумароў Бюлетэню ААН, які быў выкладзены на сайце беларускага прадстаўніцтва, дзейнасці IFC была прысьвеченая цэлая старонка. Артыкул пад гучнай назвай “Стварэнне магчымасці паляпшэння якасці жыцця” больш нагадваў сухую інфармацыю з Вікіпедыі. Апроч таго, што IFC інвеставала ў Беларускі банк малога бізнесу 2,4 млн даляраў ЗША, канкрэтнай інфармацыі пра дзейнасць гэтага прадстаўніцтва ў Беларусі не было.

МВФ – Міжнародны Валютны Фонд. Старонку, якая адкрываецца па спасылцы www.imf.org/external/country/BLR/rr/rus/index.htm, можна ахарактарызаць як заблытаную і нецікавую. Прынамсі, інфармацыі з пазна-

2008) адзначаеца, што “шэраг рэкамэндацый у тым ці іншым аб’ёме ужо выкананы”, незалежныя прафсаюзы заяўляюць адваротнае. Напрыклад, паводле другога пункту рэкамэндацый, Камісія МАП “рэкамендую Ураду прыняць неабходныя меры для таго, каб рэгістравальныя органы без прамаруджання перагледзелі выпадкі адмовы ў рэгістрацыі арганізацыям Свабоднага прафсаюзу Беларусі (СПБ), уключаючы іх першасныя арганізацыі на прадпрыемствах, у Магілёве і Баранавічах, а таксама арганізацыям Беларускага прафсаюзу працаўнікоў радыёэлектроннай прамысловасці (РЭП)”. Аднак у канцы 2008 году Магілёўскі гарвыканкам у сёмы раз адмовіўся рэгістраваць гарадзкую суполку незалежнага Прафсаюзу радыёэлектроннай прамысловасці і іншых галінаў гаспадаркі.

ЛІРЫЧНАЕ АДСТУПЛЕНЬНЕ

Адзін мой знаёмы аднойчы трапіў на суразмову пра пасаду мэнеджара аднаго з праектаў ААН. Прадстаўнікі гэтай структуры вельмі нэгатыўна паставіліся да ягонай беларускай мовы. Пры гэтым было сказана, што гэта (беларуская мова) звужае кола патэнцыйных кліентаў.

ДЭМАКРАТЫЧНАЕ КІРАВАНЬНЕ ДЛЯ МІЖСАБОЙЧЫКУ

Зразумела, аналізаваць дзейнасць усіх прадстаўніцтваў – справа нават не артыкулу, а асобай навуковай працы. Таму ў гэтым матэрыяле будзе разгледжаная толькі рэалізацыя праектаў у межах ПРААН у Беларусі. Як адзначалася вышэй, мэта ПРААН – пазытыўныя змены ў жыцці людзей праз адкрыццё краінам-удзельнікам доступу да крыніцаў ведаў, досьведу і рэсурсаў. Дзейнасць у Беларусі Програма Развіцця ААН распачала ў 1992 годзе. З таго часу, згодна з Пагадненнем паміж Урадам Беларусі і ПРААН, Програма Развіцця ААН мусіць садзейнічаць сацыяльнаму прагрэсу і паляпшэнню стандарту жыцця людзей.

Адзін з кірункаў дзейнасці Програмы Развіцця ААН – гэта

Ва ўмовах сусъветнага фінансавага крайсісу ААН распачала маштабны капітальны рамонт сваёй штаб- кватэры ў Нью-Ёрку, які будзе каштаваць 2 мільярды даляраў

цяўляе пазыкі, датацыі і тэхнічную дапамогу. Увогуле расейская-моўная старонка сайту Сусъветнага Банку падае наступную спасылку (трэба меркаваць, прысьвечаную дзейнасці гэтай арганізацыі ў Беларусі) www.worldbank.org/by. На жаль, яна не працуе. Дарэчы, у верасьні 2008 году Сусъветны Банк ухваліў пазыку ў памеры 60 мільёнаў даляраў для рэалізацыі праекту “Развіццё систэмаў водазабяспечання (...) у Рэспубліцы Беларусь”. Наколькі паспяхова гэты праект рэалізуецца, можна ацаніць, заехаўшы ў невялікія беларускія гарады ці проста завітаўшы ў праблемныя раёны абласных гарадоў.

МФК – Міжнародная Фінансавая Карпарацыя ў Беларусі. На

чэньнем, на якіх умовах быў выдадзены крэдyt Беларусі, знайсці на гэтай старонцы не атрымалася.

СААЗ – Сусъветная Арганізацыя Аховы Здароўя. Згодна з інфармацыяй сайтау арганізацыі, Беларусь актыўна дзейнічае ў СААЗ, пра што съведчаць 23 міжнародных праекты. Дарэчы, як і варта было чакаць, каардынацыю праектаў СААЗ у Беларусі ажыцьцяўляе Міністэрства аховы здароўя Беларусі.

МАП – Міжнародная Арганізацыя Працы. Яе дзейнасць скіраваная на вырашэнне актуальных сацыяльна-працоўных проблемаў. У 2004 годзе гэтая арганізацыя сформулявала 12 рэкамэндацый беларускаму ўраду. Нягледзячы на тое, што ў Бюлетэні ААН (№5,

заахвочваньне дэмакратычнага кіраваньня. Асноўай яго задачай зьяўлецца “стварэнне інстытуцыяў і мэханізмаў, здольных забясьпечыць больш дзеяснае рэагаваньне на патрэбы простых грамадзянаў, у тым ліку малазабясьпечаных катэгорый населінштва”.

На цяперашні момант у межах гэтага напрамку рэалізоўваюцца чатыры праекты: “Беларуска-украінска-малдаўская праграма па барацьбе з незаконным звартам і гандлем наркатычнымі сродкамі”, “Садзейнічанне шырэйшаму дзеянню міжнародных стандарттаў у галіне правоў чалавека ў працэсе ажыццяўлення правасудзьдзя ў Рэспубліцы Беларусь”, “Нарошчваньне патэнцыялу ў галіне кіраваньня запасамі лёгкай і стралковай зброі і іх бяспечнае захоўваньне”, а таксама “Садзейнічанне падвышэнню эфектуўнасці міжнароднага тэхнічнага супрацоўніцтва Рэспублікі Беларусь на аснове гарманізацыі нацыянальных працэдураў з працэдурамі донараў міжнароднай тэхнічнай дапамогі”.

Калі з правамі чалавека ўсё больш-менш зразумела, то ў выпадку з праектам па нарошчваньні патэнцыялу ў галіне кіраваньня запасамі лёгкай і стралковай зброі і іх бяспечнае захоўваньне паўстаюць пытанні. Якім чынам гэты самы патэнцыял будзе садзейнічаць дэмакратычнаму кіраванню, здагадацца цяжка. Ды і ўвогуле, што маюць на ўвазе працтвайнікі ПРААН пад дэмакратычным кіраваньнем, на сایце не паведамляецца. Канечне, калі не лічыць дэфініцыяй абстрактныя сказы тыпу: “Усё больш краінаў імкнуцца стварыць систэму дэмакратычнага кіраваньня”. Увогуле, звычайна кажуць пра кіраваньне ў дэмакратычнай дзяржаве, калі “пепрадухіленне і вырашэнне канфліктаў адбываецца на аснове прызначанні большасцю грамадзянаў такіх базавых каштоўнасцяў, як свобода асобы, права чалавека, права меншасці на ўласнае меркаваньне”. Мяркую, у такім разе ў нашай краіне ёсьць больш надзённыя проблемы, чым распаўся ю стралковай зброі.

Будынак штаб-кватэры ААН

Нягледзячы на тое, што ПРААН у сваёй працы мусіць выкарыстоўваць патэнцыял не толькі праўладных арганізацыяў, але і арганізацыяў грамадзянскай супольнасці і прыватнага сэктару, асноўным яе партнёрам зьяўлецца ўсё ж такі Ўрад. Асабліва гэта заўважна ў межах кірунку “Дэмакратычнае кіраванье”. Калі паглядзеце на рэалізатараў праектаў гэтага кірунку, то гэта будуць розныя міністэрствы і ведамствы. Сярод іх — Міністэрства эканомікі, Міністэрства юстыцыі, Нацыянальны цэнтар заканадаўства і прававых даследзін, Міністэрства адукацыі і г.д. Увогуле, за ўсё гады існаваньня напрамку (з 1997 году) ніводная грамадзкая арганізацыя не спрычынілася да рэаліза-

цыі праектаў “Дэмакратычнага кіраваньня”.

Нацыянальныя каардынаторы такіх праектаў — супрацоўнікі ўсёх жа міністэрстваў і ведамстваў. А яшчэ, паводле дзіўнага супадзення, кіраўнікі праектаў маюць аднолькавыя прозвішчы зь некаторымі чыноўнікамі. Напрыклад, кіраўнікі праекту “Садзейнічанне шырэйшаму дзеянню міжнародных стандарттаў у галіне правоў чалавека” завуць Кухарчык Васіль Міхайлавіч. А намесніка дэканана факультэту мэнеджменту Міжнароднага інстытуту працоўных і сацыяльных стасункаў да нядайняга часу звалі Міхаіл Кухарчык. Кіраўнік праекту “Садзейнічанне падвышэнню эфектуўнасці міжнароднага супра-

цоўніцтва” мае імя Андрэй Пінігін. Намеснік дырэктара Навукова-дасьледчага эканамічнага інстытуту Мінэканомікі таксама мае прозвішча Пінігін. Аўтар артыкулу спадзяеца, што гэта проста супадзенне і ўсе гэтыя людзі не зьяўляюцца сваякамі.

Што да саміх праектаў, то пры добрым фінансаваныні вынікі ад іх рэалізацыі больш чым сыцілія. Напрыклад, праект “Садзейнічанье шырэйшаму дзеянню міжнародных стандарттаў у галіне правоў чалавека ў працэсе ажыццяўлення правасудзьдзя” (на сایце ПРААН можна знайсці праектны дакумэнт). На рэалізацыю дадзенага праекту выдаткована каля 670 тысячай ёўра. Працягласць праекту – 1 год.

У прынцыпе, сам праектны дакумэнт напісаны добра. І пра пабудову прававой дэмакратычнай дзяржавы ёсьць, і пра паширэнне доступу грамадзянаў да органаў улады, і пра ўдасканаленасць систэмы ажыццяўлення правасудзьдзя з улікам міжнароднага досьведу. Мэта праекту пастаўленая выдатна: “распрацоўка і шырокое абмеркаванье рэкамэндацый для Беларусі па далейшым удасканаленіні нацыянальнага заканадаўства”.

У межах гэтага праекту адбыліся сэмінары, праца міжнародных і нацыянальных экспертаў, а таксама “азнаймленне супрацоўнікаў систэмы ажыццяўлення правасудзьдзя з найлепшай міжнароднай практикай праз арганізацыю сэмінару і дыскусіяў з удзелам міжнародных экспертаў у Рэспубліцы Беларусь, выпрацоўка рэкамэндацый па ўдасканаленіні нацыянальнага заканадаўства”. На момант завяршэння праекту заплянаваныя трох сацыяльныя ролікі пра ролю судовай улады ў дэмакратычнай прававой дзяржаве і публікацыя чатырохтомніка “Правы чалавека: міжнародны дакумэнты і практика іх прыменення”.

Чамусыці сэрыя падобных мерапрыемстваў мала запэўнівае, што па выніку мы будзем мець міжнародныя стандарты ў галіне правоў чалавека падчас ажыццяўлення правасудзьдзя. Азнамёнца судзьдзі і прокуроры з міжнародным досьведам, паўдзельнічаюць у сэмінарах і канферэнцыях, зъездах

дзяць на стажыроўку. І што далей? Практыка ажыццяўлення права-судзьдзя хаяць на прыкладзе з палітвязынямі съведчыць пра іншы досьвед. Зусім не міжнародны. А сацыяльныя ролікі пра ролю судовай улады ва ўмовах парушэння праваў асобы ў кантэксле права на свабоду будзе ўспрымацца як кінні ці чарговая пропаганда.

Нягледзячы на тое, што сярод атрымальнікаў дапамогі праекту пазначанае грамадзтва “в целом”, звычайні чалавек наўрад ці заўважыць гэту дапамогу. Ды якія могуць быць рэальная вынікі ад рэкамэндацый па ўдасканаленіні нацыянальнага заканадаўства, калі праца заканадаўчага органу парламэнту даўно ператварылася ў тэхнічную?

Дэмакратычнае кіраванье – прыгожае словазлучэнне. Прыгожая і мэта ПРААН – “пазытыўныя зъмены ў жыцці людзей”. На жаль, у выніку рэалізацыі беларускіх праектаў гэтыя самыя пазытыўныя зъмены да шараговых грамадзянаў так і не даходзяць.

P.S. Ва ўмовах сусветнага фінансавага крызісу ААН распачала маштабны капітальны рамонт сваёй штаб-кватэры ў Нью-Ёрку, які будзе каштаваць 2 мільярды даляраў. ■

ЗВАРОТНАЯ СУВЯЗЬ

Прачытаў у Вашым часопісе № 3 (2008) артыкул Зымітра Кухлея “Выбары 2008: пачатак лібэралізацыі”. Вельмі спадабаўся. Я працаваў з аўтарам амаль у адной камандзе, выконваў фунцыю доўгатэрміновага назіральніка. Дасылаю некаторыя свае вынікі з майго назіраньня.

Разгледзім на некалькіх прыкладах, як на канкрэтным Луненскім выбарчым участку №58 Мастоўскай выбарчай акругі “выконвалася” выбарчае заканадаўства.

Згодна з арт. 67 Выбарчага кодэксу, выбарчымі камісіямі павінна быць праверана “ня менш за 20% подпісаў”. Вось (не парушаючи заканадаўства) у апазыцыйнага кандыдата правяраюць 100% подпісаў, каб “накапаць” патрэбныя 15% не-сапраўдных, а ў прызначанага кады-

дата не правяраюць зусім і канстатуюць 100%-ую правільнасць, што практична нерэальна.

(...) Вось як развязваліся падзеі на Луненскім выбарчым участку. Старшыня ўчастковай камісіі В. Чэрнік у прысутнасці назіральнікаў аддяліў паперку, прычэпленаю да дзіркі на скрынцы для датэрміновага галасаванья для ўкідвання бюлетэніяў, зусім яе не пашкодзіўшы. Так, што яе паўторна можна было павесіць на тое ж месца. Назіральнікам былі складзеныя адпаведныя дакумэнты, дасланыя 24.09 у прокуратуру і іншыя інстанцыі. З акруговай камісіі адказ прыйшоў пасыля выбараў з такім тэкстам: “факт остаётся без рассмотрения... в связи с тем, что он поступил в окружную избирательную комиссию после проведения выборов..., а именно 30 сентября

2008 года”. Атрымліваецца, дыстанцыю ў 60 км ліст пераадолеў за 6 дзён!?

(...) А вось як адбываецца галасаванье па месцы жыхарства. Пачакаўшы да гадзін да 12 у дзень галасаваньня, сакратар камісіі робіць выбарку са сьпісаў выбаршчыкаў, хто яшчэ не прагаласаваў. Даюцца бюлетэні членам камісіі, і тыя адлюліваюць людзей дзе змогуць: на вуліцы, на працы, у гасцінях і г.д. Ні пра якія паштарты, якія павінны прад'яўляцца пры атрыманні бюлетэня, тут ужо размова не ідзе.

(...) Таму, перш чым мяняць Выбарчы кодэкс, трэба выпрацаваць мэханізмы яго строгага выкананьня. Бяз гэтых мэханізмаў ніякія зъмены выбарчага права плёну не дадуць. ■
Лявон Карповіч

Заяўны прынцып рэгістрацыі юрыдычных асобаў

Вольга Смалянка

Увядзенне заяўнага прынцыпу рэгістрацыі юрыдычных асобаў зьяўлялася адной з самых гарачых тэмаў у Беларусі ў студзені-лютым гэтага году. Паспрабуем разабрацца, што было ўнесена ў парадак дзяржаўнай рэгістрацыі (і спыненіня дзеянасці) юрыдычных асобаў, на якія суб'екты распаўсюджваецца заяўны прынцып.

Заяўны прынцып рэгістрацыі быў уведзены Дэкрэтам прэзыдэнта Рэспублікі Беларусь №1 ад 16 студзеня 2009 году “Аб дзяржаўнай рэгістрацыі і ліквідацыі (спыненіні дзеянасці) суб'ектаў гаспадарання” і ўступіў у дзеяньне 1 лютага 2009 года. Пазначаны прынцып характарызуецца тым, што рэгістравальны орган абавязаны ўнесці ў дзяржаўны рэестар запіс аб дзяржаўнай рэгістрацыі юрыдычнай асобы на падставе дэкларатыўна пазначаных заяўляльнікам звестак. Такім чынам, дэкрэт кардынальна зъмяніе парадак рэгістрацыі вызначаных юрыдычных асобаў у нашай краіне, значна зъмяншае колькасць бюрарычных працэдураў на шляху да іх стварэння. Істотна палегчаны таксама і парадак ліквідацыі такіх арганізацый¹.

СУБ'ЕКТЫ

Уведзены заяўны прынцып рэгістрацыі не распаўсюджваецца на грамадзкія аўтаднаныні, палітычныя партыі, прафесійныя саюзы, фонды, рэлігійныя арганізацыі і аўтаднаныні, саюзы (асацыяцыі) грамадzkіх аўтаднанын, палітычных партыяў, прафсаюзаў, саюзы (асацыяцыі) па відах спорту, створаныя з удзелам грамадзкага аўтаднанын (грамадzkіх аўтаднанын-

няў), рэспубліканскія дзяржаўнаграмадзкія аўтаднаныні.

У дачыненні да некамэрцыйных арганізацый прынцып працуе пры рэгістрацыі асацыяцыяў (саюзаў): аўтаднаныння камэрцыйных і (ці) некамэрцыйных арганізацый, аўтаднаныння камэрцыйных арганізацый і (ці) індывідуальных прадпрымальнікаў, дзяржаўных аўтаднанынняў, якія зъяўляюцца некамэрцыйнымі арганізацыямі, спажывецкіх кааператываў, садаводніцкіх таварыстваў, гандлёвапрамысловых палатаў, таварыстваў уласнікаў, установаў.

ПЕРАЛІК ДАКУМЭНТАЎ, ЯКІЯ ПАДАЮЦЦА ДЛЯ ДЗЯРЖАЎНАЙ РЭГІСТРАЦЫІ, ПАТРАБАВАНЬНІ ДА ІХ

Дзяржаўная рэгістрацыя юрыдычнай асобы адбываецца па месцы знаходжання органаў, якія раней ажыццяўлялі такую рэгістрацыю². Рэгістрацыя ажыццяўляецца ў дзень падачы неабходных дакумэнтаў. Пры гэтым пералік дакумэнтаў, якія падаюцца ў рэгістравальны орган, мінімальны. Для дзяржаўнай рэгістрацыі юрыдычнай асобы неабходна падаць толькі заяву згодна з адпаведнай формай, статут у двух асбоніках без натарыяльнага завярэння і яго электронную копію (у фармате .doc ці .rtf), арыгінал альбо копію плацёжнага дакумэнту, які пацвярджае аплату дзяржаўнай мыты³. Замежныя заснавальнікі – юрыдычныя альбо фізичныя асобы – абавязаныя падаць таксама дадатковыя дакумэнты:

– легалізаваную выпіску з гандлёвага рэгістру краіны ўстановы ці

іншыя эквівалентны доказ юрыдычнага статусу арганізацыі ў адпаведнасці з заканадаўствам краіны яе заснаванья (выпіска мусіць быць датаваная не пазней за адзін год да падачы заявы аб дзяржаўнай рэгістрацыі) зь перакладам на беларускую ці расейскую мову (подпіс перакладчыка натарыяльна завяраеца) – для заснавальніка, які зъяўляеца замежнай арганізацыяй;

– копію дакумэнту, які пацвярджае асобу, зь перакладам на беларускую ці расейскую мову (подпіс перакладчыка натарыяльна завяраеца) – для заснавальніка, які зъяўляеца замежнай фізичнай асбай.

Для дзяржаўнай рэгістрацыі садаводніцкага таварыства разам з вышэйпералічанымі дакумэнтамі падаецца копія дакумэнту мясцовага выканаўчага і распараджальнага органу аб пацверджанні магчымасці разъмяшчэння садаводніцкага таварыства і меркаваным месцы такога разъмяшчэння.

Патрабаванье іншых дакумэнтаў для дзяржаўнай рэгістрацыі забараняеца.

Неабходна ўлічваць, што уласнік маёмыці, заснавальнік стваранай юрыдычнай асобы да падачы дакумэнтаў у рэгістравальны орган для дзяржаўнай рэгістрацыі абавязаны правесыі шэраг дзеяньняў:

1) узгадніць з рэгістравальным органам найменне юрыдычнай асобы;

2) вызначыць меркаване месца разъмяшчэння юрыдычнай асобы з улікам патрабаванняў, усталяваных заканадаўствам (як і раней,

месцам знаходжаньня юрыдычнай асобы, акрамя ўнітарнага прадпрыемства, можа зьяўляцца нежылое памяшканье альбо індывідуальны жылы дом у выпадку ўзгадненія зь мясцовым выкананчым і распараджальным органам выкарыстаныя такога дому не па мэтаўым прызначэнні);

3) прыняць рашэнне аб стварэнні юрыдычнай асобы і падрыхтаваць яе статут.

Заява аб дзяржаўнай рэгістрацыі падпісаецца пры дзяржаўнай рэгістрацыі юрыдычнай асобы (стваранай спосабам заснаваньня) уласнікам маёмасці ці заснавальнікамі (удзельнікамі) юрыдычнай асобы. Калі колькасць

гучу пазначацца ў яе статуте толькі з жаданьня ўласніка маёмасці, заснавальніка (заснавальнікаў). Пры зъмяненні відаў дзейнасці юрыдычнай асобы мае права (на сваё жаданьне) зъяўніцца па дзяржаўную рэгістрацыю зъменаў і (ці) дапаўненіяў, што ўносяцца ў яе статут. Рэгістраўным і іншым дзяржаўным органам (арганізацыям) забараняецца патрабаваць пазначэння ў статуте юрыдычнай асобы ажыццяўленых відаў дзейнасці⁵⁶.

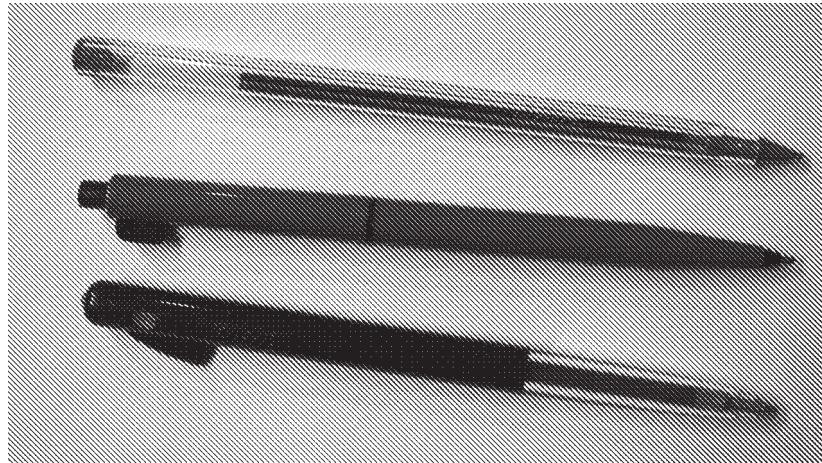
Скасаная неабходнасць унісеньня зъменаў у статут пры зъмяненні месцазнаходжаньня арганізацыі. У выпадку зъмяненні месцазнаходжаньня юрыдычнай

органам штодзень на працягу ўсяго працоўнага часу.

Дзяржаўная рэгістрацыя юрыдычнай асобы адбываецца шляхам прастаўлення ўпаўнаважаным супрацоўнікам рэгістраўльнага органу ў дзень падачы дакумэнтаў штампу на статуте арганізацыі і ўнісеньня запісу ў Адзіны дзяржаўны рэгістар юрыдычных асобаў і індывідуальных прадпрымальнікаў (АДР). З моманту прастаўлення штампу на статуте і ўнісеньня запісу аб дзяржаўнай рэгістрацыі юрыдычнай асобы ў Адзіны дзяржаўны рэгістар юрыдычных асобаў і індывідуальных прадпрымальнікаў юрыдычнай асобы лічыцца зарэгістраванай. Пасьведчаньне аб дзяржаўнай рэгістрацыі выдаецца не пазней за працоўны дзень, які ідзе за днём падачы дакумэнтаў для дзяржаўнай рэгістрацыі. З жаданьня арганізацыі пасьведчаньне аб дзяржаўнай рэгістрацыі можа быць выдадзена адначасова з іншымі ніжэйпералічанымі дакумэнтамі.

Юрыдычнай асобе, атрымаўшы ў дзень падачы дакумэнтаў статут са штампам, які съведчыць аб ажыццяўленіі дзяржаўнай рэгістрацыі, можа зъяўніцца па вырабы пячатак (штампаў), па выкананьне іншых юрыдычна значных дзеяніяў, у тым ліку па адкрыцці банкаўскіх рахункаў. То бок пачаць сваю дзейнасць літаральна на наступны дзень пасля звароту ў рэгістраўны орган. При гэтым атрыманыне спэцыяльных дазволаў на выраб пячатак (штампаў) не патрабуецца. Не перадугледжанае таксама атрыманьне кіраўнікам юрыдычных асобаў пасьведчаніяў.

Адначасова замацаваны новы пералік дакумэнтаў, неабходных для адкрыцця бягучага (разліковага) рахунку ў банку. Гэты пералік значна скроочаны ў парыўнанні з папярэднім. Для адкрыцця бягучага (разліковага) рахунку неабходна падаць толькі заяву на адкрыццё такога рахунку, картку з узорамі подпісаў службовых асобаў юрыдычнай асобы, якія маюць права подпісу дакумэнтаў для правядзеньня разлікаў, а таксама адбітак пячаткі і копію статуту (без натарыяльнага

заснавальнікаў (удзельнікаў) юрыдычнай асобы большая, чым трох, яны маюць права ўпаўнаважыць аднаго з іх на подпіс заявы. Прагэта мусіць быць пазначана ў дакумэнце, які падтвярджае намер стварэння юрыдычнай асобы⁴. Калі ўласнікам маёмасці ці заснавальнікам (удзельнікам) зьяўляецца юрыдычнай асобы, заяву аб дзяржаўнай рэгістрацыі падпісае кіраўнік гэтай юрыдычнай асобы ці іншая асобы, упаўнаважаная ў адпаведнасці са статутам (устаноўчай дамовай – для камэрцыйных арганізацый, якая дзейнічае толькі на падставе заснавальнай дамовы) ці даверанасцю дзейнічаць ад імя гэтай юрыдычнай асобы.

Віды дзейнасці, што ажыццяўляюцца юрыдычнай асбай, мо-

асобы яна на працягу дзесяці працоўных дзён з дня зъмены месцазнаходжаньня абавязаная скіраваць у рэгістраўны орган адпаведна паведамленыне.

РАЗГЛЯД ДАКУМЭНТАЎ, ШТО ПАДАЮЦА ДЛЯ ДЗЯРЖАЎНАЙ РЭГІСТРАЦІІ

Рэгістраўльныя органы прымаюць дакумэнты, пададзенныя для дзяржаўнай рэгістрацыі, разглядаюць склад і зъмест заявы аб дзяржаўнай рэгістрацыі, пры неабходнасці тлумачаць асбам, якія падаюць такія дакумэнты, правілы іх падачы і афармленыя, перадугледжаныя заканадаўствам. Істотным новаўядзеннем зъяўляецца то, што прыём дакумэнтаў мусіць ажыццяўляцца рэгістраўальным

заяврэнья). Пры гэтым заяврэнне сапраўднасці подпісаў асобаў, якія маюць права подпісу дакумэнтаў для правядзення разьлікаў, і адбіткі пячаткі на карткі ўскладаеща на ўпаўнаважаных супрацоўнікаў банку, а не на натаўральныя органы, як гэта было раней.

Рэгістравальны орган не ажыцьцяўляе дзяржаўнай рэгістрацыі стваранай юрыдычнай асобы ў выпадку:

1) непадачы ў рэгістравальны орган усіх неабходных для дзяржаўнай рэгістрацыі дакумэнтаў;

2) афармленія заявы аб дзяржаўнай рэгістрацыі з парушэннем патрабаваньняў заканадаўства;

3) падачы дакумэнтаў у неналежныя орган.

Пры неажыцьцяўленыні дзяржаўнай рэгістрацыі юрыдычнай асобы ўпаўнаважаны супрацоўнік рэгістравальнага органу ў дзень падачы дакумэнтаў ставіць на заяве аб дзяржаўнай рэгістрацыі адпаведны штамп і пазначае падставы, згодна зь якімі не ажыцьцяўлялася дзяржаўная рэгістрацыя.

Неажыцьцяўленыне (альбо адмова ў якой-небудзь форме) дзяржаўнай рэгістрацыі юрыдычнай асобы ня згодна з вышэйадзначанымі падставамі не дапускаецца. Неажыцьцяўленыне рэгістравальным органам дзяржаўнай рэгістрацыі можа быць абскарджанае ў гаспадарчым судзе.

Рэгістравальны орган самастойна ажыцьцяўляе дзеянні па пастаноўцы зарэгістраваных юрыдычных асобаў на ўлік у падатковых органах, органах дзяржаўнай статыстыкі, органах Фонду сацыяльной абароны насельніцтва Міністэрства працы і сацыяльнай абароны, рэгістрацыі ў Беларускім рэспубліканскім унітарным страхавым прадпрыемстве “Белдзяржстрах”. Дакумэнты аб пастаноўцы на ўлік і рэгістрацыі арганізацыі ў адпаведных органах выдаюцца ёй рэгістравальным органам на працягу пяці працоўных дзён з дня ўнясеннія запісу аб яе дзяржаўнай рэгістрацыі ў Адзіны дзяржаўны рэгістар юрыдычных асобаў і індывидуальных прадпрымальнікаў.

АДКАЗНАСЦЬ ЮРЫДЫЧНЫХ АСОБАЎ У ГАЛІНЕ ДЗЯРЖАЎНай РЭГІСТРАЦЫІ

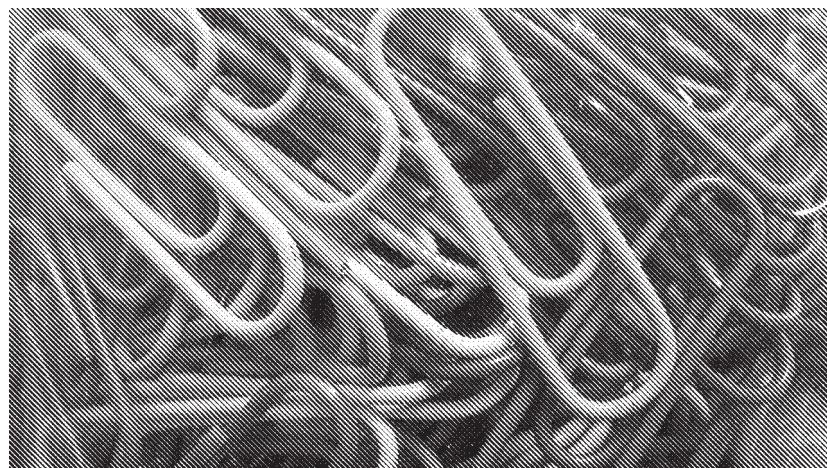
Уводзячы заяўны прынцып рэгістрацыі, дзяржава ўсталёўвае, што заяўнік нясе ўсю адказнасць за прайдзівасць звестак, пазначаных у дакумэнтах, пададзеных для дзяржаўнай рэгістрацыі, уключаючы заяву аб дзяржаўнай рэгістрацыі.

Дзейнасць юрыдычных асобаў, дзяржаўная рэгістрацыя якіх ажыцьцяўляецца на падставе загадзя непраўдзівых звестак, пададзеных у рэгістравальныя органы, зъяўляецца незаконнай і забараненай. Пры выяўленыні падставаў для прызнаныя рэгістрацыі арга-

зьяўрнуцца па дзяржаўную рэгістрацыю толькі па заканчэнні году з дня вынясеньня гаспадарчым судом рашэння аб прызнаныні дзяржаўнай рэгістрацыі несапраўднай.

ЛІКВІДАЦЫЯ ЮРЫДЫЧНЫХ АСОБАЎ

Дэкрэт таксама спрашчае працэдуру ліквідацыі юрыдычных асобаў, замацоўвае прынцып “аднаго акна” ва ўзаемадачыненях дзяржаўных органаў падчас правядзення ліквідацыйнай працэдуры: усе неабходныя для правядзення працэдуры ліквідацыі звесткі на кіроўца рэгістравальному органу дзяржаўнымі органамі, а не

нізацыі несапраўднай органы Камітэту дзяржаўнага кантролю, пракуратуры, унутраных справаў, Камітэту дзяржаўнай бяспекі і іншыя ўпаўнаважаныя органы ў межах сваёй кампетэнцыі зъяўртаюцца ў гаспадарчы суд з позвой аб прызнаныні дзяржаўнай рэгістрацыі арганізацыі несапраўднай і канфіскацыі атрыманых ёй прыбыткаў у мясцовы бюджет.

Канфіскацыя прыбыткаў, атрыманых юрыдычнымі асобамі, дзяржаўная рэгістрацыя якіх прызнаная несапраўднай, ажыцьцяўляецца незалежна ад тэрміну, што прайшоў з дня такой рэгістрацыі, і за ўвесі перыяд ажыцьцяўлення дзейнасці.

Заснавальнік арганізацыі, дзяржаўная рэгістрацыя якой прызнаная несапраўднай, мае права

юрыдычнай асбай, скрачающа ёй пералік падставаў для ліквідацыі арганізацыі.

Юрыдычная асба можа быць ліквідаваная паводле рашэння:

1) уласніка маёмы (заснавальнікаў, удзельнікаў) альбо органу, упаўнаважанага статутам арганізацыі, у тым ліку ў звязку з заканчэннем тэрміну, на які яна створаная, з дасягненiem мэты, дзеля якой яна створаная, з прызначэннем гаспадарчым судом дзяржаўнай рэгістрацыі гэтай арганізацыі несапраўднай;

2) гаспадарчага суду ў выпадку:

2.1) непрыняцця вышэйпералічанымі асбамі рашэння аб ліквідацыі ў сувязі з заканчэннем тэрміну, на які створаная арганізацыя, дасягненiem мэты, дзеля якой яна створаная;

2.2) ажыццяўленыне дзейнасці без належнага спэцыяльнага дазво-лу (ліцэнзіі) альбо забароненай заканадаўчымі актамі, альбо зь іншымі неаднаразовымяі ці гру-бымі парушэннямі заканадаўчых актаў; у выніку прызнаныя судом дзяржаўнай рэгістрацыі арганіза-цыі несапраўднай;

2.3) у іншых выпадках, пераду-леджаных заканадаўчымі актамі.

З позвай аб ліквідацыі юрыдыч-най асобы пры выяўленыні падста-ваў для ліквідацыі, перадугледжа-ных у двух апошніх падпунктах, у гаспадарчы суд звязаныца органы Камітэту дзяржаўнага кантролю, прокуратуры, унутраных спра-ваў, Камітэту дзяржаўнай бяспекі, Міністэрства па падатках і зборах, рэгістраўальныя органы і іншыя ўпаўнаважаныя органы ў межах сваёй кампетэнцыі.

Як і ўсталявана Грамадзянскім кодэкsem Рэспублікі Беларусь, зас-навальнік (заснавальнікі) альбо ўпаўнаважаны орган юрыдычнай асобы, які прыняў раашэнне аб ліквідацыі юрыдычнай асобы, прызначае ліквідацыйную камісію (ліквідатора) і ўсталёўвае парадак і тэрміны ліквідацыі. З дня прызначэння ліквідацыйной камісіі (ліквідатора) да яе пераходзяць паўнамоцтвы па кіраваныні спра-вамі арганізацыі. Ліквідацыйная камісія (ліквідатор) ад імя юры-дычнай асобы, якая ліквідуецца, выступае ў судзе.

Пры ліквідацыі юрыдычнай асо-бы паводле раашэння заснаваль-ніка альбо органу гэтай арганіза-цыі, упаўнаважанага на тое стату-там, у рэгістраўальны орган пада-юща:

— заява аб ліквідацыі па ўсталя-ванай форме з пазначэннем у ёй звестак аб парадку і тэрмінах ліквідацыі, складзе ліквідацыйной камісіі, яе старшыні ці прызна-чэнні ліквідатора;

— раашэнне аб ліквідацыі.

На падставе гэтых дакументаў рэгістраўальны орган:

— на працягу трох працоўных дзён з дня іх атрыманья падае ў Міністэрства юстыцыі звесткі пра тое, што юрыдычнай асобы заходзіцца ў працэсе ліквідацыі для ўнясеньня гэтых звестак у АДР;

— не пазней за працоўны дзень, які ідзе за днём іх атрыманья, скроўвае паведамленыне падатко-вым органам, мытным органам, органам Фонду сацыяльнай аба-роны насељніцтва Міністэрства працы і сацыяльнай абароны, Бе-ларускаму рэспубліканскому ўні-тарнаму страхавому прадпрыем-ству “Белдзяржстрах” (яго адасоб-ленаму падраздзяленню), тэры-тарыяльным (гарадзкім ці раён-ным) архівам мясцовых выкана-чых і распараджальных органаў у пачатку працэдуры ліквідацыі арганізацыі.

Пералічаныя ўпаўнаважаныя органы абавязаны падаць інфар-мацію пра пазычанасці юрыдыч-най асобы перад бюдзэтам, наяў-насць якіх перашкаджае завяр-шэнню працэдуры ліквідацыі, на працягу трыццаці працоўных дзён з дня атрыманья паведамлення. Калі ў эты тэрмін інфармація ня будзе пададзеная, юрыдычнай асо-бай ліквідуецца незалежна ад таго, ці маюцца ў яе пазыкі.

Ліквідацыйная камісія (ліквіда-тар) падае ў рэгістраўальны орган:

— пячаткі і штампы арганізацыі альбо заяву ўласніка маёмысці (заснавальнікаў) аб tym, што іх не выраблялі, ці звесткі аб публіка-цыі абвестак пра іх страту;

— ліквідацыйныя баланс, падпі-саны сябрамі ліквідацыйной камісіі (ліквідаторам) і паштэр-даны ўласнікам маёмысці (зас-навальнікамі, удзельнікамі);

— арыгінал пасьведчання аб дзяржаўнай рэгістрацыі арганіза-цыі ці заява аб яго страце з дадат-кам звестак аб публікацыі пра страту;

— копію публікацыі ў газэце “Рэспубліка” аб ліквідацыі.

Рэгістраўальны орган не паз-ней за працоўны дзень, наступны за днём падачы пазначаных даку-ментаў, бярэ з адпаведнага архіву звесткі пра здачу арганізацыі на захаванье дакументаў, у тым ліку па асабістым складзе, якія паць-вярджаюць працоўны стаж і апла-ту працы яе супрацоўнікаў. Архіў падае звесткі аб здачы арганіза-цыі на захаванье дакументаў на працягу трох працоўных дзён з дня атрыманья запыту рэгістра-вольнага органу.

Пры наяўнасці ў юрыдычнай асобы неліквідаванай пазычанасці, абавязальніцтваў перад мыт-нымі органамі, а таксама калі арга-нізацыя не здала на захаванье да-кумэнты, выключэнне арганіза-цыі з АДР адбываецца толькі пасъ-ля падачы ёй дакументаў, якія пацьвярджаюць ліквідаваныне та-кой пазычанасці і выкананыне абавязальніцтваў перад мытнымі органамі.

Юрыдычная асока лічыцца ліквідаванай і абавязаная спыніць сваю дзейнасць з моманту ўня-сеньня рэгістраўальным органам запісу ў АДР юрыдычных асобы і індывідуальных прадпрымальні-каў аб выключэнні яе з рэгістру.

ЗАЎВАГІ

¹ На жаль, на сёньня ня змененая патрабавані да месца находжань-ня юрыдычных асобыў, парадак іх падаткаабкладання і г.д., што знач-на перашкаджае іх дзейнасці.

² Рэгістрацыя ажыццяўляеца аблыканкамамі, Берасцейскім, Віцебскім, Гарадзенскім, Менскім, Магілёўскім гарвыканка-мамі. Аблыканкамы маюць права дэлегаваць частку сваіх паўнамоцт-ваў па дзяржаўнай рэгістрацыі і ліквідацыі (спыненыні дзейнасці) іншым мясцовым выканаўчым і рас-параджальным органам, а пазнача-ныя гарвыканамы — адпаведным ад-міністрацыям раёнаў у гарадах.

³ Памер дзяржаўнай мыты за рэ-гістрацыю некамэрцыйных арганіза-ций складае, як і раней, 0,5 базавай велічыні.

⁴ Раней заява аб рэгістрацыі мус-іла падтісвацца ўсім заснавальнікамі незалежна ад іхнай колькасці.

⁵ Раней дзейнае заканадаўства перадугледжвала неабходнасць аба-вязковага пазначэння ліцэнзіаваных відаў дзейнасці ў статуце і неліцен-зіаваных — у заяве аб дзяржаўнай рэгістрацыі ці наступным паведам-леныні.

⁶ Дадаткова выключаныя патра-баваныі да мінімальнага памеру ўстаноўчага фонду камэрцыйных арганізаціяў, акрамя акцыйных таварыстваў, банкаў і страхавых арганізаціяў. Велічыня ўстаноўчага фонду вызначаецца юрыдычнымі асо-бамі самастойна. ■

Мініст - пра спрашчэньне працэдураў

Міністэрствам юстыцыі вядзецца праца пра спрашчэньне працэдураў, звязаных з дзяржаўнай рэгістрацыяй грамадзкіх аўтэнтычнасці.

Пачынаючы з лютага 2009 году Міністэрства юстыцыі пры пры-
няцці рашэнняў пра дзяржаўную рэгістрацыю новых грамадзкіх
автэнтычнасці, іх саюзаў (асацыяцый) і фондаў адначасова ажыцця-
ляе пастановуку іх на ўлік у падатковых органах, органах дзяржаўной аба-
роны, а таксама рэгістрацыю ў Беларускім рэспубліканскім унітарным
страхавым прадпрыемстве "Белдзяржстрах".

Такім чынам, прадстаўнікі міжнародных і рэспубліканскіх грамадзкіх
автэнтычнасці ужо ня маюць неабходнасці (як раней пасъля дзяржаў-
ной рэгістрацыі аўтэнтычнасці) самастойна звязацца ў пералічаныя
органы і арганізацыі. Дакумэнты, што пацвярджаюць пастановуку аў-
тэнтычнасці на ўлік у згаданых органах і арганізацыях, у максимальна
кароткія тэрміны пасъля дзяржаўной рэгістрацыі выдаюцца непасрэд-
на ў Міністэрстве юстыцыі.

У найбліжэйшы час аналагічная практыка будзе ўжыта і пры рэгі-
страцыі мясцовых грамадзкіх аўтэнтычнасці галоўнымі ўпраўленнямі
юстыцыі абльвиканкамаў, Менскага гарвыканкаму, паведамляе сайт
minjust.by.

Пры перадруку спасылка абавязковая.

Рэдакцыя «Асамблеі» неабавязкова падзяляе погляды аўтараў.

e-mail: mag@belingo.info